

cijena 1,5 EUR

petak, 24. decembar 2010.

MONITOR

CRNOGORSKI NEZAVISNI NEDJELJNIK

BROJ 1053 godina XXI

**Đukanovićevo
povlačenje**

**PREMIJER
ODLAZI
OLIGARH OSTAJE**

FOKUS	Ostavka Mila Đukanovića: PREMIJER OTIŠAO OLIGARH OSTAJE (Zoran Radulović/Milka Tadić-Mijović)	7
	Tako je govorio gospodar: SVE MU BASTA (Kosara Begović)	11
DANAS, SJUTRA	DVOR BEZ GOSPODARA (Veseljko Koprivica)	13
MONITORING	Kontroverze oko načelnika Generalštaba: ADMIRAL ZA TRGOVINU (Vladimir Jovanović)	14
ALTERVIZIJA	VANJSKI POSLOVI (Milan Popović)	17
DRUŠTVO	Migo i sloboda govora: PRAVIJEM PUTOM (Milena Perović-Korać)	18
	Vlast prodala zadužbinu: TAJKUN UMJESTO ZAKLADE (Branka Plamenac)	20
INTERVJU	Milenko Popović, profesor Univerziteta Mediteran: VLAST PREKO DALJINSKOG UPRAVLJAČA (Zoran Radulović)	22
	Crna Gora i integracije: EVROPSKI TOPLI ZEC (Mustafa Canka)	26
	Afera koja je šokirala Evropu - OVK trgovala ljudskim organima: UBIJANI ZBOG BUBREGA (Milan Bošković)	28
OKO NAS	Hidroelektrane na Morači i životna sredina: PRIRODA BEZ ZAŠTITE (Marijana Bojanić)	38
	Plav, porodično nasilje: DNEVNIK ŽRTVE (Tufik Softić)	40
INTERVJU	Dr Rajko Đurić, pisac i političar: „MULTIKULTI” KAO PROPAGANDNI TRIK (Nastasja Radović)	44
KULTURA	INTERVJU: Milica Piletić, dramski pisac: STVARANJE U SUKOBU (Miroslav Minić)	48
	INTERVJU: Dr Aleksandar Saša Čilikov, istoričar umjetnosti: NEDOVOLJNO RAZVIJENA KRITIKA (Marija Čolpa)	52

FOKUS

Đukanović je odlučio da u svojim rukama zadrži dizgine kojim se upravlja vladajućom partijom. To, faktički, znači i svim najvažnijim političkim i ekonomskim procesima u Crnoj Gori. I za to će biti odgovoran isključivo sudu svoje partije

ADMIRAL ZA TRGOVINU

Dragan Samardžić napredovao sa činovima i funkcijama u obrnutoj srazmjeri sa rasturanjem Mornarice i VCG u cjelini. Sada je neposredno angažovan i na dilovanju naoružanja

Strana 14

INTERVJU: MILENKO POPOVIĆ, PROFESOR
UNIVERZITETA MEDITERAN

VLAST PREKO DALJINSKOG UPRAVLJAČA

Đukanović je, zbog silnih nepočinstava učinjenih za svojih mandata, osuđen na doživotnu „vampirsku“ vlast. Ako se, pak, desi da širenje *virusa Sanader* poprimi regionalne razmjere, u tom bi slučaju Đukanovićev *remote controler* mogao otkazati, posebno imajući u

vidu da Lukšić nije čovjek za kojim se vuku repovi korupcije

Strana 22

UBIJANI ZBOG BUBREGA

Raste pritisak na specijalnog izvjestioca Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope (PSSE) Dika Martija da dokazima podrži svoje optužbe da je Hašim Tači bio šef albanske mafijaške grupe odgovorne za krijumčarenje oružja, droge i ljudskih organa širom Istočne Evrope tokom 1999. i 2000. godine

Strana 28

Izdavač:
"MONITOR" d.o.o.
Podgorica

Nedjeljnik MONITOR
Podgorica, Ul. Vuka Karadžića br.11.
<http://www.monitor.co.me>
E-mail: monitor@t-com.me
Prvi broj crnogorskog nezavisnog nedjeljnika "Monitor" izašao je u Titogradu, 19. oktobra 1990.
Utemeljivači nedjeljnika: dr Miodrag Perović i
Stanislav Čano Koprivica

Predsjednik Odbora direktora:
dr Miodrag Perović

Izvršna direktorica:
Milka Tadić Mijović

Glavni i odgovorni urednik:
Esad Kočan

Zamjenik glavnog i odgovornog urednika:
Veseljko Koprivica

Redakcija:
Zoran Radulović (ekonomija),
Marijana Bojanić, Petar Komnenić, Dragan
Lučić (dizajn i web), Sanja Martinović,
Milka Tadić Mijović, Predrag Nikolić,
Milena Perović-Korać, Branka Plamenac,
Radovan Popović, Šeki Radončić,
Sead Sadiković,
Miodrag Vukmanović

Pomoćnik direktora:
mr Miodrag Rašović

Grafički urednik:
Saša Matović

Telefon/Fax:
020/231-944, 231-955

Rukopise ne vraćamo
List izlazi petkom
List je registrovan kod Republičkog sekretarijata
za informisanje Crne Gore
pod brojem 64.

Pretplata za Crnu Goru:
šest mjeseci 39 €, godina 78 €.
Sva obavještenja o pretplati
možete dobiti na telefone
231-944, 231-955.

Pretplata na račun broj:
510-2839-59 kod CKB Podgorica u korist
nedjeljnika: "Monitor", Podgorica

Pretplata za inostranstvo na šest mjeseci
SAD USD 138
AUSTRALIJA AUD 230
EVROPA EUR 95
ŠVAJCARSKA SHF 161

Detaljnije informacije o pretplati na strani 64

Priprema:
Studio "MOUSE" - Podgorica

Štampa:
"Daily press" - Podgorica

Distribucija:
"Štampa" - Podgorica
"TrgoPress" - Podgorica
"Štampa plus" - Podgorica

www.erstebank.me Info telefon: 020 440 440

ERSTE
BANK
Jer ste Vi na prvom mjestu.

Za brže, efikasnije i povoljnije poslovanje! A koja je Vaša banka?

Erste
krediti za mala
i srednja
preduzeća

Uz Erste kredite za mala i srednja preduzeća možete još spremnije odgovoriti na sve izazove tržišta, povećati konkurentnost i ostvariti dodatne povoljnosti i uštede. Modernizujte svoje poslovanje i unaprijedite proizvodnju. Povećajte postojeće i uložite u nove kapacitete. Proširite ponudu turističkih usluga. Jer su u Erste banci i mala i srednja preduzeća na prvom mjestu!

Za više informacija posjetite Vama najbližu filijalu Erste banke.

PRVA PRESUDA ZA KORUPCIJU U
ZDRAVSTVU

Ljekar osuđen zbog primanja mita

OSUĐEN ZBOG MITA:
Nenad Vukčević

Viši sud u Podgorici osudio je ortopeda **Nenada Vukčevića** na pet mjeseci zatvora, zbog primanja mita. To je prva presuda ljekaru u Crnoj Gori za primanje mita.

Sudsko vijeće je utvrdilo da je Vukčević, nakon operacije, od porodice pacijenta **Emila Šahmanovića** tražio mito. Prema optužnici Vukčević je u aprilu prošle godine u Kliničkom centru Crne Gore zahtijevao i primio poklon i to poslije operacije vratne kičme kod pacijenta, sada pokojnog Emila Šahmanovića. Od porodice Šahmanović dobio je 500 eura.

BANKARSKI OMBUDSMAN POČEO SA RADOM

NEOPREZNI S KREDITIMA: Ombudsman očekuje mnogo posla

Čeka žalbe

Halil Kalač, prvi crnogorski bankarski ombudsman koji je sa radom počeo desetog decembra ove godine, nije, kaže još dobio nijedan zvaničan „zahtjev za zaštitu“ od crnogorskih građana.

Da je veliki broj onih koji bi u Crnoj Gori imali šta da kažu bankarskom ombudsmanu poznato je. Organizovana su i udruženja za zaštitu žirantata koja zastupaju hiljade prevarenih ljudi.

Kalač očekuje da će posla biti puno, „jer veliki broj ljudi u Crnoj Gori uglavnom ne gleda šta potpisuje“, te da žiranti često ne znaju na koji iznos kredita i rok otplate stavljaju potpis.

Ombudsman, kaže, nije nadležan za slučajeve „kada se dokumenta žirantata zloupotrebljavaju“. To je, objasnio je, posao za policiju, sudstvo i tužilaštvo.

MONTENEGRO AIRLINES

Departures

Moscow	Belgrade	Vienna	St. Petersburg	Düsseldorf
Ljubljana	Niš	Frankfurt	London	Prishtina
Paris	Roma	Zürich	Copenhagen	Skopje

Booking

19804

www.montenegroairlines.com

Boško ODALOVIĆ

PREDRAG RADOŠEVIĆ, poznati bokser, šampion svijeta u boks do 23 godine i najbolji sportista Crne Gore u 2006. godini podijelio je novogodišnje paketiće mališanima iz bjelopoljskog Dnevnog centra za djecu sa posebnim potrebama *Tisa*.

Radošević je tom prilikom pozvao djecu iz *Tise* da budu njegovi počasni gosti na meču koji je najavio, a koji će ubrzo biti organizovan u Bijelom Polju.

„Bijelo Polje nije samo kulturni i sportski centar sjevera Crne Gore, već i odredište humanitarnih

aktivnosti i ovo je pokušaj da se nastavi i afirmišetaj trend“, kazao je on.

SPORAZUM koji su ove sedmice potpisali ministarstva zdravlja Crne Gore i Srbije omogućiće „direktnu komunikaciju zdravstvenih institucija dvije države i razmjenu stručnjaka“.

Sporazumom je precizirano i insistiranje na primjeni već potpisanog Sporazuma o socijalnom osiguranju između Crne Gore i Srbije. Najavljeno je i formiranje zajedničkog tijela koje će se jednom godišnje sastajati u cilju implementacije sporazuma.

U Srbiju je iz Crne Gore 2008. godine na liječenje upućeno 6.525 pacijenata, 2009. godine 6.093, a ove 5.826 osoba.

PLUS

SVEČANO OTVARANJE NEZAVRŠENIH OBJEKATA

odavno je manir crnogorskih vlastodržaca. Koliko je samo vrpce prekinuto na putevima

koji se još rade, koliko osmjeha i rukovanja nad kamenima temeljcima koji su to ostali, niko ne zna.

Ove sedmice ta čast pripala je gradonačelniku Podgorice **Miomiru Mugoši** koji je na Dan Podgorice otvorio „rekonstruisanu zgradu Narodne biblioteke *Radosav Ljumović* koja će početi da radi u februaru“. Ono jes, lakše je organizovati svečano otvaranje prije vaktanego pomjeriti Dan Podgorice za februar. U februaru će se, normalno, kad počne sa radom, biblioteka opet „otvoriti“.

MINUS

RADOJKA RUTOVIĆ, direktorka RTCG u predlogu programske orijentacije za 2011. godinu

obećava da je cilj te televizije da „i ove godine budu neutralni, uravnoteženi, depolitični, gledani, uticajni, moderni i finansijski stabilni“. Moglo bi se pomisliti da Rutovička vodi BBC, a ne RTCG.

Idilu javnog servisa kvare, objasnila je, „nedostatak finansija“ (kako se to desilo kad su „finansijski stabilni“ nejasno je) i „shvatanje javnog servisa kao uslužnog iz ugla pojedinih centara moći i konkurencije“.

Rutovička je, vidi se, savladala lekciju – problem nije u televiziji i njenim savjetima i direktorima, nego u percepciji njenih kritičara. Sami su krivi što vide očigledno - da RTCG nije javni već uslužni servis. I još pričaju o tome.

OSTAVKA MILA ĐUKANOVIĆA

Premijer otišao oligarh ostaje

SMJENA NA TRONU: Milo Đukanović i Igor Lukšić

Đukanović je odlučio da u svojim rukama zadrži dizgine kojim se upravlja vladajućom partijom. To, faktički, znači i svim najvažnijim političkim i ekonomskim procesima u Crnoj Gori

Donio sam odluku da podnesem ostavku na dužnost predsjednika Vlade Crne Gore“, saopštio je **Milo Đukanović** na konferen-

Znam zašto.

Udružite se sa prirodom...
NLB EKO kredit

Kredit za enegerski efikasne projekte
i projekte obnovljivih izvora enegije.

NLB **Montenegrobanka**

www.nlb.me

VAŠINGTON, BRISEL, KRIMINAL I OSTALO

Prve informacije o Đukanovićevom napuštanju funkcije dolaze iz SAD-a, koncem septembra 2009, kada se crnogorski premijer sastaje sa zamjenikom Hilari Clinton. Istovremeno američka DEA siječe krila narko mreži Darka Šarića

Nije bilo pritisa na Brisela na Mila Đukanovića, izjavio je **Štefan File** komesar Evropske unije za proširenje, dan nakon što je naš premijer obavijestio naciju da odlazi iz Vlade. Đukanović je tokom oproštajne konferencije govorio da je ostavka lični čin, da su poređenja sa sudbinom Iva Sanadera i priče o pritiscima Zapada da napusti državnu poziciju, samo konstrukcije *krvožednih medija*.

Može biti, ali da poređamo činjenice. Stub Đukanovićeve vlasti bila je podrška sa strane. Čvrsta ruka **Slobodana Miloševića** dovela ga je na vlast 1990. Sukob sa političkim ocem 1997/98. preživio je za-

ciji za novinare najavljenoj kao „redovna godišnja“. Đukanović je, ujedno, obznanio i ime nasljednika – **Igor Lukšić**.

Potom se požalio na navodne insinacije o motivima ostavke i, kako je rekao, neadekvatna poređenja sa sličnim gestom

nekadašnjeg hrvatskog premijera **Iva Sanadera**: „Odlazim čiste savjesti i uzdignuta čela, zadovoljan onim što sam sa mojim timom uradio“, pohvalio se Đukanović pred TV kamerama.

I Sanader je, doduše, već sutradan odgovarajući kao pritvorenik na pitanja koruskih parlamentaraca o svojoj ulozi u aferi *Hipo*

hvaljujući Vašingtonu i Briselu.

Kasnije je izdržao udare duvanske i afere S.Č. Početkom dvijehiljaditih je na trenutak izgledalo da gubi podršku Amerike, zbog uloge ambasadora **Viljema Montgomerija** u slučaju *Nacional*. Činilo se da ga napuštaju i Britanci, čiji je ambasador **Čarls Kroford** isticao da je glavni problem Crne Gore organizovani kriminal, šverc i korupcija.

Đukanović je poslije pada Miloševića, ušao i u sukobe sa Briselom, oko obnavljanja crnogorske nezavisnosti i referendumu. Umalo na izborima nije izgubio vlast. Sa svega procenat, dva pobijedio je sn-

ŠTA O ĐUKANOVIĆU KAŽE OTKRIĆE TAJNE VIKILIKSA: Hilari Clinton

strijanci bilo je vezano za njegov prošlogodišnji odlazak sa mjesta premijera i predsjednika vladajućeg HDZ-a.

GOSPODAR BEZ OBAVEZE: Tek, *slučaj Đukanović* i *slučaj Sanader* liče. Daskorašnji crnogorski premijer nije

banka poručio: „Savjest mi je čista“. Usput da pomenemo, prvo pitanje koje su Sanaderu postavili Au-

ponovio grešku kolege iz Zagreba. Za razliku od Sanadera, Đukanović je odlučio da „makar još dvije godine“ zadrži dizgine kojim se upravlja vladajućom partijom. To, faktički, znači i svim najvažnijim političkim i ekonomskim procesima u Crnoj Gori. I za to će biti odgovoran isključivo sudu svoje partije. I, eventualno,

Posljednje što je Đukanović kao premijer uradio pred televizijskim kamerama bilo je otvaranje nezavršenog puta Risan – Žabljak. Sasvim u duhu vremena u kome su interesi moćnih i njemu bliskih bili važniji od svih pravila i zakona

age za zajednicu. Odgodio je rješavanje državnog pitanja, pristao na privremeni labavi savez sa Srbijom i sklopio primirje sa Zapadom.

Poslije izglasavanja nezavisnosti 2006. godine, Đukanović je na spoljnopoličkom planu vukao poteze u potpunom saglasju sa Vašingtonom. Crna Gora ulazi u Partnerstvo za mir, a uprkos protivljenju Brisela potpisuje sa Amerikom sporazum o prihvatanju kontroverznog zakona o neizručivanju američkih vojnika Međunarodnom sudu za ratne zločine.

Podgorica priznaje Kosovo i šalje prve trupe u Avganistan.

Uporedo, napreduju integracije u EU. Premijer **Željko Šturanović** u oktobru 2007. potpisuje Sporazum o stabilizaciji, Đukanović predaje aplikaciju, a nedavno dolazi i status kandidata.

Ipak, i pored intenzivnih veza sa SAD, prva informacija o Đukanovićevom napuštanju Vlade dolazi upravo odatle. I to 2009, pola godine nakon pobjede vladajuće koalicije na vanrednim martovskim izborima i manje od godinu nakon dolaska **Baraka Obame** na čelo Amerike. (Đukanović je u predsjedničkoj utrci podržavao Obaminog republikanskog protivnika **Džona Mek Kejna**, koji je boravio u Crnoj Gori na jahti Đukanovićevog ruskog partnera **Olega Deripaske**).

U septembru 2009. podgorički dnevnik *Dan* objavio

Do sastanka Đukanović-Stajenberg došlo je u jeku združene akcije policija SAD, Italije i Srbije, oko presijecanja šverca kokaina iz Latinske Amerike u Evropu, koji je vodio klan Pljevljaka Darka Šarića

je navodni zapisnik američke strane sa njujorškog sastanka Mila Đukanovića sa **Džejsom Stajenbergom**, zamjenikom državne sekretarke **Hilari Klinton**. „Nakon što bude siguran da je pristupanje EU na stabilnom kursu, da ekonomija u Crnoj Gori napreduje i da je na pravom putu, nadajući se, u roku od godinu dana, on (Đukanović) planira da napusti funkciju premijera“, pisalo je prema navodima *Dana* u zapisniku sa sastanka. U istom dokumentu navodi se i da je Stajenberg izrazio Đukanoviću zabrinutost SAD zbog tretmana novinara i zloupotrebe

suda u donošenju presuda medijima. Ali i zbog dovođenja u vezu „zvaničnika na visokom nivou“ sa organizovanim kriminalom i korupcijom.

Ambasada SAD u Podgorici demantovala je autentičnost zapisnika. DPS je negirala tvrdnje o Đukanovićevom povlačenju. Ali, samo nekoliko sedmica kasnije u intervjuu Rojters-u, crnogorski je premijer najavio odlazak sa državne pozicije. Poslije toga sreo se u Americi sa Hilari Klinton.

Do sastanka Đukanović-Stajenberg došlo u jeku združene akcije policija SAD, Italije i Srbije, oko presijecanja šverca kokaina iz Latinske Amerike u Evropu, koji je vodio klan Pljevljaka **Darka Šarića**. U oktobru 2009. zaplijenjeno je preko dvije tone kokaina, najviše zahvaljujući akcijama američke DEA,

parterima iz privatnih biznisa.

Sjetimo se, samo, kako je malo nedostajalo nekadašnjem predsjedniku DPS **Momiru Bulatoviću** 2007. godine da sa te pozicije zagospodari Crnom Gorom, iako su protiv njega bili: premijer Đukanović, njegova vlada, skupštinska većina, policija i tužilačko-pravosudni aparat i tzv. međunarodni faktor... Većinu tih poluga danas kontroliše – Milo Đukanović lično. Očuvanje partijskog prvenstva važno je kao залог da će takvo stanje potrajati.

O aktuelnim odnosima unutar vladajuće koalicije dovoljno go-

voru vijest o ostavci potpredsjednika Vlade **Svetozara Marovića**. Jedva zabilježena o domaćim medijima, kao *privezak* glavnih vijesti o promjenama na premijerskom tronu. Marović je, svjestan pripadajuće pozicije, jednoj stranoj novinskoj agenciji saopštio da je ostavka

njegova „lična odluka koju je ranije najavio“. Što je nama u Crnoj Gori promaklo, valjda podutiskom njegove nedavne izjave da neće otići skupa sa Đukanovićem pošto „ne voli ni

odlaske, ni pakete“. Sada će, slobodan tereta državnih funkcija, na miru čekati odluku **Ranke Čarapić** o *slučaju Zavala*. Ako u međuvremenu ne izbljedi sjećanje na vrijeme kada se i Svetozar Marović, skupa sa Đukanovićem (i izgleda jednako uspješno) odmarao od državnih funkcija baveći se vlastitim biznisima.

Vratimo se predsjedniku vladajuće partije – Milu Đukanoviću i njegovom snu. „Ja sam ekonomista i nadam se da ću u budućnosti ostvariti svoj senzibilitet za biznis“, hvalio se pred đacima 2003. godine. Već tada, to je bila jedina starosna grupa kojoj je dvadesetogodišnji gospodar Crne Gore mogao prodati priču o svojim ekonomskim uspjesima. Ako izuzmemo razne tranzite. Đukanović se i u privatnom biznisu pokazao jednako neuspješnim. Otud javni i tajni apeli da država nađe način i pomogne njegovom Univerzitetu i Prvoj banci.

Suštinsko pitanje glasi: koliko će Crnu Goru koštati povratak među biznismene čovjeka koji, istovremeno, kontroliše: vladajuću partiju, Vladu, Skup-

I ON SE, OPET, POVLAČI: Svetozar Marović je, naprasno, zavolio paket aranžmane

koja je godinama pratila grupu Darka Šarića. Krajem prošle godine srpsko tužilaštvo podiglo je optužnicu protiv Šarića i saradnika.

Prema tvrdnjama italijanskog tužioca kokainski klan koristio je infrastrukturu stvorenu tokom šverca cigareta između dvije obale Jadrana devedesetih. Premijer Milo Đukanović je od tužilaštva u Bariju bio osumnjičen kao šef organizovane mafijaške skupine, koja je švercovala cigarete devedesetih. Đukanovića je od procesa spasio imunitet. Njegov je slučaj arhiviran, ali se italijansko pravosuđe još bavi premijerovim prijateljima, među kojima su **Veselin Barović**, **Branislav Mićunović** i **Stanko Subotić Cane**.

Đukanović je prošle godine imao nevolje i zbog dva procesa koja se vode u regionu. Jedan, u Beogradu, protiv Stanka Subotića Caneta. Drugi, u Zagrebu, za ubistvo **Iva Pukanića** i **Nika Franića**. Đukanovićev kum i insajder, **Ratko Knežević**, kao svjedok u zagrebačkom procesu direktno je optužio duvanski kartel - Đukanovića i Subotića, za Pukanićevo ubistvo, čiji

NIŠTA NIJE SLUČAJNO:
Ivo Sanader

je *Nacional* otvorio aferu šverca cigareta. Sam Pukanić bio je svjedok tužilaštva u Bariju.

Još u decembru prošle godine, špekulisalo se da će Đukanović čim Crna Gora bude dobila status kandidata, morati da napusti funkciju, jer je to dio paketa Zapada.

Ma šta da File danas govori, Brisel nije skrivao da će se Crna Gora bez dugogodišnjeg premijera lakše integrisati. Sedam evropskih ulova za otvaranje pregovora, nijesu ništa drugo do demontiranje sistema korupcije i organizovanog kriminala na kome počiva Đukanovićeva moć.

Stvarno, možda su sve ovo samo konstrukcije *krvožednih novinara*. Vođa je umoran, zato ide. I treba mu odati priznanje: otići dobrovoljno sa hipotekama od Dubrovnika do Šarića, od KAP-a do Prve velika je hrabrost. Uporedite sa tim Sanaderove grijehove, izgledaju kao dječja igra.

Milka TADIĆ-MIJOVIĆ

štinu, Vrhovni sud, Državno tužilaštvo, Centralnu i *Prvu banku*, Agenciju za sprječavanje pranja novca i Komisiju za sprječavanje konflikta interesa, ANB, Upravu policije i Poresku upravu...

JADI MLADOG PREMIJERA: Djeleći sa javnošću impresije o vlastitoj veličini Đukanović je, u uto-rak, pomenuo kako mu se čini „da je za ove dvije decenije

Crna Gora preskočila vjekove“. Ako vam ovo liči na neskromno samohvalisanje, onda niste pročitali ono što je, sjutradan, u *Pobjedi* o Milu Đukanoviću zapisao **Blagota Mitrić** – profesor, doktor, akademik... „Ne samo što mu je Bog dao državno – političku harizmu, koja je preporodila Crnu Goru, već ga je i priroda obdарила zavidnim oratorstvom, fenomenalnom političkom pragmatičnošću i, što ne reći, rijetkim izdankom prave crnogorske muške ljepote“, kiti Mitrić sa suzom u oku.

Nazdravlje Đukanoviću i ožalošćenom Mitriću, činjenice nijesu saglasne njihovim utis-

cima. Može se, na primjer, Đukanoviću priviđati sve i svašta, ali ekonomski pokazatelji Crne Gore pod njegovom vlašću gori su, ili jedva jednaki sa onima s početka posljednje decenije prošlog vijeka.

Bruto društveni proizvod, prosječna plata, broj zaposlenih... Sve ove brojke su na približno istom nivou kao i 1990. godine. Jednako, nakon svih tenderskih, berzanskih, vaučerskih, burazerskih i inih privatizacija i pljački danas iz crnogorskog budžeta

platu i penziju prima više ljudi nego što je to bilo prije 20 godina. Ali, danas i KAP i *Željezara* platu, kada je primaju, primaju iz državnog budžeta. Ili na njegov račun.

Posljednje, uostalom, što je Đukanović kao premijer uradio pred televizijskim kamerama bilo je presijecanje crvene trake i otvaranje još nezavršenog puta Risan – Ža-

I DALJE IZUČAVA SLUČAJ ZAVALA: Ranka Čarapić odlučuje o budućnosti doskorašnjeg potpredsjednika

bljak. Simbolično, i sasvim u duhu *njegovih* 20 godina u kojima su interesi moćnih bili važniji od svih pravila i zakona.

Na oproštajnoj konferenciji za štampu pobraja je renovirane domove zdravlja i škole sagrađene tuđim parama (što nije pominjao) ali ne i ono što je obačavao prije tri-četiri godine kada se prvi put oprštao sa državnom funkcijom i na nju vraćao: zemlju bez nezapošljenih, pristojnu zaradu, auto put, marine, luke i pruge, milijarde uložene na prestižnim lokacijama na Crnogorskom primorju.

Bivši premijer više ne pominje ni berzanske milionere ni budvanske investitore u nekretnine, ni prebogat kupce iz Rusije i Britanije spremne da basnoslovno plate svoje parče zemlje u Crnoj Gori. Kao što ne pominje ni svoju *Prvu banku* koja preživljava zahvaljujući novcu iz državnog budžeta, ni poreske olakšice i carinske kredite koje je njegovim poznanicima i prijateljima velikodušno dijelio ministar finansija – budući premijer.

OBEĆANJE LUDOM RADOVANJE: Za letimičan pregled Đukanovićevih obećanja malo bi bila dva-tri toma knjiga. Samo autoput bi zauzeo stotine stranica. Njegova izgradnja, objašnjavao je, nema alternativu. Uoči prvih izbora u nezavisnoj državi otvorena je dionica puta od Kolašina do Mateševa, kao „prvi korak moderne sjeverne magistrale”. Sjećate li se: „Ovo je samo nastavak crnogorske državne priče kada su putevi u pitanju. Priče koja se ne provjerava, već kojom se putuje”. Doputovali smo do u Gornje Mrke. I tamo zaglavili, evo drugu godinu.

A Đukanović nam, još jednom, obećava. Ovaj put kaže da je našao pravog kandidata za svog nasljednika. Uz argument: ja sam bio još mlađi od Igora Lukšića kada sam postao premijer.

Zbog budućnosti ove zemlje valjalo bi da se tu završi svaka sličnost između bivšeg i budućeg premijera Crne Gore.

Zoran RADULOVIĆ

TAKO JE GOVORIO GOSPODAR

Sve mu basta

Gomila riječi može da stane u dvadeset godina. Njima se može putovati od šaha i šahovnice do evropskih integracija, od ostrva komunizma do neoliberalizma, od prezrenja prema šaćicama crnogorskih nacionalista, islamskih fundamentalista i albanskih separatista do mira koji smo sačuvali, multietničkog sklada i suverene države

Nema toga ko ne zna šta je crnogorski premijer imao da kaže na temu šahovnice i nametnutog rata koji ćemo dobiti. Petnaestak godina kasnije obznanio je da „vjerovatno“ svaka izjava u tom vremenu nije bila „najpreciznije odvagana“, ali da je takvih izjava bilo sa raznih strana. Do samoga kraja dvadesetog vijeka nije znao ko kome zbog Dubrovnika treba da se izvinjava, na kraju je smišljena spasonosna formula – kriva je JNA.

„JNA jeste imala jednu definitivno nečasnu ulogu i u Hrvatskoj i u Bosni. Crna Gora utoliko što su njeni ljudi makar i manipulisani, makar i vođeni motivom očuvanja Jugoslavije učestvovali”, objasnio je Đukanović i precizirao da je i on za to „moralno i politički odgovoran”, iako nije imao nikakvu ulogu u upravljanju JNA.

U međuvremenu, službeni biografi su nasložili da je još za vrijeme operacija na Dubrovačkom frontu Đukanović počeo da razmišlja kako da se Crna Gora emancipuje od **Miloševićevih** opasnih koncepcija. Dok je on mislio, neko je ubijao, neko ginuo, neko pljačkao, neko

samo trpio stid i nemaštinu.

Godinama je malo ko htio da zna da smo izbjeglice iz Bosne vraćali u sigurnu smrt. Kao svjedok na suđenju za deportaciju, predsjednik vlade Milo Đukanović objasnio je kako odgovorni u MUP-u nijesu „brzo razmišljali kakve izmjene u međunarodnom pravu donosi činjenica o priznavanju međunarodno-pravnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine. „Moje mišljenje je da se u ovom slučaju radi o nesnalaženju grupe ljudi koja je bila na visokim i odgovornim funkcijama u MUP-u Crne Gore, a sve kao plod promjene sistema rada, jer se do tada funkcionisalo na centralizovanom sistemu bezbjednosti dotadašnje SFRJ”. Pa je **Radovan Karadžić** tražio izbjeglice, pa su mu ih crnogorske vlasti dale. Neko je „olako prišao zahtjevu“, neko je ubijen. Predsjednik vlade bio na Marsu.

Kad je, kao jedan od ptica Slobodana Miloševića, sa drugovima došao na vlast, Đukanović je letio na krilima socijalne pravde, borbe za radnički hljeb, protiv odnarođenih rukovodilaca. „Ja zaista vjerujem da

OVAKO JE POČELO: Milo Đukanović, Momir Bulatović i Slobodan Milošević

su dobar dio razloga za nezadovoljstvo ljudi bili ekonomsko-socijalni problemi koji su opterećivali građane Crne Gore”, objašnjavao je deceniju kasnije.

Prema ekonomsko-socijalnim problemima, premijer je u međuvremenu uspostavio drugačiji odnos. „Mnogo je važnije prepoznati put kako da se poveća bogatstvo svih građana, nego se demagoški zatvoriti u filozofiju jednakosti u siromaštvu da ne bi došlo do socijalnog raslojavanja“.

Dubina jaza između bogatih i siromašnih ne muči premijera, brine ga drugo. „Socijalna briga u procesu privatizacije u Crnoj Gori bila je pre naglašena sa stanovišta investitora”. Ako investitoru propišete da u prvih pet godina nema pravo da otpušta radnu snagu, što je vrlo česta klauzula kupoprodajnih ugovora, na taj način usporavate restrukturiranje preduzeća i njegovo prilagođavanje uslovima tržišne ekonomije”.

Kad su ga pitali o bogatstvu koje je sakupio prije nego što je zvanično na kratko postao biznismen, Đukanović je rekao da ima standard koji mu obezbjeđuje da zadovolji svoje potrebe. Naglasio je da ne spada u ljude koji politiku doživljavaju kao priliku da halapljivo nadoknade nešto što su propustili u mladosti jer on „ništa nije propustio”. Britanski *Independent* ovoga je proljeća objavio listu naji-

mućnijih vladara. Đukanović je bio na posljednjem, dvadesetom mjestu. Daleko iza sultana od Bruneja.

Da je premijer milioner odavno nije vijest, kao ni to da ispod granice siromaštva živi oko 11 odsto građana Crne Gore, dok je 28 odsto ljudi ekonomski ugroženo. Novost je bila kad je Đukanović nedugo pošto se vratio na

Nedugo pošto se vratio na premijersko mjesto Đukanović je obznanio kako su oni što se nijesu obogatili, zapravo, budale: „Nije u ljudskoj prirodi da lako prihvati saznanje o vlastitoj nespremnosti ili sporosti da se uhvati u koštac sa izazovima novog vremena”

premijersko mjesto obznanio kako su oni što se nijesu obogatili, zapravo, budale. „Nije u ljudskoj prirodi da lako prihvati saznanje o vlastitoj nespremnosti ili sporosti da se uhvati u koštac sa izazovima novog vremena. Umjesto toga, lakše je podnijeti objašnjenje da oni koji su brži, odlučniji, pametniji, ili samo skloniji riziku, uspijevaju zato što imaju neku tajnu podršku ili vezu u vlasti”.

Desilo se da su u premijerovoj blizini svi puni potencijala. Niko od njegovih

prijatelja, sam je posvjedočio, nije zloupotrijebio poznanstvo sa njim, i njegovu funkciju da bi stekao bogatstvo. „U tom slučaju, smatrao bih da je on izdao moje prijateljstvo i odrekao bih ga se”. A Đukanović se, opšte je poznato prijatelja lako ne odriče. Uzmimo **Caneta**. „To što je taj čovjek osumnjičen, za mene ne znači da treba da prekinemo prijateljstvo”, otkrio je Đukanović posred parlamenta. I u dobru i u zlu.

Đukanović nije mijenjao ni vladanje prema političkim protivnicima. „Opozicija je bezočna, osorna i lažljiva”. Posljednjih godina birani rječnik koristi i za odabrane javne ličnosti novine, novinare i „tragikomičnu menažeriju mrzitelja vlasti” uopšte. Nije da mu štiti treba, ali se svejedno mrvicu zakloni iza države kao takve. „Ko god ih čuje, svejedno da li je iz Brisela ili Gornje Morače, jasno mu je da ne može vjerovati ljudima koji tako pljuju po svojoj državi, jasno mu je da je riječ o politički ambicioznim i neuspješnim, isfrustriranim ljudima, od kojih će nekima, kako vrijeme odmiče, sve manje trebati vlast, a sve više pojačana porodična pažnja ne bi li bar ostali podnošljivo agresivni u svom radnom i životnom okruženju.”

Odlazeći po drugi put Đukanović je naglasio da ide mirne savjesti. Voli da kaže: „Nema stope gdje ne mogu stati i svakome pogledati u oči”. Nekome sve basta.

Kosara BEGOVIĆ

Dvor bez Gospodara

Na najmračniji dan u posljednje 372 godine ode Gospodar. Bar jedan razlog za vjeru da će nam sjutra biti – svjetlije.

Prigodno, kao da mu je prvi put, petorostruki premijer je poručio podanicima da ne tuguju - raj ostavlja u nasljedstvo. Onda su krenule dvorske suze žalosnice i tumačenja – šta mu bi?

Đukanovića su smijenili zvaničnici EU. Odluku o njegovom odlasku su precizno formulisali u sedam zadataka ispostavljenih Crnoj Gori za put u Evropu. Svaki od zahtjeva podrazumijeva nemilosrdan obračun sa sistemom koji je premijer neumorno stvarao. Bilo bi nehumano od Đukanovića tražiti da se obračunava sa vlastitim djelom i njegovim stubovima – rodbinom, kumovima i najboljim prijateljima. Ne ide to.

Zato je Đukanović, lakše no što se misli, dopustio da bude nagovoren da odstupi. Dugo on grebe po važnim svjetskim vratima ne bi li izdjestvovao što povoljniji odlazak. Iz njegove perspektive ovaj aranžman je carski: rješava se dosadnih poslova u vladi, preuzima kormilo partije odakle može nadzirati nasljednika, imaće dovoljno vremena da ganja biznis, a ako bude nužde, računa, može se opet vratiti. Šta fali.

Ima i prioritete. Lani, na listi najbogatijih šefova država svijeta, bio je drugi u Evropi sa 14,8 miliona eura. Upućeni kažu da je brojka potcijenjena. Milioner je zvanično postao u pauzi, nakon odlaska sa premijerske funkcije i povratka na tron, koja je trajala nepune dvije godine. Teško da ćemo njega i Svetozara Marovića sada sretati u parku kako s penzionerima igraju šah i bistre politiku.

Pitanje je jedino - koliko će dugo Đukanović s rezervnog položaja moći da određuje sudbinu Crne Gore. Lakog odgovora - nema. Neko vrijeme sigurno hoće. Opozicija još nije profilisana ni organizovana kao alternativa; treba vremena da se akumulira energija za obračun klanova u DPS-u, a društvo je kao okovima premreženo interesima moćnih klanova pod nadzorom *familije*.

Činom ustoličenja Igor Lukšić je osuđen na neuspjeh. Sistem koji je betonirao Đukanović ne može se demontirati drugačijim manirima. Ovo je društvo ubijeno. Nekoliko je sistemskih mjera koje se moraju utkati u društveno tkivo Crne Gore da bi ono oživjelo: lustracija, oporezivanje ekstraprofitera, demontiranje tajne policije, pretvaranje RTV Crne Gore u javni servis...

Nema tog premijera kojem je Đukanović partijski šef a da može zagaziti u to minsko polje. Za reforme je neophodna smjena vlasti. Đukanovićev odlazak je i prilika za provjeru ko igra za Mila i poslije Mila. Učutao se SDP. Da hoće, Krivokapić bi mogao pomutiti ceremonijal namjesništva u parlamentu. Treba pogledati i kako se priprema teren za obnavljanje bratstva i jedinstva između SNP-a i DPS-a. Đukanović je posebno blagoslovio povratak iskonu.

Model uvlačenja u vlast svježih snaga, sa nesmjernjivim DPS-om u epicentru, je najbolja garancija bivšem premijeru da će njegov vapaj za imunitetom imati ko da čuje.

Trenutno Đukanović se najviše boji – svjedoka. Partnera iz podzemnog svijeta, koji očekuju zaštitu za zajedničke poslove. Mogli bi da progovore. Imali bi šta reći. Iz drugih razloga snažno zazire od *sramotnih ljudi, krvožednih medija*, svih koji ne pristaju da budu *srećni robovi*. Nije slučajno kritički govor o njegovom govoru mržnje, poslije kojeg su nastala polja smrti, nazvao govor mržnje. To je apel da se zabrani sjećanje.

Đukanovića posebno muči državni zločin deportacije bosanskih izbjeglica. Taj zločin ne zastarijeva, a njegovu i Bulatovićevu odgovornost je nemoguće skriti. Zato službe čuda čine da učutkaju svjedoke.

Javno svjedočenje može biti zarazno. Mogućoj društvenoj dinamici pogoduje status Crne Gore kandidata za EU. Logično je očekivati da će Evropa držati Crnu Goru pod rigoroznijom kontrolom. Svaki pokušaj suočavanja sa teškim crnogorskim društvenim bolestima vodi prema vrhu režima. Uz sinhronizovan pritisak domaćih i evropskih snaga vladajući bunker moći mogao bi početi da popušta.

Crna Gora se bez Đukanovića kao premijera za pola *sanadera* primakla EU. (*Sanader* kao mjernu jedinicu približavanja EU smislili su hrvatski analitičari; nula *sanadera* označava najveću udaljenost neke zemlje od EU). Dok traje status kandidata za ulazak u EU moraće da nakupi još podosta *sanadera*. Iza rešetaka.

Piše: Veseliko KOPRIVICA

Đukanovića su smijenili zvaničnici EU. Odluku o njegovom odlasku su precizno formulisali u sedam zadataka ispostavljenih Crnoj Gori za put u Evropu

Dragan Samardžić napredovao sa činovima i funkcijama u obrnutoj srazmjeri sa rasturanjem Mornarice i VCG u cjelini. Sada je neposredno angažovan i na dilovanju naoružanja

Admiral za trgovinu

KO PODRIVA ODBRANU CRNE
GORE : Dragan Samardžić,
načelnik Generalštaba VCG

Viceadmiral **Dragan Samardžić** je od 3. avgusta 2010. u Odboru direktora firme *Montenegro Difes Industri* (MDI), ranijeg *Jugoimport-Monta* iz Podgorice u stoprocentnom vlasništvu Vlade Crne Gore.

U DVOSTRUKOJ ULOZI: „Za člana Odbora direktora MDI viceadmiral Samardžić je imenovan odlukom Vlade. Po tom osnovu ostvaruje mjesečnu naknadu od 400 eura i nema nikakve druge prinadležnosti u MDI”, saopšteno je izvještaču *Monitora* u Ministarstvu odbrane.

Načelnik Generalštaba (GŠ) tako se našao u dvostrukoj ulozi – učesnik je odlučivanja koje će naoružanje i vojna oprema Vojske Crne Gore (VCG) biti

prodati, dok je istovremeno u rukovodstvu firme koja tu robu lifieruje. Da li je u pitanju konflikt interesa?

U Ministarstvu odbrane su nam saopštili: „Uvjereni smo da ne postoji nikakav konflikt interesa između pozicije načelnika GŠ i člana Odbora direktora MDI”.

Zakonom o sprječavanju sukoba interesa nije izričito naglašeno da je načelnik GŠ javni funkcioner. No, pravno i etičko pitanje njegovog angažmana u firmi MDI ostaje otvoreno.

Naime, Zakon o vojsci (2009) precizira u čl. 56 kako „lice u službi u Vojsci ne smije da koristi bilo kakvu povoljnost službe u Vojsci za ostvarivanje ličnih interesa i obavezno je

da izbjegava svaki mogući ili stvarni sukob interesa”. U čl. 57 piše da pripadnik VCG ne smije da obavlja poslove „koji mogu da izazovu sukob između javnog interesa i njegovih privatnih interesa”, itd.

ČINOVI I POSTAVLJENJA: Angažman u MDI nije usamljena kontroverza u karijeri sadašnjeg načelnik GŠ. Odmah po sticanju nezavisnosti predsjednik **Filip Vujanović** ga proiziводи u viceadmirala (rang generalpotpukovnika) na osnovu zakonskih propisa „savezne države”, no akt o tome nije objavljen u *Službenom listu RCG* – samim tim *de iure* nije stupio na snagu.

Bio je to Samardžiću treći uza-

stopni vanredni čin od kada je 2001. crnogorski član ponovo zauzeo mjesto u nekadašnjem tročlanom Vrhovnom savjetu odbrane SRJ/SCG. Do raspada SCG Samardžić je bio komandant Mornarice. Od juna 2006. je zamjenik general-potpukovnika **Jovana Lakčevića**, prvog načelnika GŠ obnovljene crnogorske vojske. No, sa svojom glavom Lakčevićem je varničilo, pa je zaštitu dobio od ministra odbrane **Bora Vučinića** koji ga imenuje za svog zamjenika za materijalne resurse.

Kada je početkom 2008. smijenjen general Lakčević (nikada nije objašnjeno zbog čega), trebalo je da prođe oko 10 mjeseci da Savjet za odbranu i bezbjednost, na prijedlog Vučinića, postavi Samardžića za načelnika GŠ. Savjet je odlučivao u sastavu: Vujanović, **Milo Đukanović**, **Ranko Krivokapić**. Samardžić je izabran sa dva glasa „za“ i uzdržanog Krivokapića.

Paradoks se ogleda u činjenici da su brodovlje i naoružanje naše ratne mornarice u periodu meteorskog uspona viceadmirala Samardžića rasprodati ili ruinirani. Iako je tek u junu ove godine usvojen *Strategijski pregled odbrane* (SPP) – polazni, ključni dokument koji definiše ciljeve, koncept, sistem i resurse odbrane – Samardžić je od 2006, kroz funkcije zamjenika načelnika GŠ i ministra, potom načelnika GŠ učestvovao u donošenju odluka o desetkovanju operativnih resursa VCG.

Postojeće crnogorsko oružje se još razvlači, propada ili uništava, iako drugog nema, niti je u izgledu. U pravno uređenim državama to je teško krivično djelo podrivanja odbrambene moći, dok se kod nas stvar zavodi pod baršunastom egidom „reformi na putu euro-atlantskih integracija“.

MORE BEZ ODBRANE: Destrukcija VCG nije zaobišla ni Mornaricu. Ukupno je 13 plovila prodato budzašto. Nama kao ne valjaju, ali ih drugi za male pare kupuju. Na primjer: raketna fregata od stotinjak metara dužine i tri velike podmornice iz nekadašnje 88. flotile

zajedno za svega milion eura.

Ista sudbina je zadesila nekoliko raketnih čamaca *Osa-1*, dok su topovnjače „neperspektivne“ – na tim je plovilima Samardžić započeo oficirsku karijeru. Preostalo brodovlje Mornarice VCG sada nema resurse za solidnije osmatranje i zaštićenu komunikaciju. Sposobnost nadgledanja mora sa obale je ugrožena uslijed izraubovanih radara.

Još se ne zna da li će Mornarica VCG imati misiju obalske straže, odnosno, da li ćemo zadržati neka od postojećih plovila preko 1.000 bruto tona deplasmana ili će se ona mijenjati za dva nova patrolna broda ispod 500 tona.

Iako takve odluke još nema, iz upotrebe su izbačeni torpeda i morske mine. Sa svih crnogorskih ratnih brodova su skinuti, prodati, uništeni ili lagerovani do uništenja raketni sistemi. I naše udarne rakete obala-more tipa *Rubež-E* su prodane a njihova matična 108. ORBr (obalska raketna brigada) iz Radovića kod Tivta je rasformirana. Međutim, slično Samardžiću, koman-

dant 108. ORBr, kapetan bojnog broda **Branislav Keković**, takođe je avanzovao, pa je kod ministra Vučinića kao šef Odsjeka za strategijsko planiranje odbrane koordinirao izradu SPP-a.

Da stvar bude gora, ni SPP nije ponudio nikakva rješenja sa kojim sredstvima do 2020. godine Mornarica VCG (kao, uostalom, ni Vazduhoplovstvo VCG za vazdušni prostor) odgovoriti na čl. 129 Ustava utvrđenu obavezu odbrane države Crne

Gore u svojoj zoni odgovornosti – teritorijalnog mora i epikontinentalnog pojasa.

Kvalifikovani domaći posmatrači su primijetili da je inženjerac, general Lakčević, kao načelnik GŠ, pokazivao veće razumijevanje za Mornaricu VCG od pomorca Samardžića. Naredio je 2007. hitnu i uz minimalna ulaganja uspješnu opravku raketne fregate *RF-34 Kotor* koja je, sa ukrcanih 72 člana posade, na međunarodnoj ratnoj vježbi *Adriatic Livex 07* u grčkim teritorijalnim vodama bila najveći ratni brod!

Uoči stupanja na sadašnju dužnost, viceadmiral Samardžić je krajem 2008.

Mogućnosti zloupotreba kroz trgovinu efektivima VCG se multiplikuju – ministar Boro Vučinić i njemu formacijski podređeni viceadmiral Samardžić samostalno utvrđuju „viškove“ VCG za prodaju koji se uglavnom liferuju preko firme MDI

KAPITALNA PLOVILA CRNOGORSKE RATNE MORNARICE TRUNU U LUCI BAR: Raketne fregate klase „Kotor“

obećavao da će Mornarica VCG imati odred patrolnih brodova, odred za tražanje i spasavanje i odred pomoćnih brodova. Ništa od toga još nemamo, jer načelnik GŠ VCG disciplinovano salutira državnom vrhu koji se ne zamara dilemama tipa što učiniti sa „blizankinjama“, kapitalnim raketnim fregatama klase *Kotor* koje trunu privezane za dokove *Luke Bar*.

JAHTA ZA GLAVARE : Izrađen je do 2008. elaborat remonta po NATO standardu dvije fregate *Kotor* (relativno nove, porinute krajem 1980-ih) za ukupno oko 15 miliona eura. Dogradnjom platforme za helikoptere transformisale bi se u velike patrolne brodove sa manevrom isplavlivanja u svim vremenskim uslovima od Atlantika do Somalije – gdje crnogorski mornarički oficir na tuđim brodovima već učestvuju u anti-piratskoj misiji Evropske unije *Atalanta*. Nije li lo-

gičnije da Crna Gora, kao pomorska država, svojom Mornaricom učestvuje u međunarodnim vojnim misijama, nego što šalje pješadijske vodove u talibansko okruženje?

No, objašnjeno je, problem remonta fregata navodno je novac. A samo za ISAF crnogorsku misiju ove godine je utrošeno najmanje 1,5 miliona eura, dok je za afganistansku pripremu crnogorskih vojnika američkoj privatnoj firmi MPRI opredijeljeno približno 2,5 miliona eura – to je ukupno više od polovine cijene remonta jedne fregate. Od 2006. do danas na VCG je potrošeno preko 200 miliona eura iz državnog budžeta a da nije nabavljen niti jedan jedini novi borbeni sistem.

Novca, međutim, nije falio za najveću investiciju u Mornaricu VCG – remont luksuzne jahte *Jadranka* radi „državnog protokola“. *Jadranku* je 1976. naručio **Tito**, uz sugestiju **Branka Mamule**, tadašnjeg šefa jugoslovenske mornarice, sa salonima, apartmanima za noćenje, unikatnim posudom od srebra i najboljeg porcelana, enterijerom od slonovače i mahagonije, skupocjenim slikama. Sada *Jadrankom* plove naši stratezi iz Savjeta za odbranu i bezbjednost, opslužuje ih desetočlana vojna posada a ministar Vučinić i Samardžić su zaduženi da njom raspolazu.

Poređenja radi: cjelokupno brodogradnje Mornarice VCG dobija mjesečno sljedovanje od 1.000 litara goriva, što je količina koju *Jadranka* proguta za par sati „protokolarne“ plovidbe!

U takvoj konstelaciji viceadmirala Dragana Samardžića šalju u Odbor direktora *Montenegro Difens Industri*.

MDI tradicionalno uživa državnu protekciju i lider je na domaćem tržištu naoružanja i opreme. O profitnim stopama u branši svjedoči podatak da

je u Registru za obavljanje spoljne trgovine naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene Ministarstva ekonomije Crne Gore prijavljeno još 17 drugih firmi.

KONFLIKT INTERESA: Ukupan crnogorskih izvoz vojnih materijala 2009. bio je osam miliona eura, od čega je Ministarstvo odbrane eksportovalo manje od polovine – 3,6 miliona eura. U istom periodu uvezeno je naoružanja i vojne opreme za 7,48 miliona eura (2008. čak 17,2 miliona), što premašuje deklarirani uvoz za VCG ili Upravu policije, jer je oko polovina importa u stvari reeksport naoružanja iz država regiona u treće zemlje.

Ministarstvo odbrane je od 2006. do novembra ove godine izvozom „viškova“ VCG prihodovalo ukupno preko 14,6 miliona eura, od čega je naplaćeno 12,6 miliona. Međutim, Državna revizorska institucija je 2008. utvrdila da ministar Boro Vučinić, kao odgovorno lice, krši zakon i zloupotrebljava službeni položaj.

Prihodi Ministarstva odbrane od prodaje naoružanja i vojne opreme nису bili evidentirani u *Glavnoj knjizi* Trezora Ministarstva finansija, niti su deponovani na za to predviđeni račun. Utvrđeno je da su novcem odobrenim budžetom raspolagali ministar Vučinić i njegov tadašnji zamjenik Samardžić „u svojstvu službenika za ovjeravanje“.

Vučinić je, pozivajući se na svoju Uredbu o povjerljivim nabavkama predmeta i usluga od posebnog značaja za odbranu – a ona je još uvijek na snazi – direktnim pogodbama kupovao i „vojne tajne“ poput suvenira, avionskih karata ili teretane, ne raspisujući, Zakonom o javnim nabavkama, obavezujuće tendere.

No, zbog toga nije snosio posljedice. Naprotiv, mogućnosti zloupotreba kroz trgovinu efektivima VCG se multiplikuju – ministar Vučinić i njemu formacijski podređeni viceadmiral Samardžić samostalno utvrđuju „viškove“ VCG za prodaju koji se uglavnom liferuju preko firme MDI.

Vladimir JOVANOVIĆ

PRIHODE OD EKSPORTA VOJNIH MATERIJALA NIJE PRIJAVLJIVAO PO ZAKONU: Boro Vučinić, ministar odbrane

Preduhitrite
(ne)vrijeme!

Osiguranje nove generacije.

UNIQA
osiguranje

Meteo UNIQA
Upozorenje na
vremenske nepogode
www.uniqa.me

SIEMENS

Meteo UNIQA
Pažnja!

Oluja sa obilnom
kišom, gradom i vrlo
jakim vjetrom.
Poštanski broj: 81000
Od: 20.09, 11:45 h
Do: 21.09, 12:30 h
www.uniqa.me

Vanjski poslovi

Tvrdnja Viljema Montgomerija kako je takozvani duvanski posao premijera Mila Đukanovića, 1990-ih, imao prećutni blagoslov SAD administracije, otvara pitanje saučesničke odgovornosti međunarodnog faktora, posebno velikih sila i SAD, ne samo za ratove i ratne zločine, nego i za organizovani, pa i obični kriminal, u regionima zahvaćenim krizama i ratovima

Piše: Milan POPOVIĆ

POGODENA elementarnim, ekonomskim i političkim nepogodama, privatizacijama, poplavama i „povlačenjima“, crnogorska javnost nije stigla da posveti dovoljno pažnje, jednom važnom spoljnopoličkom, pardon vanjskopoličkom događaju. Tvrdnjama Viljema Montgomerija, bivšeg ambasadora SAD u Srbiji i Crnoj Gori, u njegovoj knjizi *Kad ovacije utihnu*, te na promociji ove knjige u Podgorici, krajem novembra 2010, kako je takozvani duvanski posao tadašnjeg i sadašnjeg crnogorskog premijera, Mila Đukanovića, 1990-ih, imao prećutni blagoslov SAD administracije.

NA STRANU SADA pitanje stvarne motivacije, verodostojnosti i posledica ovog svedočenja, ono što je u njemu relativno novo i značajno, to je otvaranje ili pokretanje pitanja saučesničke odgovornosti međunarodnog faktora, posebno velikih sila i SAD, i to ne samo za ratove i ratne zločine, nego i za organizovani, pa i obični kriminal, u regionima i zemljama zahvaćenim

međunarodnim krizama i ratovima. Ne treba valjda nikoga uveravati u to, da je upravo takozvani duvanski posao, ovde, bio i ostao, primarni impuls i izvor, celokupne potonje, pa i današnje, političke i kriminalne imperije.

PRELIVANJE krivičnog prava i pravde, kao i drugih važnih pitanja, sa takozvanog unutrašnjeg, na takozvani vanjski teren, uostalom, proces je koji traje već neko vreme. Ovaj proces već je porodio i neke značajne presedane. Suđenje Slobodanu Miloševiću pred Haškim tribunalom bilo je prvo takvo priređeno šefu jedne države. Nakon ovoga usledili su šefovi drugih država. Ovom nizu za sada nedostaje još samo šef neke velike države, sile ili supersile, SAD ili neke druge. Ko zna, možda će upravo svedočenje Viljema Montgomerija o takozvanom duvanskom poslu na Balkanu, na nekom budućem suđenju, recimo Džordžu Bušu Mlađem, poslužiti kao dragocen i optužujući dokazni materijal.

(TV Vijesti)

Pravijem putom

Cetinjski gimnazijalci pokazali su vlasti gdje je slaba. A onda je na djelo stupio Migo. Njegovim dolaskom na mjesto ministra, DPS je umjesto domino postigao željeni efekat - direktori su pod ministrovom strogom kontrolom. Od izbora do govora

ZNA KAKO: Slavoljub Migo Stijepović

Slavoljub Migo Stijepović, ministar prosvjete, nije, kune se, ni pomislio od plate da odbija direktorima osnovnih škola zato što su se, kako to mediji tvrde, javno žalili da nemaju dovoljno kompjutera. Ne bi on u slobodu govora koliko u svetinju.

Mada jes uveo „neka pravila koja se moraju poštovati“. Direktori su „profesionalci koji sprovode politiku ministra“, slobodno „govore ono što je u javnom interesu“ a poštuju pravila, objasnio je ministar. Jedno od Migovih

pravila za direktore - „može se razgovarati sa novinarima, ali da se pazi šta se priča“ - objasnila je jedna direktorica. A na šta treba da se pazi zna najbolje ministar, pa se direktor od reda mora prvo njemu obratiti.

DPS PROFESIONALCI: Kako se od novinara pazi dokazani „profesio-

nalac“ nedavno je demonstrirao direktor OŠ *Dragiša Ivanović* **Niko Raičević**, inače javno optuživan da pred izbore „sa zaposlenima vodi političke razgovore“ i broji ima li ih dovoljno za DPS. Novinari od njega ni riječ o ukradenim dnevnicima u toj školi nijesu uspjeli izvući. „Ne-

mam pojma ko ste vi, možete da budete bilo ko, mene može da pozove i Al Ka-ida“, bio je ubojiti argument Raičevića. Ne može se novinari- ma vjerovati ni kad se predstave. Pušti đavola, ima ih i „kr- vožednih“, što kaže bivši premijer.

I neka, treba bit oprezan. Zamisli da svijet sazna koliko imamo kompjutera. Doduše, možda bi, da znaju, progledali kroz prste ovim našim đacima na PISA testiranjima, pa bi skočili koje mjesto visocije.

Ostalo je da se Migu vjeruje na riječ. Govori li ministar istinu utvrditi se ne može, jer nijedan od direktora kojima je prijetilo rezanje plate zbog razgovora sa novinarima, živ to javno neće da pri- zna. Od čega ih je *stra*, ne zna se.

Migo zna za jadac. Kada su mu novinari ka- zali da je jedan od direk- tora anonimno potvrdio da su trebali biti kažnjeni, ministar je spreman priu- pitao: „Kako se zove taj direktor koji je to po- tvrdio? Nema tu, pa, njih ima preko 300 i on mora da ima ime i prezime“. E, tako se brale sa novinarima razgovora.

DIKTATURA IDOMINOEFE- KAT: Branka Bošnjak za *Monitor* upozorava da su Migova pra- vila o grani- cama slobode govora samo logična posljedica ne- davnih izmjena zakona o obrazovanju kojima

Branka Bošnjak: „Izmjene zakona o opštem obrazovanju omogućile su ministru Stijepoviću da pokaže `raskoš` svog demokratskog kapaciteta, što on vrlo revnosno čini. On bi želio da za preko 250 obrazovnih institucija bude portparol, i da niko ne može da da izjavu osim on, da se ne bi slučajno kome omaklo da svojom glavom misli i da kaže istinu o stanju“

je Stijepović ozakonio partijsku diktaturu u školama.

Ona kaže: „Izmjene Zakona o opštem obra- zovanju, usvojene bez obzira na upozorenja PZP-a, omogućile su ministru Stijepoviću da pokaže `raskoš` svog demo- kratskog kapaciteta, što on vrlo revnosno čini. On bi želio, da za preko 250 obrazovnih institucija bude portparol, i da niko ne može da da izjavu, osim on, da se ne bi slučajno kome omaklo da svojom glavom misli i da kaže istinu o sta- nju“.

Predlog iz- mjena i dopuna opšteg zakona o obrazovanju Stije- pović je po hitnom postupku uputio ljetos Skupštini na usvajanje. Usvo- jenim izmjenama utvrđeno je da mi- nistar, a ne školski odbor kao do tada, bira direktore ško- la.

Migo, poznat kao čovjek od

akcije, tako je samo spriječio „domi- no efekat“ na koji je upozorio njegov prethodnik **Sreten Škuletić** koga je na mjestu ministra zatekla pobuna cetinjskih gimnazijalaca.

Podsjećanje: cetinjski gimnazijalci su se nakon 40 dana protesta izborili da direktor škole bude onaj kojeg su oni htjeli. Taj slučaj pokazao je koliko je bitan školski odbor. Završilo se tako što je ministar Sreten Škuletić potpisao izbor Školskog odbora i **Miomir Đurišić** je ponovo postao direktor.

Škuletić je tada upozorio da bi moglo doći „do domino efekta ce- tinjskog sindroma“, da bi možda neki drugi gimnazijalci poželjeli da utiču na izbor direktora.

Razgoljeno je ono što se znalo: da su direktori škola ne samo partijski vojnici, već i aktivisti koji „drže prosvjetare“, da glasaju kako treba. Jedan od metoda pokazalo se tada, su i ugovori na određeno vrijeme koje su DPS direktori najčešće koristili pri zapošljavanju dok ne postignu cilj. Tu su obećanja o stanovima solidarnosti, ali i manje suptilnije

DIREKTOR ZA PRIMJER: Niko Raičević

metode. Prethodno se saznalo da direktori škola čak pred izbore dobijaju obrasce koje popunjavaju sa sve matičnim brojevima zapošljenih i političkim opredjeljenjem.

Cetinjski gimnazijalci pokazali su vlastima gdje su slabi. A onda je na djelo stupio Migo. Njegovim dolaskom na mjesto ministra, DPS je umjesto domino postigao željeni efekat.

U AKCIJI: Prvo što je po dolasku na mjesto ministra uradio bile su izmjene zakona o obrazovanju. Postarao se da školski odbori postanu tek demokratski ukras, preko kog gimnazijalci neće moći više da biraju direktore. Niti bilo ko drugi do ministra. Usput je zakrpio i druge nedostatke: **Đukanović** je dobio licencu za svoj UDG, i mogućnost da finansijske nedaće svog privatnog univerziteta krpi iz budžeta.

I Branka Bošnjak podsjeća da je „strahovlada“ u školama bila prisutna i ranije, „ali da se to radilo mnogo sofisticiranije u odnosu na manir kojim se sad služi ministar Stijepović“. Sofisticiran nije, ali djeluje.

Ona kaže da je od ministra Stijepovića to ne iznenađuje te da je PzP uzalud skretao pažnju, da takav neko ne zasluhuje poziciju koju su mu namijenili. „Postaje, međutim, očigledno da je obesmišljavanje obrazovnog sistema bio strateški cilj Vlade u ostavci“. Od Stijepovića su, smatra ona, veći problem „servilnost i ćutanje direktora škola, koji dozvoljavaju da se ministar ovako poigrava sa njima“.

„Izgleda da su mrvice koje panu sa stola ministra Stijepovića mnogo značajnije od zaštite dostojanstva, tako da me ne čudi zašto nam i djeca pokazuju toliko odsustvo zdravog, slobodnog, rezonskog razmišljanja što je pokazao PISA test“, kaže Bošnjak.

Ćutanje direktora nije bez rezoana. Migo je ovih dana zatražio od predškolskih i školskih ustanova da raspišu konkurs za direktore u skladu sa izmjenama zakona. On će suditi ko je profesionalac a ko ne.

Milena PEROVIĆ-KORAĆ

VLAST PRODALA ZADUŽBINU

Tajkun umjesto zaklade

Lokalna vlast u turističkom centru Crne Gore prodala je posljednji dio vrijedne zadužbine koju je bogati Budvanin, dobrotvor i humanista, **Tomo Luketić**, daleke 1924. godine oporukom ostavio svom gradu, sa naznakom da se koristi kao pomoć pri školovanju i obrazovanju siromašne djece Budve i Paštrovića. Nakon 86 godina neodgovornog gazdovanja vrijednom zadužbinom, pokretnom i nepokretnom u Budvi i Svetom Stefanu, prodana je konačno i zemljišna parcela koja je bila pod „vetom“ ostavioca. U testamentu Toma Luketića i njegove žene **Stane** jasno je bilo naznačeno da nikakva prodaja ili otuđenje tog dijela imovine koji je određen kao sjedište buduće Zaklade, ne dolazi u obzir.

Imovina je u srijedu 22. decembra ipak promijenila vlasnika.

Dvije zemljišne parcele ukupne površine od 914 kvadrata koje se nalaze u budvanskoj luci, na platou između poznatih kafea *Hemingvej* i *Palma*, prodate su po početnoj cijeni od 822.600 eura firmi *Astro Holding Montenegro* iz Budve.

Iako se naziv firme koja je postala vlasnik zemlje Luketića samo jednom riječju i slovom razlikuje od onog koje nosi napušteni grad-hotel *Astra Montenegro* na Zavali, nema podataka da se

Dvije zemljišne parcele ukupne površine od 914 kvadrata koje se nalaze u budvanskoj luci, na platou između poznatih kafea *Hemingvej* i *Palma*, prodate su po početnoj cijeni od 822.600 eura firmi *Astro Holding Montenegro* iz Budve, registrovanoj 15 dana pred kupovinu legata Luketića

radi o istim vlasnicima. Ruski milioner **Sergej Polonski**, vlasnik kompanije *Miraks* koja je započela gradnju vila i hotela na Zavali, doživio je potpuni finansijski kolaps.

Naselje na Zavali ove zime izgleda avetinski i zapušteno, pa je malo vjerovatno da su učesnici tog propalog projekta kupci budvanskog legata.

Firma *Astro Holding* registrovana je 15 dana pred kupovinu legata Luketića, 7. decembra 2010. Osnivač i stopostotni vlasnik firme, prema podacima CRPS je izvjesni **Khikmetaulla Rakhmetov**, dok je izvršni direktor **Nail Emil Farb**.

Ime gospodina Naila u ulozi osnivača

NE MOŽE BIBLIOTEKA I DOM MLADIH, MOŽE SOLITER: Oteti legat porodice Luketić

ili ovlaštenog lica pojavljuje se u više firmi registrovanih za poslove prometa nekretnina, građevinarstva ili turizma zajedno sa partnerima iz Ujedinjenih Arapskih Emirata. U pitanju su tri firme različitih djelatnosti pod nazivom *Stratex* i *Sparta* iz Budve i *Monte key* iz Bara.

Na Poziv za učešće na javno nadmetanje za prodaju nepokretnosti koji je objavila Opština, javio se samo jedan kupac, gospodin Rakhmetov.

To je uobičajena praksa budvanskih spekulativnih kupoprodaja zemlje u vlasništvu opštine ili države.

Javni pozivi su obavezna formalnost. Prodaja se unaprijed dogovara. Među tajkunima koji parcelišu obalu budvanske rivijere zna se šta će ko da kupi i za koje pare. Ekskluzivna zona po pravilu „ide“ po početnoj, dogovorenoj cijeni. Bez nadmetanja. Jedni drugima ne kvare posao.

Odluka o prodaji legata porodice Luketić koju su na sjednici SO krajem avgusta ove godine, nakon dvodnevne burne rasprave donijeli odbornici DPS-a, izazvala je nepodijeljenu osudu javnosti. U skladu sa tekstom oporuke, na toj lokaciji planirana je gradnja gradske biblioteke i doma za mlade ljude Budve, institucija koje ovaj turistički grad nema.

Idejni projekat nesuđene biblioteke izradio je arhitekta **Vladimir Luketić**, Tomov praukun. Projekat je prihvaćen, postignut je i dogovor o gradnji sa

jednom od prethodnih DPS ekipa na vlasti, ali je sve bilo uzalud. Atraktivna lokacija udaljena 70 metara od mora u centru Budve zapala je u međuvremenu drugima za oko.

Detaljnim urbanističkim planom Budva-centar koji je usvojen 2008, godine na toj je lokaciji planirana gradnja zgrade sa pet etaža. Apetiti novog vlasnika koji je budvanskim čelnicima od ranije poznat bili su veći, pa se početkom 2010, pristupilo izmjenama tog planskog dokumenta.

Po novom predlogu izmjena i dopuna DUP-a kojim se planski uređuje centar Budve, zgrada je narasla do devet etaža. Nema sumnje da će želje misterioznog kupca glede gabarita i visi-

ne građevine biti ispoštovane, kada je onaj teži dio posla, prodaja zavjetovane imovine, uspješno okončana.

Mnogi građani Budve skloni vjerovanju u neku „višu“ pravdu upozoravaju kako otimanje imovine namijenjene široj zajednici i nepoštovanje amaneta darodavca, neće donijeti sreću akterima ove ružne priče.

Prodaja zemlje Toma Luke- tića za nepunih milion eura koji neće napuniti sablasno praznu opštinsku kasu, ima dalekosežne negativne posljedice.

Umjesto da podstiče oživljavanje dobročinstva i filantropije u društvu, država, a u ovom slučaju lokalna samouprava, čini upravo obrnuto. Vrijednostima kao što su solidarnost, humanost i ulaganje u zajednicu, zadat je nepopravljivi negativni kontekst.

Bogati ljudi širom svijeta, veliki broj uspješnih kompanija sve češće odlučuju da dio svog bogatstva odvoje za one kojima je pomoć potrebna. Trude se da podrže potrebe društvene zajednice u kojoj žive. U Budvi, naprotiv,

vlast otima zvaještanu imovinu i grubo gazi poslednju volju dobročinitelja.

U Crnoj Gori u kojoj je rođena nova klasa bogataša čije je bogatstvo stečeno preko noći, bez muke i raznim špekulacijama, nema značajnijih primjera dobročinstva i filantropije. Ovdje novobogataši otimaju od onih koji su kapital stekli dugim i poštenim radom, poput Toma Luketića čiju su imovinu razvukli.

Zakonski nasljednici Toma Luketića podnijeli su Osnovnom sudu u Kotoru

tužbu protiv Opštine Budva sa zahtjevom za izdavanje privremene mjere zabrane otuđenja Tomove imovine. Opštini se osporava pravo korišćenja imovinom jer nika- da nije ni osnovala Zakladu na koju je rješenjem istog suda iz 1966, go- dine, a po osnovu

testamenta, sva imovina prenesena.

Luketići su uputili i žalbu Sudu za ljudska prava u Strazburu tražeći zaštitu imovine zadužbinara i o svemu obavijestili Opštinu koja se u potpu- nosti oglušila o njihove zahtjeve. I zemlju, uprkos svemu, prodala.

Branka PLAMENAC

Đukanović je, zbog silnih nepočinstava učinjenih za svojih mandata, osuđen na doživotnu, „vampirsku“ vlast. Ako se, pak, desi da širenje *virusa Sanader* poprimi regionalne razmjere, u tom bi slučaju Đukanovićev *remote controler* mogao otkazati, posebno imajući u vidu da Lukšić nije čovjek za kojim se vuku repovi korupcije

Vlast preko daljinskog upravljača

„drugim“ čovekom je činjenica da je njegova stvarna moć kao i njegova „održivost“ vezana isključivo za Mila Đukaovića“, kaže za Monitor profesor Milenko Popović komentarišući najave da će Igor Lukšić zamijeniti Mila Đukanovića na mjestu predsjednika Vlade.

POPOVIĆ: On nije etabliran i nema druge jake veze u, inače heterogenom, DPS-u, pa je upravo zato odabran kao pogodan agent za potpunu kontrolu vlasti od strane Đukanovića, čak i sada kada se povukao sa mesta premijera.

Đukanović je, opet, zbog silnih nepočinstava učinjenih za svojih mandata i zbog računa koji bi mu se zbog toga mogli ispostaviti, osuđen na doživotnu, „vampirsku“ vlast. Ako se, pak, desi da širenje virusa Sanader poprimi regionalne razmjere, u tom bi slučaju Đukanovićev *remote controler* mogao otkazati, posebno imajući u vidu da Lukšić nije čovjek za kojim se vuku repovi korupcije, kriminala i slično. To

Ovde bi, čini se, bilo umesno podsetiti na latinsku poslovicu koja kaže: Drugi, nikad prvi.

Lukšić jeste obrazovan ekonomista, pristojan čovjek i prijatno lice na našoj političkoj sceni. Ono što ga čini

bi mogao biti jedini konkretan doprinos Lukšića razvoju Crne Gore, jer bi se nakon toga vrlo lako moglo desiti da izgubi poziciju koju ima u vlasti i da se povuče u mirne vode profesure.

Da li će se ovo desiti ponajviše zavisi od politike EU i, posebno, SAD, koje su do sada snažno podržavale aktuelnu crnogorsku vlast uprkos njenoj kriminogenoj prirodi.

MONITOR: *Da li novo kadrovsko rješenje za predsjednika vlade vidite kao nešto što bi moglo imati ozbiljniji uticaj na našu ekonomiju?*

POPOVIĆ: I pored toga što je iznikao na valu tzv. neoliberalne škole mišljenja, Lukšić je pragmatista, pa bi verovatno bio spreman da prihvati i, tako potrebnu, aktivnu industrijsku politiku države ukoliko ova daje rezultate vidljive u toku četvorogodišnjeg mandata. Problem je u tome što bi za zaustavljanje negativnih razvojnih tendencija i saniranje ogromnih šteta koje su stvorene u prethodne dve decenije bilo potrebno mnogo više od jednog mandata. Od tri stuba aktivne industrijske politike, kako je ja vidim, jedino uklanjanje energetskih i infrastrukturnih barijera može dati izvesne brze rezultate. Otuda ova silna žurba sa elektranama na Morači, sa izgradnjom auto puta i slično. Sve ostale, mnogo važnije, mere bi mogle biti zanemarene.

MONITOR: *Koliko su naši problemi posljedica personalnih rješenja a koliko sistemskih i institucionalnih nedostataka?*

POPOVIĆ: Naši problemi su pre svega posledica sistemskih nedostataka koji su neminovno generirali i odgovarajuća personalna rešenja. Sa ovom političkom i društvenom elitom vam ni dobra personalna rešenja ne mogu biti od velike pomoći. Potrebna je temeljita društvena promena. Podsećam da za ovu našu političku elitu trebamo da zahvalimo komunističkom „majstorskom rešetku“ koje ju je „isijalo“. Isti je to network, što bi rekli sociolozi, koji je i pre AB revolucije bio na delu, s tim što je u novonastalim okolnostima mutirao do svog pravog nasilničkog lica.

MONITOR: *Upravo je, u izdanju*

dnevnika Vijesti, iz štampe izašla vaša knjiga Privredni rast Crne Gore. Naslovu nedostaje „i razvoj“. Zašto?

POPOVIĆ: Privredni razvoj je mnogo kompleksnija stvar od privrednog rasta. Ipak je u poslednjih dvadesetak godina učinjen ogroman napor da se ovaj jaz između dve ekonomske discipline smanji.

U ovoj knjizi sam pokušao, koliko to naša siromašna statistika dozvoljava, da od skora obogaćenu teoriju rasta primenim na crnogorski slučaj, tj. na iskustvo naše ekonomije u poslednje dve dekade. Kao i u ostalim slučajevima koji su testirani i crnogorski je slučaj pokazao da prosti recepti Vašingtonskog konsenzusa, čije je čedo neoliberalna ideologija, predstavljaju veliko pojednostavljevanje ekonomske stvarnosti. Posebno se pokazalo pogubnim verovanje da tržište može rešiti sve probleme alokacije resursa i privrednog rasta i razvoja.

MONITOR: *Tržište, nije svemoćno kao što smo, umalo, povjerovali?*

POPOVIĆ: Upravo tako. U crnogorskom slučaju postoje tri ključna ograničenja koje tržište ne može rešiti. Prvo, usled nedostatka nacionalnog inovacionog sistema, nizak je apsorpcioni kapacitet na strani privrednih investicija. Drugo, tržište kod nas nije u stanju da reši problem koordinacije nekih komplementarnih delatnosti, usled čega imamo problema u razvoju i kompletiranju energetsko-metal-

Gradnja elektrana na Morači treba, po definiciji, da doprinese povećanju BDP-a i poboljšanju budžetske pozicije. Isti kratkoročni rezultati bi se, međutim, postigli i izgradnjom piramida u dolini Zete. Nažalost, isti bi bili i dugoročni efekti

skog kompleksa, agrokomplesa i kompleksa građevinarstva. Konačno, tržište ne može rešiti ni problem razvoja infrastrukture.

Ignorisanje prva dva ograničenja, koje karakteriše našu razvojnu politiku u poslednje dve dekade, stvorilo je, s jedne strane, model rasta u kojem su strane direktne investicije jedina mašina rasta, i s druge strane, situaciju u kojoj je došlo do retardacije i razaranja domaćih sektora ekonomije. Ovo je za sobom povuklo čitav niz drugih problema poput trgovinskog deficita, slabog zapošljavanja, daljeg slabljenja penzionog sistema, razaranja metalnog kompleksa i slično.

MONITOR: *U knjizi ukazujete na zabrinjavajuće mali uticaj znanja na rast BDP u Crnoj Gori?*

POPOVIĆ: Još od pedesetih godina prošlog veka se zna da se akumulacijom znanja, tj. obrazovanjem i tehničkim progresom, objašnjava oko 40 do 50 odsto dugoročnog rasta BDP-a, dok se zapošljavanjem i akumulacijom kapitala objašnjava ostatak tog rasta. Činjenica da se u nas napretkom znanja objašnjava tek oko šest odsto rasta BDP-a predstavlja prvorazredni paradoks. Ovo je tim čudnije kada se zna da je sklonost ka obrazovanju kod nas neobično visoka i da je obrazovna struktura naših zaposlenih sasvim solidna. Ovo zato što i unapređenje

kvaliteta fizičkog kapitala u krajnjoj liniji zavisi od obrazovanja.

Ispada da je, uprkos činjenici da visoka sklonost ka obrazovanju predstavlja jednu od naših ključnih komparativnih prednosti, naš sistem generirao i slab kvalitet obrazovanja i razvoj delatnosti koje se ne zasnivaju na obrazovanju i znanju uopšte. Sve to je posledica okolnosti da je prepuštanje alokacije resursa isključivo tržišnoj arbitraži vodilo, s jedne strane, razvoju zasnovanom isključivo na stranim direktnim investicijama koje su, pak, gurale napred samo razvoj turizma, nekretnina i građevinarstva, tj. razvoj grana kod kojih je uticaj znanja zanemarljiv. S druge strane, tržišna arbitraža je vodila razaranju nekih drugih, u pogledu uticaja znanja, važnijih delatnosti, za čiji je dalji razvoj scena postavljena krajem osamdesetih godina prošlog veka.

MONITOR: *Kažete da će strane investicije imati sve manji uticaj na privredni rast Crne Gore, pokazujete da znanje u izuzetno maloj mjeri utiče na ovdašnje ekonomske tokove. Kako nam se onda može pomoći?*

POPOVIĆ: Manje oslanjanje na strane direktne investicije je i realnost ali i moja preporuka. Realnost je da će oslanjanje na strane direktne investicije u budućnosti biti manje izvodljivo, kako zbog produženog dejstva krize, tako i zbog činjenice da smo najveći deo porodičnog blaga već rasprodali. Kada o ovome govorim kao o preporuci, daleko od toga da mislim da strane investicije treba obeshrabriti.

Naprotiv, treba ih i dalje ohrabrivati, ali pre svega greenfield investicije,

po mogućstvu, u visoke tehnologije, a sve manje kroz prodaju preostalih preduzeća i prirodnog bogatstva. Što je još važnije, moramo razviti aktivnu industrijsku politiku koja će omogućiti razvoj domaćih sektora ekonomije sa višim nivoom dodate vrednosti, većim sadržajem znanja i većim zapošljavanjem radne snage.

Ja vidim tri stuba te aktivne industrijske politike. Prvi je izgradnja nacionalnog inovacionog sistema koji bi, kroz generiranje novih poslovnih ideja, povećao apsorpcioni kapacitet na strani privrednih investicija. Drugi

stub se odnosi na koordiniranje komplementarnih delatnosti, što bi trebalo da dovede do kompleksi-
ra-

Činjenica da se kod nas napretkom znanja objašnjava jedva šest odsto rasta BDP-a predstavlja prvorazredni paradoks. Ispada da je naš sistem generirao i slab kvalitet obrazovanja i razvoj djelatnosti koje se ne zasnivaju na obrazovanju i znanju

nja energetske-metalnog kompleksa, agrokompleska i građevinskog kompleksa. Konačno, treći stub čine infrastrukturne i kapitalne investicije, o čijoj važnosti imamo društveni konsenzus, ali imamo velike probleme oko načina na koji smo pristupili ovom poslu.

MONITOR: *Otkuda ta sporenja vezana za velike infrastrukturne projekte?*

POPOVIĆ: Smatram da je od presudne važnosti realizovati energetske i

infrastrukturne projekte i, time, ukloniti neke naše važne razvojne barijere. Nažalost, način na koji se pristupilo ovim poslovima je katastrofalan. Tu pre svega mislim na nedostatak važne tehničke i druge dokumentacije koja bi nam omogućila da ustanovimo tačne dugoročne društvene efekte ovih projekata s aspekta javnog interesa Crne Gore.

Činjenica da se, na primer, u tenderskim ponudama za auto put krećemo od 2,9 do 3,9 milijardi eura, te da prvobitna procena troškova iznosi samo 1,9 milijardi. To pokazuje da mi, usled nedostatka glavnog projekta, ne raspolažemo ni približnom informacijom o ceni gradnje puta. Pošto ni potencijalni izvođači ne raspolažu sličnom informacijom, prirodno je da oni ove neizvesnosti ugrađuju u cenu projekta.

Kod elektrana na Morači, s druge strane, ne raspolažemo ni troškovima ni koristima za građane Crne Gore. Sve to će neminovno voditi daljem kumuliranju šteta iako na kratak rok treba, po definiciji, da doprinese povećanju BDP-a i, što je za Vladu od presudnog značaja, poboljšanju budžetske pozicije. Isti kratkoročni rezultati bi se, međutim, postigli i izgradnjom piramida u dolini Zete, a, nažalost, isti bi bili i dugoročni efekti.

MONITOR: *Slučaj Prva banka ulazi u treću godinu. Željezara će se, izgleda, privatizovati i po četvrti put. KAP je nakon privatizacije ponovo značajnim dijelom vraćen u državno vlasništvo. Zašto nam se isti problemi stalno vraćaju?*

POPOVIĆ: Ovo što ste pomenuli predstavlja samo deo kumuliranih šteta koje je dosadašnja ekonomska politika stvorila. Biće tu još šteta. Neke od njih su već napravljene ali se još nisu snažno ispoljile. Druge će se, mašala, pojaviti ako se prihvati sa otpočetim modelom gazdovanja energetskim i drugim prirodnim resursima. Upravo zato zaustavljanje lošeg i štetnog projekta izgradnje hidroelektrana na Morači ima mnogo šire značenje od same zaštite Morače.

Zoran RADULOVIĆ

1

- *Apetit vam je preveliki?*
- *Naduti ste?*
- *Imate problema sa zatvorom?*
- *Ne možete mirno da spavate?*

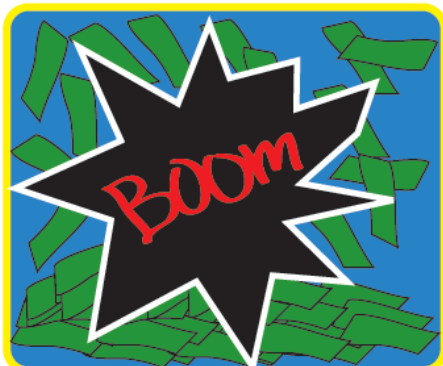
2

TURBoskupštinus

3

Provjereno smanjuje
vaše **APETITE!**

**Uz TURBoskupštinus, umjesto od
debljine pucaćete od SREĆE!**

www.mans.co.me
020 266 326

Transparentan i odgovoran Parlament

KORUPCIJA ILI EU INTEGRACIJE

Podržano od EU delegacije u CG

Evropski topli zec

Naredna godina je ključna za proces evropskih integracija Crne Gore. Moguće je da nas u njoj očekuje nekoliko političkih zemljotresa, koji mogu biti izuzetno ljekoviti za našu zemlju

Usjedištu EU zaključili su da najbolje rezultate u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala neka zemlja postiže dok je u čekaonici za pridruživanje. Primjeri Bugarske i Rumunije, te posebno Hrvatske, to potvrđuju. Jedan od razloga što je EU dala status kandidata Crnoj Gori jeste jačanje njenog uticaja. Na političkim strukturama u našoj državi je da to što bolje iskoriste.

„Tek kada osjetite pritisak iz Brisela i ostalih evropskih prijestonica znaćete da ste na dobrom putu prema Uniji. Svima sljedeće prolazak kroz ‘toplog zeca’”, rekao je *Monitoru* zapadni diplomata.

Taj pritisak iz Brisela ovih dana najviše osjećaju omaći zvaničnici. Oni su, predvođeni **Milom Đukanovićem**, oduvijek imali istančan osjećaj da naslute opasnost i nerv za samoodržavanjem na vlasti uvježbavan još u komunističkom periodu, a doveden do savršenstva tokom unutarpartijskih previranja.

Među evropskim diplomatama i tehnokratama u Briselu sazrelo je uvjerenje da Crna Gora, sa Đukanovićem na čelu, nije u stanju da se izbori s korupcijom i kriminalom.

KONSEKVENCE: Predsjednik Grupe država za borbu protiv korupcije GRECO **Drago Kos** rekao je da su se veoma utemeljene primjedbe na račun korupcije i Đukanovića mogle čuti već godinama i da je bilo samo pitanje vremena kada će doći do konsekvenci. „Za

JELKO KACIN: „*Doslo vrijeme da Crna Gora ne bude samo hrabra na riječima, već i na djelu*”

ovakav odlazak s funkcije teško je reći da li su to konsekvence. Ja se nadam da će, ako postoji nešto u pričama o potencijalnoj korupciji, pravosuđe Crne Gore odraditi svoj posao. Tako je priča počela kod bivšeg hrvatskog premijera **Iva Sanadera** - ostavka bez obrazloženja, a poslije smo došli do situacije u kojoj smo sada“, napominje ovaj slovenački diplomata.

Da je tek pod pritiskom Zapada šestostruki cmogorski premijer morao da demisionira uvjeren je i direktor Ljubljanskog Međunarodnog instituta za bliskoistočne i balkanske studije IFIMES **Zijad Bećirević**. „Hapšenje bivšeg hrvatskog premijera

otvorilo je novu epohu u regionu Zapadnog Balkana. Ni jedan političar najvišeg ranga više ne može biti siguran da neće biti uhapšen zbog određenih djela“, ističe Bećirević.

Kako navodi Kos, pored „otvorene diplomatije“, će država mora da ispuni uslove za ulazak u EU, odvija se i „pokrivena diplomatija“, će se državi postavljaju uslovi koji nijesu nide zapisani.

BERLIN: Naročito je djelotvornu akciju od državnih organa Crne Gore tražila Njemačka. Ova zemlja Unije, koja je najviše doprinijela da se Sanader povuče s funkcije predsjednika hrvatske Vlade, već duže vremena nezadovoljna je stanjem u Crnoj Gori i ostvarivanjem njenih interesa. Berlin je bio veoma rezervisan načinom na koji je Đukanović upravljao Crnom Gorom (do detalja je upoznat s ovdašnjim razmjerama kriminala i korupcije) i to je jedan od razloga što je njemački

šef diplomatije **Gido Vesretvele**, tokom posjete regionu u avgustu ove godine, zaobišao Podgoricu. Ali, iz njemačke prijestonice već stižu signali da će nakon odlaska dosadašnjeg premijera ministar inostranih poslova Njemačke posjetiti Crnu Goru. Najavljuje se da će budućeg premijera **Igora Lukšića** uskoro primiti njemačka kancelarka **Angela Merkel**, a njemački privrednici održaće poslovni forum u Crnoj Gori. Biće to podrška novom premijeru, jer put za Brisel zemalja na jugoistoku Evrope vodi preko Berlina.

Takođe, ima naznaka da će Lukšić ubrzo razgovarati i s američkom državnom sekretarkom **Hilari Clinton**.

BLOG:

Lukšić je prije dva mjeseca na svom blogu govorio da treba slati „male i kontrolisane impulsi – u našem slučaju, reforme“. „Onda posmatrate kako

se ti impulsi akumuliraju, a zatim konačno dobijaju sopstvenu snagu. Vrijeme je sigurno ključni faktor. Takođe, sa zahuktavanjem promjena, potreban je konstantni nadzor i ispravke. To je priručnik za ostatak trke, kako se njena završna faza približava“, zaključio je budući premijer.

Ali, EU, a ni Crna Gora, nemaju vremena za „male i kontrolisan impulse“. Rok za izlazak iz pasivne pozicije je već postavljen – 31. jul 2011. Ono što nije uradila za dvije decenije, realan i mjerljiv progres, uz nedovoljnu političku volju, Crna Gora će morati da uradi u narednih sedam mjeseci

Berlin, do detalja upoznat s ovdašnjim razmjerama kriminala i korupcije, bio je veoma rezervisan načinom na koji je Đukanović upravljao Crnom Gorom i to je jedan od razloga što je njemački šef diplomatije **Gido Vesretvele**, tokom istorijske posjete regionu u avgustu ove godine zaobišao Podgoricu

pod vlašću „nekog Igora“. Zato će taj period biti veoma stresan za čitavu crnogorsku administraciju i društvo u cjelini, a posebno za Lukšića i njegov kabinet.

On brzo mora djelovati ukoliko želi da ostvari postavljeni cilj: dobijanje datuma za početak pristupnih pregovora s EU. „Ne želim biti nekorektan, ali došlo je vrijeme da Crna Gora ne bude samo hrabra na riječima, već i na djelu“, kaže potpredsjednik Delegacije Evropskog parlamenta za saradnju sa zemljama jugoistočne Evrope **Jelko Kacin**.

I bivši potpredsjednik crnogorske Vlade i koordinator Foruma 2010 **Žarko Rakčević** za *Monitor* kaže da se više ne

DRUŠTVO

može nastaviti politika pokazivanja lijepog lica Briselu, a da se u zemlji vlada i radi na stari način. „Zato su uslovi koje nam je postavila EU u korist Crne Gore,

regiona, ali i same Unije. Mislim da više ne možemo nazad“, smatra Rakčević.

Sličan je stav analitičara Centra za evropske političke studije u Briselu **Majkla Emersona**. „Prednost Crne Gore je jasna: ona je na dobrom i pravolinijskom putu, trebaće joj još dosta vremena, ali je na putu k članstvu“, tvrdi on.

U svakom slučaju, naredna godina je ključna za proces evropskih integracija Crne Gore. Moguće je da nas u njoj očekuje nekoliko političkih zemljotresa, koji mogu biti izuzetno ljekoviti za našu zemlju.

Mustafa CANKA

refinansirajući kredit

- radi na EKS od 9.31%
- programiran je od 1 - 15 godina
- melje kredite od 7.000 - 30.000€
- sitni kamate
- siječe rate
- cijedi svjež novac

 PODGORIČKA BANKA
SOCIETE GENERALE GROUP

020 405 100
www.pgbanka.com

NOVO

OTVORILA PRIČU: Karla del Ponte

Ubijani zbog bubrega

Raste pritisak na specijalnog izvjestioca Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope (PSSE) Dika Martija da dokazima podrži svoje optužbe da je Hašim Tači bio šef albanske mafijaške grupe odgovorne za krijumčarenje oružja, droge i ljudskih organa širom Istočne Evrope tokom 1999. i 2000. godine

Izvještaj u kome su političke vođe Albanaca na Kosovu optužene za trgovinu ljudskim organima šokirao je Evropu. Zato raste pritisak na autora

specijalnog izvjestioca Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope (PSSE) **Dika Martija** da dokazima podrži svoje optužbe.

Odbor za ljudska prava i zakonodavstvo PSSE usvojio je prošlog četvrtka u Parizu nacrt izvještaja izvjestioca Martija, u kojem se dosadašnji premijer Kosova **Hašim Tači** optužuje da je šef albanske mafijaške grupe odgovorne za krijumčarenje oružja, droge i ljudskih organa širom Istočne Evrope.

Specijalni izvjestilac SE, švajcarski poslanik u najstarijoj regionalnoj organizaciji u Evropi Marti (65), došao je do „mnogobrojnih i unakrsnih pokazatelja“ da su pripadnici Oslobođilačke vojske Kosova (OVK) 1999. i 2000. godine organizovali ilegalnu trgovinu ljudskim organima. Marti je u nacrtu izvještaja optužio za organizovane kriminalne aktivnosti tzv. Dreničku grupu OVK, koju je predvodio Tači. Tačijevo ime je u izvještaju pomenuto ukupno 27 puta.

Marti je izvještaj podnio SE, dvije i po godine pošto mu je povjereno da istraži navode iz knjige bivšeg glavnog tužioca Haškog tribunala **Karle del Ponte** o trgovini organima osoba koje je u zarobljeništvu držala tadašnja OVK. Izvještaj je podijeljen poslanicima iz 47 zemalja članica SE.

Na zasijedanju Odbora za ljudska prava PSSE bilo je, prema izvještajima zapadnih medija, pokušaja da razmatranje Martijevog izvještaja bude odgođeno. No, većina članova Odbora bila je protiv toga i odlučili su da se ova tema nađe na dnevnom redu zasijedanja PSSE.

Marti je protekle dvije godine posjetio Beograd, Tiranu i Prištinu, gdje je razgovarao sa predstavnicima ministarstava pravde i unutrašnjih poslova, javnim tužiocima i tužiocima za ratne zločine, parlamentarnim delegacijama i zvaničnicima više međunarodnih institucija u Prištini, posebno Misije Evropske unije za vladavinu prava (Euleks) i civilne misije Ujedinjenih nacija (UNMIK), kao i sa predstavnicima nevladinih organizacija, naročito onima koje zastupaju nestale osobe.

Marti je naveo da je većina žrtava trgovine organima kidnapovana poslije povlačenja srpskih snaga sa Kosova 12. juna 1999. Oni su potom prebačeni u

tajne zatvore pod kontrolom OVK u Albaniji.

Žrtve su, prema izjavama svjedoka, držane uglavnom u improvizovanim zatvorima u seoskim kućama i šupama. Jedan od objekata koji su u tu svrhu korišćeni bio je specijalno napravljen i predstavljao je „prijemno odjeljenje za umiješane u organizovani kriminal povezan sa trgovinom organima”. Taj objekat, koji se u izvještaju opisuje kao improvizovana hirurška klinika, nalazio se na području mjesta Fuše Kruje, nedaleko od aerodroma u Tirani. Lokacija je, naveo je Marti, izabrana jer je bila zgodna i za brzi transport organa za presađivanje i za „posjetioce iz inostranstva”.

U tekstu se ne precizira da li su posjetioci iz inostranstva, u stvari pacijentima, organi presađeni u Albaniji. Marti, pozivajući se na izjave svjedoka, piše da su zatvorenici za čije su bubrege pronađeni kupci ubijani metkom u glavu, i da su njihova tijela odmah potom prebacivana u improvizovanu kliniku gdje su im vađeni bubrezi.

Marti nije naveo koliko osoba je zadesila takva sudbina, ali je napisao da je za najmanje nekoliko ljudi utvrdio da su ubijeni zbog svojih bubrega. Marti potvrđuje da je kao jedan od takvih zatvora služila i tzv. „žuta kuća” pominjana u ranijim izvještajima o trgovini organima. On je u izvještaju zove „kuća K” budući da je vlasništvo porodice čije prezime počinje tim slovom.

Prema Martijevim saznanjima zarobljeni civili - u ogromnoj većini Srbi kidnapovani na jugu Kosova - dovođeni su u taj objekat od juna 1999. do jula 2000, kada je kuću držala OVK. Izvori iz OVK su mu rekli da su u „žutu kuću” - u selu Ripe kod grada Burela - dovođene i žene i djevojke koje su korišćene za seksualnu eksploataciju.

Mještani sela su, navodi Marti, ćutali o aktivnostima OVK zbog prijatni i potku-

JEZIVA „BAJKA“

Isljednici za ratne zločine iz Euleksa rekli su Martiju da tvrdnje o trgovini ljudskim organima predstavljaju jezivu „bajku”. Po njima, takvi zahtjevi odvlače pažnju od pravog zadatka pronalaženja 1.861 ljudi koji se i dalje vode kao nestali tokom sukoba u regiona - od kojih su dvije trećine kosovski Albanci.

Martijev izvještaj ukazuje i na veze sa mnogo skorijim slučajem trgovine organima u Prištini, za koji je sudski proces upravo počeo. Počelo je suđenje odgovornim za ilegalno presađivanje organa u klinici *Medikus* gdje su bogati stranci plaćali velike sume novca za bubrege siromašnih davalaca iz Rusije, Moldavije, Kazahstana i Turske.

Prema Bi Bi Si-ju Priština bruji od teorija zavjere. Albanci smatraju Martija čovjekom koji se oduvijek protivio nezavisnosti Kosova i koji sada sarađuje sa Srbijom u zavjeri obeshrabrivanja daljih članica međunarodne zajednice da priznaju nezavisnost nove države.

M. B.

pljivanja novcem, drogom, alkoholom i pristupom prostitutkama.

Specijalni izvjestilac SE odgovornost za tajne zatvore na teritoriji Albanije pripisuje tzv. Dreničkoj grupi OVK, koju je predvodio Hašim Tači. Marti navodi da su prvi tajni zatvori u Albaniji ustanovljeni tokom rata, izme-

đu aprila i juna 1999, i da su u njih sa Kosova tada prebacivani Albanci koje je OVK sumnjičila za kolaboraciju sa Srbima. Bili su tu i politički neprijatelji OVK pripadnici Demokratskog saveza Kosova **Ibrahima Rugove**.

On je optužio vlasti u Albaniji da nisu dovoljno učinile da budu rasvijetljena i istražena zbivanja iz 1999. i 2000.

U izvještaju se navodi da veze Tačija s organizovanim kriminalom idu unazad više od deset godina kada je Drenička grupa počela da dominira OVK i da kontroliše najveći dio kriminalnih aktivnosti u regionu. Marti je u izvještaju napisao da se Tači i drugi članovi Dreničke grupe redovno pominju kao „ključne ličnosti” u obavještajnim izvještajima o mafijaškoj strukturi organizovanog kriminala na Kosovu.

Gardijan podsjeća da je Diku Martiju naloženo da napravi izvještaj nakon što se bivša glavna tužiteljka Del Ponte u knjizi žalila da joj je bilo onemogućeno da istraži aktivnosti visokih ličnosti OVK i da sumnja da su njeni pripadnici prebacivali zarobljene Srbe u Albaniju gdje su im vađeni organi. Martijev izvještaj čini tvrdnje Del Ponte vjerodostojnijim, ocijenio je *Gardijan*.

Tači je odbacio sve optužbe i Martijev izvještaj ocijenio kao „skandalozan” pun „kleveta i

TEŠKE OPTUŽBE PROTIV HAŠIMA TAČIJA: Dik Marti

DRUŠTVO

laži”.

„Cilj izvještaja je da naudi novoj državi Kosovo, imidžu Kosova i da uspori priznavanje Kosova kao države... To je napad na dvije države, Kosovo i Albaniju, kao i na

sve Albance. Istovremeno, to je direktan napad na pregovarački proces Kosova i Srbije”, kazao je Tači za *Asošiejtid pres*.

Zvanični London je pozvao autora izvještaja da sve dokaze kojima raspolaže dostavi nadležnim organima kako bi bila sprovedena puna istraga. Velika Britanija, ohrabruje kosovsku vladu da podrži i olakša dalju istragu, navedeno je, takođe, u saopštenju.

Zamjenik pomoćnika američkog državnog sekretara za Evropu i Evropu Aziju **Tom Kantrimen** rekao je da bi

U ponedjeljak je u posjeti Beogradu boravio i specijalni izvestilac Savjeta Evrope za Zapadni Balkan **Jelko Kacin**. On je podržao zahtjeve da se istraže navodi o trgovini organima na Kosovu

vara sa zvaničnicima ove institucije i o pitanju trgovine organima kazao da će Beograd tražiti da bude sprovedena puna istraga o navodima iz Martijevog izvještaja.

Tajms piše o panici koja je zavlada u Euleksu poslije objavljivanja Martijevog izvještaja. Optužbe bi mogle da dovedu misiju EU u situaciju da vodi istragu protiv šefa vlade koja joj je, u neku ruku, domaćin.

U ponedjeljak je u posjeti Beogradu boravio i specijalni izvestilac Savjeta Evrope za Zapadni Balkan **Jelko Kacin**. On je podržao zahtjeve da se

Ministar u vladi Srbije, **Rasim Ljajić**, zadužen za saradnju sa haškim sudom za ratne zločine najavio je „diplomatsku ofanzivu” iz Beograda. Ljajić je pred put u sjedište SE u Strazburu radi razgo-

MARTIJEV IZVJEŠTAJ JE SKANDALOZAN: Hašim Tači

Vašington „pozdravio” saradnju vlasti na Kosovu i u Albaniji u istrazi koja se očekuje povodom teških optužbi na račun Tačija u Martijevom izvještaju.

Prvi šef UNMIK u periodu 1999-2001, **Bernar Kušner** rekao je za Bi-Bi-Si kako sumnja u tačnost navoda iz Martijevog izvještaja. Sada istražni organi Euleks „treba da sprovedu punu istragu” o onome što je navedeno u izvještaju, smatra Kušner.

istraže navodi o trgovini organima na Kosovu.

Utorak su zvaničnici pravosudno-policijske misije EU na Kosovu - Euleksa, pozvali Martija da dostavi sve dokaze o navodnoj umiješanosti Tačija u trgovinu organima otetih Srba i Albanaca na Kosovu i u Albaniji.

Milan BOŠKOVIĆ

Dočekajmo zajedno

2011

SEVERINA

**ŽUTI SERHATLIĆ SA ORKESTROM
PODGORICA I LOCO BAND**

31. decembar i 01. januar
svečana novogodišnja večera

od **150 €**

02. januar LOCO BAND

koncert sa večerom **25 €**

03. i 04. januar

**MUSICA NAPOLETANA
ORKESTAR ROBERTINO DI CAPRI**

koncert sa večerom **25 €**

05. januar

**HARIS DŽINOVIĆ
I ORKESTAR ROBERTINO DI CAPRI**

koncert sa večerom **25 €**

08. januar LUIS

koncert sa večerom **25 €**

cijena sobe od **120 €**

POSEBNI NOVOGODIŠNJI ARANŽMANI

Četiri dana (tri noćenja):

390 € po osobi

Sedam dana (šest noćenja):

510 € po osobi

Tel: +382 33 773 777

više informacija na:

www.splendidspa-montenegro.com

www.splendidcasinoroyale.com

www.montenegrostars.com

„Pomoć prijatelja“

Piše: Milenko A. PEROVIĆ

Za beogradske medije normalno je da se svugdje i na svakom mjestu iz Beograda pokušava načiniti nekakva šteta Crnoj Gori. Za vladajuću političku nomenklaturu u Beogradu normalno je što hoće i dalje da se pita na pojedinim dijelovima nekadašnjeg jugoslovenskog političkog prostora

Uznemirili se „patriotski“ duhovi u Beogradu kad su dočuli kako je srbijanski predsjednik kooperativan s Amerikancima. Sva je prilika, dolazi mu to od panađurskog shvatanja politike, onako kako ga savjetuje „klasik iz Velike Drenove“. Više od pola vijeka upražnjava „klasik“ tu tešku struku kao seljačko politikantsko lukavljenje kojom se hoće na brzu ruku učariti nešto krupno. Seljačka je to „politika“ u najvulgarnijem smislu te riječi. Ne zato što je loše biti seljak, nego zato što seljak, kad je u politici, nije pri sebi. Politika nije ruralna, nego urbana djelatnost! Zato ne čudi što su sve „klasikove“ političke strategije ispadale naopakim.

Otkriva nam *Vikiliks* kako njegov učenik, na položaju predsjednika Srbije, pokušava s Amerikancima da se igra balkanske politike na ruralni način. Tobože, on će da bude kooperativan oko ulaska u NATO, prešutnog priznanja Kosova, priznanja postojanja BiH, prividno dobrih odnosa s Rusima itd. Ali sve to nekako da bude da mu se nervozna čeljad u kući ne dosjete kako ih obmanjuje dogovorima s onima koji su im onemogućili plan stvaranja goleme Srbije. Kad su „patrioti“ saznali sve te dvorske tajne srbijanske politike, nervi su ih izdali pa su nevoljnika optužili da radi protiv interesa zemlje kojoj je predsjednik. Samo jedno nijesu pominjali. Nijese ga optužili što je u domundavanju s Amerikancima pokušao da smrsi konce Crnoj Gori. Valjda i oni shvataju kako on za silnu kooperativnost prema Amerikancima mora tražiti kompenzaciju. A Crna Gora valja za kompenzacione poslove.

Za beogradske „patriote“ nije normalno da postoji politička doktrina koja se tek prividno razlikuje od njihove, ali je normalno da se ocrnjuje susjedna „prijateljska“ zemlja zbog navodnih teških sagrešenja s „organizova-

nim kriminalom“. Između njih i tzv. demokratskih snaga u Srbiji u tome nema ni prividne ni prikrivene razlike. Za beogradske medije normalno je da se svugdje i na svakom mjestu iz Beograda pokušava načiniti nekakva šteta Crnoj Gori. Za vladajuću političku nomenklaturu u Beogradu normalno je što hoće i dalje da se pita na pojedinim dijelovima nekadašnjeg jugoslovenskog političkog prostora. Iako je izgubila četiri rata u potonjih dvadeset godina, onaj peti – specijalni rat – i dalje hoće da vodi protiv Crne Gore, iako je u njemu pogubila sve bitke koje je vodila od 1997. godine. I vodiće ga, u to nema nikakve sumnje, i kad se zaboravi da je Crna Gora odavno ušla u Evropsku uniju. I tada će bivati po Beogradu „klasika“ kojima će dušu da grije svaka pomisao na mogućnost „crkavanja komšijske krave“. Držaće ih i nada da bi se opet moglo u Crnoj Gori dogoditi neko „događanje naroda“, neka „Podgorička skupština“ ili nešto od te prevratničke vrste rada na obnovi i izgradnji „Dušanovog carstva“!

Srbijanskog predsjednika je toliko vodila živa želja da prijateljski pomogne Crnoj Gori da se potpuno zaboravio, pa je počeo da vodi cijelu „operaciju“ u specijalnom ratu protiv nje! Anđeli s njim! Neke drugo ipak čudi. Najprije čudi što njegov crnogorski kolega nije javno zatražio objašnjenje zbog opake invektive kojom je opanjkana država kojoj je na čelu. Čudi i namjera invenktive. Valjda je glupa Amerika trebalo da posluša „klasikovog“ pametnog učenika, pa da zbriše vladajuću političku klasu Crne Gore. I da onda Crnu Goru lijepo stavi pod patronat Srbije, pošto sama nije sposobna da upravlja sobom.

Da li su ikako i ikad u Crnoj Gori o toj dimenziji velike priče o „mafijaškoj državi“ razmišljali slobodni i „slobodni“ duhovi?

HIT NEDJELJE

„Crna Gora je od danas siročće“.

Blagota Mitrić, akademik DANU,
povodom ostavke premijera
Mila Đukanovića

Ferhat Dinoša

Ministar za ljudska i
manjinska prava:

- Ja, naravno, neću da
budem taj ministar koji će reći
Srbima ko su. Ali se desilo i
to da je grupa Srba formirala
Srpski nacionalni savjet. Sad taj
savjet živi i koristi dvotrećinski
dio sredstava Fonda za
manjine, što je po meni - malo neukusno.

(Pobjeda)

Vlado Georgiev

Pjevač:

- Muzika se pravi
iz duše, a pošto
neko vrijeme nisam
bio čovek, onda
nije bilo ni albuma.
Nisam od onih koji
pesme kupuju i
naručuju. Ja ih sve

sam komponujem i pišem i izvinjavam se što ne mogu da
pišem jednu pesmu dnevno.

(Puls)

Dragan Šoć

Advokat, bivši
predsjednik Narodne
stranke:

- Politički uticaj
može da se ostvari i
neformalnim kanalima.
Pretpostavimo da sami
tužioci biraju vrhovnog
državnog tužioca. Ko
može da isključi da će se

političkim kanalima uticati na tužioce da izaberu tog i tog
čovjeka za predsjednika Vrhovnog suda?

(RFE)

Miomir Mugoša

Gradonačelnik Podgorice:

- Nijedna koaliciona vlast na
svijetu ne funkcioniše idealno
i to ne treba da zabrinjava
nikoga.

(Pobjeda)

Goran Danilović

Zamjenik predsjednika
Nove srpske demokratije:

- Potpuno je legitimno da
se neko zalaže za NATO, ali
je nakon svega što se nama
desilo nepristojno to tražiti
bilo kako drugačije nego
kroz izjašnjavanje građana na
referendumu.

(Dan)

Božidar Đelić

Srpski ministar za nauku:

- Ne mogu da glasam protiv odluka ove vlade inače ne bi trebalo da
budem u njoj, ali uzdržavanjem od glasanja izrazio sam protest zbog
povećanja PDV-a na računare.

(24 sata)

Petra Hedorfer

Predsjednica Evropske turističke komisije:

- Turistička infrastruktura podrazumijeva smještaj, katering, prevoz i atrakcije, dok element usluge isključivo zavisi od prirode i kvaliteta

gostoprimstva osoblja. Odlika uspješne destinacije je prava mješavina fizičkog proizvoda i kvaliteta usluga.

(Putovanja)

Stjepan Mesić

Bivši hrvatski predsjednik i počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca:

- Ne možemo samo odmahnuti rukom na one koji viču 'Srbe na vrbe', 'ubij Srbina' ili 'za dom spremni'. Nije dosta reći da oni ne znaju što govore. To mora prestati. Moramo se upitati tko ih je odgojio i gdje su naučili to što danas javno uzvikuju.

(index.hr)

Branko Radulović

Potpredsjednik Pokreta za promjene:

- Poplave i snijeg pokazali su kakva nam je putna infrastruktura. Model za izgradnju infrastrukture postoji, ali očito da ne odgovara građevinskoj mafiji, koja stanuje i u Vladi.

(Dan)

Radovan Karadžić

Haški optuženik:

- Ne znam gdje je Mladić, tako da ne mogu znati da li će biti uhapšen. Pretpostavljam da on to radi drugačije od mene, da je oprezniji i da manje riskira nego ja.

(BIRN)

TEREZA KESOVIJA

Pjevačica, uoči nastupa u Beogradu:

- Politika je jedno veliko zlo. Ja ne želim da kažnjavam ljude koji me vole i poštuju moj rad, a koji su sa ovih prostora. Zbog njih sam ovdje. U ratu sam ostala bez svega, ali ne mogu kriviti ljude koji su to uradili, možda pored njih nije bilo nikog ko će im reći da to ne čine.

(Puls)

NADA TOPČAGIĆ

Pjevačica, o svom ratnom pjevanju i gostovanju Tereze Kesovije u Beogradu:

- Ja sam pevala u Vukovaru pod prisilom. Pola autobusa vojnika naoružanih „kalašnjikovima“ je stalo pred moju kuću i ja sam morala da pevam tamo. Imala sam veliki problem zbog toga. Možda je Tereza pod prinudom pljunula Srbe i Srbiju. Ipak, Srbi uvek praštaju. Samo drugi nikada ne praštaju Srbima.

(Kurir)

HALID BEŠLIĆ

Pjevač:

- Ako je pjevač i vrhunski, no gaji samo jedan stil pjevanja, ima deset godina fore da kaže što ima. A dalje je kao avion prikovan za pistu.

(Jutarnji list)

Iskoristi

Joker
kredit

hb.co.me

designbox

 HIPOTEKARNA BANKA
Vama POSVEĆENA!

Tajni računi pored javnih očiju

Čini se da je ona stara „mnogi su ljudi kao satovi: pokazuju jedno vrijeme, a otkucavaju drugo” u slučaju **Ive Sanadera** i više nego švicarski točno primjenjiva, jer dok je u svojoj imovinskoj kartici prikazivao jedno, daleko od očiju javnosti njegove su skupocjene urice otkucavale nešto posve drugo.

Međutim, „urarima” iz Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa i Poreznoj upravi

Zašto niko nije istraživao Sanaderovu imovinu, pita se hrvatski *Tportal* ukazujući da se tek sada otkrilo kako je bivši hrvatski premijer lagao u svom imovinskom kartonu. Ne bilo primijenjeno, zanimljiva su ta komšijska iskustva

Ministarstva financija nikad ništa nije bilo čudno. Čak im ni nebrojeni višegodišnji medijski napisi i zahtjevi javnosti da se ispita otkud Sanaderu satovi, slike, jahte i vile s obzirom na ‘plaćicu’ koju ima, nikad nisu bili poticaj za usporedbu njegove imovinske i poreske kartice. Ili se možda činilo da ipak ima nade za „zemlju znanja” u kojoj Sanaderova supruga, premda je gospođa znanstvenica, jedna od onih nad čijim se inače pre niskim plaćama svi profesionalno zgražaju, oko šee skupocjene torbe? Očekivano, odgovor je da „nije bilo volje da se istražuje takve stvari”, kaže SDP-ov **Josip Leko** iz Povjerenstva za sprečavanje sukoba interesa. Međutim, ne čini se baš ni da je sada ima nakon što su na površinu isplivali i Sanaderovi tajni računi u inozemstvu prepuni milijuna, plaća u dolarima koju je prijavio, ali ju zapravo nije dobivao, neobične svote u posjedu ubavih očeva i ostale rodbine, da ne nabrajamo dalje. I to samo nekoliko tjedana nakon što je Sanader Povjerenstvu dostavio tobože

dopunjenu imovinsku karticu.

Povjerenstvo je, međutim, i tada, kad već nije ranije, moglo provjeriti s Poreznom upravom kako stoje stvari. Od predsjednika Povjerenstva, inače odvjetnika **Mate Kačana**, doznaje se ‘da tu karticu Povjerenstvo nije provjeravalo’, a sad spremaju zakašnjelu polureakciju.

Kačan kaže da će „Povjerenstvo u siječnju iduće godine održati sjednicu na kojoj će od DORH-a (Državnog tužilaštva Republike Hrvatske) tražiti da im kaže jesu li utvrdili da Sanader ima imovinu koju nije prijavio u imovinskoj kartici. Ukoliko se dokaže da je lagao, Povjerenstvo će zbog toga pokrenuti postupak protiv Sanadera i odlučiti o kazni koja se kreće između 2.000 i 20.000 kuna”.

Kačan upozorava da sami nisu mogli ništa, a koliko je takva kazna adekvatna s obzirom na navodno zatajene milijune eura, nema konkretnog odgovora osim „da bi kazna trebala imati nekakvu političku težinu u smislu da može utjecati na sud javnosti pri izborima”.

Kolega mu iz Povjerenstva, HDZ-ov **Krunoslav Markovinović** bolju budućnost po ovom pitanju vidi u „dobroj koordinaciji između Povjerenstva, Porezne uprave i DORH-a”. Međutim, u tom kontekstu gotovo nevjerovatno zvuči Markovinovićev odgovor na pitanje zašto Povjerenstvo dosad nije reagiralo upravo s obzirom na pisanje medija i zahtjeve javnosti. „Pa nisam primijetio da je bilo žestokih priča o Sanaderovoj imovini”, zaključio je još jedan od HDZ-ovih „asketa”.

Zato, čini se da je od poreznog nadzora teško očekivati čuda. Za razliku od drugih zemalja u kojima prihvodi i imovina trebaju nositi znak jednakosti. Po principu da se dekom pokriva koliko je dugačka.

(Preuzeto sa *tportal.hr*)

Prepušteni sebi

Samo u Podgorici registrovano je desetak maloljetnika koji duže od deset godina prosjače. Iako su dužni da u takvim slučajevima reaguju i zaštite djecu, nadležni to tolerišu

Dnevno zaradim dovoljno da kupim hranu za majku i braću“, priča mlada Romkinja koja već 18 godina prosjači na podgoričkim ulicama. „Samo to znam da radim, a moram da se brinem o porodici“, objašnjava.

Tokom skoro dvije decenije prosjačenja samo je jednom, kaže, završila u policijskoj stanici. „Ne dira me niko, mene svi znaju. Policija me je jednom, davno, vodila u stanicu i onda su me odmah pustili“.

UZ BLAGOSLOV INSTITUCIJA : Nije jedina koja godinama nesmetano prosjači. U Podgorici je registrovano desetak maloljetnika koji duže od deset godina žive i rade na ulici. Postoji i primjer porodice iz koje svo četvoro djece, uzrasta od tri do 15 godina, prosjači. Iako su dužni da u takvim slučajevima reaguju i zaštite djecu, državne institucije to tolerišu.

„Policija je super i nikad nas ne dira“, kažu za *Monitor* dvije jedanaestogodišnjakinje. Tokom radne sedmice su u školi, objašnjavaju, a onda za vikend sa roditeljima odlaze u centar grada i prose. Tu su i njihova braća, petogodišnjak i dječak koji je tek napunio godinu. „Ponekad nas

pitaju zašto prosimo, a kad kažemo da moramo jer nemamo šta da jedemo, puste nas“, objašnjava.

„Rekla sam majci da neću više da prosim jer me sramota“, priča naša sagovornica. „Rekla mi je da moram sa njom još taj put, pa da više neću“. I dalje je na ulici.

Isen Gaši, predsjednik Romskog nacionalnog savjeta smatra da problem prosjačenja treba u potpunosti iskorijeniti. On za *Monitor* objašnjava da se prosjačenjem najčešće

bave Romi raseljeni sa Kosova, i oni koji dolaze iz Srbije. To, kaže on, samo

Tamara Ralević: „Zakon kao prekršaj prepoznaje organizovanje i prisiljavanje na prosjačenje, ali ne i samo prosjačenje. Službenici Uprave policije otuda nemaju zakonsku mogućnost da one koji se bave prosjačenjem procesuiraju“

potvrđuje poznatu činjenicu da su te porodice najugroženije te da im bez dokumenata i posla ne preostaje mnogo toga. On kaže da postoji jedna domicilna porodica koja se tim bavi i da je Savjet spreman da im i finansijski pomogne.

Komitet Ujedinjenih nacija (UN)

za prava djeteta, povodom praćenja primjene Konvencije o pravima djeteta u Crnoj Gori, konstatovao je da veliki broj djece, uglavnom Roma, živi i radi na ulici i da su ona posebno ranjiva kada je u pitanju trgovina ljudima, ekonomska i seksualna eksploatacija.

Komitet je saopštio zabrinutost i zbog niskog životnog standarda značajnog broja djece i njihovih porodica, posebno pripadnika romske i egipćanske populacije, koji su potpuno društveno isključeni, žive u siromaštvu, bez pristupa

osnovnim uslugama i jednakim mogućnostima.

ZVANIČNO:
Tamara Ralević, portparolka Uprave policije za *Monitor* kaže da Uprava policije ima akciju *Prosjak* koja je stalnog karaktera. „Svakodnevno se realizuju mjere i aktivnosti u cilju suzbijanja prosjačenja u svim opštinama Crne Gore“, tvrdi ona.

Prema njenim riječima u prvih deset mjeseci ove godine podneseno je 13 zahtjeva za

pokretanje prekršajnog postupka na osnovu Zakona o javnom redu i miru protiv punoljetnih lica koja su organizovala prosjačenje, i na to navodili i prisiljavali djecu.

„U tom periodu 181 lice je zbog prosjačenja udaljeno sa gradskih saobraćajnica i raskrsnica u Crnoj Gori, i svi su legitimisani, radi utvrđivanja identiteta, i prikupljanja informacija“, objašnjava Tamara Ralević. Ona kaže da se prosjačenjem u Crnoj Gori bave najčešće Romi sa prebivalištem u Srbiji, koji zbog toga dolaze tokom ljetnjih mjeseci.

Prema domaćim propisima maloljetnici koji se zateknu u prosjačenju, bez prisustva roditelja ili staratelja, policija u saradnji sa socijalnom i službom komunalne policije odvodi u policijsku stanicu radi utvrđivanja identiteta kako bi se eventualno sankcionisao roditelj ili staratelj.

„Roditelj, usvojilac, staralac ili drugo lice koje zlostavlja maloljetno lice ili ga prinudava na pretjeran rad ili rad koji ne odgovara uzrastu maloljetnog lica ili na prosjačenje ili ga iz koristoljublja navodi na vršenje drugih radnji koje su štetne za

njegov razvoj, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina“, jasan je zakon.

U slučaju da dijete nema roditelje ili staratelja, ono se smješta u Centar za djecu i mlade *Ljubović*.

Tamara Ralević podsjeća da zakon kao prekršaj prepoznaje organizovanje i prisiljavanje na prosjačenje, ali ne i samo prosjačenje. „Službenici Uprave policije otuda nemaju zakonsku mogućnost da one koji se bave prosjačenjem processuiraju“. Očekuju se, kaže ona, izmjene zakona već sljedeće godine.

Propisi međutim nalažu organima i institucijama sistema socijalne zaštite da djecu zaštite od svake vrste zanemarivanja i zlostavljanja roditelja ili staratelja, što prosjačenje u većini slučajeva jeste. Jedna od mogućih mjera je i lišavanje roditeljskog prava.

Kako policijske akcije izgledaju u praksi za *Monitor* objašnjava **Ani-**

ta Zečiri, koja je kao volonterka učestvovala u posebnoj akciji Fondacije za stipendiranje Roma (FSR) posvećenoj suzbijanju maloljetničkog prosjačenja.

U PRAKSI:
„Policija u većini slučajeva nije dobro informisana i ne zna šta im je posao. Ne dolaze uvijek kada prijavimo slučaj prosjačenja, a kada dođu dešavalo se da nas legitimišu, kao da smo mi kriminalci a

ne osobe koje izvršavaju svoju građansku dužnost“, kaže ona. Jedan od volontera objašnjava da se dešavalo da policajci po dolasku riješavaju problem tako što djeci koja prose kažu ‘mrš’ i otjeraju ih.

Aleksandar Saša Zeković, istraživač ljudskih prava kaže za *Monitor*

da je prosjačenje, te rad i život djece na ulici ozbiljan problem. „Policija i socijalne službe, pri njegovom rješavanju, treba da dokažu svoj profesionalizam i kapacitete. Policijski službenici na terenu treba da prestanu da omalovažavaju i prozivaju

aktiviste za ljudska prava, što se često dešava već da se odgovorno odnesu prema svakom pozivu i prijavi“, kazao je Zeković.

„Ako imaju problem sa obezbjeđenjem saradnje socijalnih radnika onda to treba javno i da kažu“, poručuje Zeković.

Biljana ALKOVIĆ

ERSTE Stiftung

Education of Roma/Ashkali/Egyptian population journalist
This project has been supported by ERSTE Foundation

PODRUČJE BOGATE I RAZNOVRSNE FLORE: Kanjon Morače

Priroda bez zaštite

U Ugovoru o koncesiji kriterijumi zaštite životne sredine postavljeni su veoma široko i generalno uz navođenje termina ekološki uslovi i standardi životne sredine, bez jasne definicije šta oni znače

Seizmološki zavod Crne Gore registrovao je u Plužinama 21. decembra seriju zemljotresa srednje jačine. Bio je to nastavak dvadesetodnevne serije podrhtavanja tla u okolini brana u Pivi.

„I ovaj zemljotres je najvjerovatnije nastao stimulišućim dejstvom visokog vodenog stuba akumulacije Piva...”, piše u izvještaju direktora Seizmološkog zavoda Crne Gore **Branislava Glavatovića**. On je napomenuo da je „induktivni seizmički efekat akumulacije Piva, kao i ogromnog broja visokih brana širom svijeta, opšte poznat i

HIDROCENTRALE SMANJUJU ULCINJSKE PLAŽE

„Da, Ada zaista nestaje”, odgovorio je jedan državni funkcioner na pitanje novinara *Monitora* da li vidi da je plaža na tom rajskom ostrvu na ušću Bojane u Jadransko more sve manja.

Crnogorski zvaničnici, izgleda, ne brinu previše o razlozima zašto se to dešava. Da o tome misle onda bi od Albanije zatražili informacije o gradnji novih hidrocentrala „Ašta 1 i 2”, na rijeci Drim, glavnoj pritoci Bojane. Jer, novi energetske objekti, koje desetak kilometara južno od Skadra

užurbano gradi austrijska kompanija *Por*, a kao podizvođač je uključen i crnogorski *Bemax*, smanjiće dotok vode i sedimenata u Bojani i time dodatno ubrzati nestanak ne samo plaže na Adi, već i one na Velikoj plaži. Samo u posljednjih pet godina, na najznačajnijem turističkom resursu Ulcinja i Crne Gore, plaža je manja, posebno na istočnom dijelu, za najmanje pet metara!

U drugoj polovini 20. vijeka na Drimu su izgrađene tri velike hidrocentrale, što je poremetilo ranije prirodno uspo-

dobro proučen”.

Istovremeno, crnogorska vlada ne odustaje od izgradnje brana na Morači, iako je izvjesno da će i one nositi određeni rizik za nastanak potresa.

„Nakon izgradnje hidroelektrana na Morači realno je očekivati da se na tim lokacijama manifestuje pojava zemljotresa, najvjerovatnije manje jačine, kao posljedica pritiska vodenog stuba akumulacije”, navodi se u izvještaju Seizmika projektne oblasti, koji je uradio Seizmološki zavod.

Ovih dana naši susjedi se bune tvrdeći da su ih zadesile poplave zbog naših hidroelektrana. Najmanje šest miliona konvertibilnih maraka iznosi šteta koju su nedavno nanijele poplave opštini Foča, za koje je, kako tvrde u tom gradu, odgovorno rukovodstvo HE Piva, koja se nalazi u Crnoj Gori, ali kojom upravlja *Elektroprivreda Srbije*. Da li su poplavama oko Foče kumovale naše brane, a našim poplavama albanske – stručnjaci bi trebalo konačno da utvrde. I da se preduzmu konkretne mjere.

Krajnje je vrijeme da se i zbog zemljotresa, ali i sve češćih poplava, otvoreno saopšti – koliko na njih utiču brane.

U toku su ubrzane pripreme i za izgradnju hidroelektrana koje treba Crnu Goru da pretvore „u balkansko energetska čvorište”. Stručnjaci upozoravaju na pogubne posljedice njihovog uticaja na prirodu.

„Izgradnja bilo kog izvora energije remeti prirodno stanje okoline i ukoliko se pažljivo ne sagleda njihov uticaj, kratkoročni i dugoročni, posljedice mogu biti drastične”, kaže **Jelena Marojević**, iz NVO *Green Home*.

Ona objašnjava da je teško predvidjeti kakav će uticaj imati eventualna izgradnja brana na Morači, jer Strateška procjena uticaja – SEA koja je trebalo da odgovori na to pitanje nije urađena onako kako zahtijevaju evropski standardi i dobra praksa, a

nekritičkim preuzimanjem određenih postavki iz Detaljnog prostornog plana, odnosno Strategije razvoja energetike (za koju nije ni rađena SEA) i pristranim ocjenama prednosti i nedostataka varijante gradnje i varijante negradnje dovodi se u pitanje kredibilitet tog dokumenta.

Neke njegove ocjene su blago rečeno sporne, a mnoga pitanja ostaju bez odgovora, kao što je uticaj na vode, uticaj na biodiverzitet i transport sedimenta”, objašnjava

RIJEKE DONOSE PIJESAK, MORE GA ODNOSI: Ada na Bojani

stavljeni hidrološki režim. Pijesak je u dovoljnim količinama stizao do ulcinjske rivijere. Već tridesetak godina more odnosi više pijeska nego što ga Bojana iz Drima ili Morače donosi. Ionako ga sada i tamo ima manje, jer ga iz rijeka nekontrolisano vade koncesionari. Stoga bi hidrocentrale na Morači, koja se uliva u Skadarsko jezero iz kojeg izvire Bojana, poremetile balansu u taloženju sedimenata, odnosno do lako predvidljive sudbine Velike plaže.

Izvršni direktor ekološke organizacije *Zeleni korak* iz Ulcinja **Dželal Hodžić** kaže da bi se gradnjom brana smanjio i nivo Skadarskog jezera, a time i protok vode u Bojani.

„Time bi ova rijeka izgubila funkciju migracionog puta za

ribe, posebno za mriješćenje, sa nepredvidivim posljedicama kada je u pitanju opstanak nekoliko vrsta ribe”, ističe on.

U studiji Regionalni park delta Bojane konstatuje se da je delta Bojane najvažnija prirodna močvara na istočnom Mediteranu koja se odlikuje neobično raznolikim kompleksom jedinstvenih i ugroženih prirodnih i kulturnih pejzaža, staništa i vrsta.

„Ne zaštititi li se taj prostor ozbiljno bi se ugrozio ustavni status Crne Gore i njena međunarodna reputacija kao turističke zemlje i ekološke države”, navodi se u tom dokumentu.

M. CANKA

Jelena Marojević.

U Grin Homu pojašnjavaju da to područje ima bogatu i raznovrsnu floru. Na njemu je skoncentrisano više od trećine biljaka Crne Gore i odlikuje se vjerovatno najinteresantnijom kombinacijom biljnih vrsta različitog porijekla.

Samo u kanjonskom dijelu evidentirane su 933 vrste, dok u slivu Morače ima oko 1.600 biljnih vrsta. Istraživanja su pokazala da je ovo područje izuzetno značajno i za boravak ptica.

No, ono što se olako zaboravlja jeste da u biodiverzitet spadaju i ono što nam priroda daje i od čega možemo zaraditi - poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo, turizam...

„Gubitak biodiverziteta predstavlja i ekonomski gubitak koji niko nije ozbiljno razmotrio, pa danas ne znamo koliko će Crna Gora izgubiti u novcu usljed gubitka i potapanja poljoprivrednog zemljišta ili nekog šumskog kompleksa. Sve te gubitke je potrebno izračunati i dodati na predviđene troškove izgradnje da bismo dobili realnu projekciju troškova projekta”, objašnjava Marojević.

Za sada nema preciznih podataka ni o tome kako bi brane radile ako se izgrade, tj. kako će se upravljati vodom, a samim tim i dotokom vode - Moračom do Skadarskog jezera; koja će količina vode biti zadržana ili ispuštena, u kom periodu godine, da li se to poklapa sa periodom gniježđenja ptica ili mriješta, koliko će to uticati na variranje nivoa vode jezera...

Do sada nije javnosti objašnjeno ni zašto bi gradnja HE na Morači bila od javnog interesa.

U Ugovoru o koncesiji kriterijumi zaštite životne sredine su veoma široko i generalno postavljeni uz navođenje termina ekološki uslovi i standardi životne sredine, bez jasne definicije šta ti termini znače. Mjere za zaštitu životne sredine ostavljene su investitoru da ih sam definiše. Zato može da se desi da izlaženje u susret investitoru donese štetu građanima i prirodi.

Marijana BOJANIĆ

PLAV, PORODIČNO NASILJE

Dnevnik žrtve

S. R. je aktivistima NVO SOS u Plavu, dala na uvid dnevnik dugodišnjeg mučenja kojem je izložena. Alarm je upaljen. Zaštite nema

Mlada žena sa traumatičnim iskustvom, S.R., dala je na uvid aktivistima NVO SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja u Plavu dnevnik koji je dugo vodila. Ona je, kako se može zaključiti iz dnevnika, žrtva teškog porodičnog nasilja, od djevojačkih dana na Kosovu, do nesrećnog braka u Gusinju. Njene ispovijesti potresna su svjedočenja o batinama i seksualnom podvođenju i zlostavljanju. Od prve dojave SOS telefonu prije šest godina, do sada, niko nije sankcionisan niti je snosio bilo kakve posljedice.

Koordinatorica SOS telefona u Plavu **Esmeralda Šuvakić** ističe kako je to slučaj koji njoj lično veoma teško pada.

„Najveći problem S. R. je taj što je niko nije shvatio ozbiljno, tretiraju je kao duševno bolesnu osobu. Modrice

na njenom tijelu koje sam mnogo puta vidjela svjedoče i potvrđuju, međutim, da je ova žena ko zna koliko puta bila predmet teškog fizičkog nasilja“, priča Šuvakić za Monitor.

S. R. je u dnevniku koji joj je

Koordinatorica SOS telefona u Plavu Esmeralda Šuvakić: „Upravo smo zaokružili deset godina postojanja SOS telefona za djecu i žene žrtve nasilja. Za to vrijeme registrovali smo oko šest stotina slučajeva. To bi značilo da smo svaki šesti dan imali po jedan slučaj nasilja, što je poražavajuće“

stavila na uvid detaljno opisala zlostavljanja.

„Tu su bili zapisi o podvođenjima još dok je bila sasvim mlada djevojka u Kosovskoj Mitrovici. Zatim ispovijest o tome kako su joj se razišli roditelji kada je počeo rat. Majka, pravoslavne vjere, ponovo se udala i otišla za Šibenik, a ona sa ocem Bošnjakom stigla u Gusinje. Mislila je da će se udajom

spasiti, ali je ispalo da je došla u još goru situaciju. Izrodila je djecu. Sada trpi nasilje zbog djece, jer nema drugog izbora“, prenosi Šuvakić neke detalje iz dnevnika S. R.

U tom dnevniku, kako kaže, lijepe riječi se mogu naći samo za njenu pokojnu svekrvu E.L., koja je, dok je bila živa, štitila.

„Posebno je opisano kako je i na koji način S. R. zlostavljalo šest osoba, za koje je, imenom i prezimenom, napisala da će im se osvetiti. Tri osobe su iz Mitrovice, i tri iz Gusinja, odnosno Plava. Ne znam šta je sa

TALAS NASILJA

Da je posljednjih nekoliko mjeseci na sjeveru Crne Gore porodično nasilje u porastu govore teški slučajevi i u drugim gradovima. Jesenas su za samo nedjelju dana sjever potresle dvije porodične tragedije. **Radenko Bošković** (57) iz Bijelog Polja na nečuven način ubio je majku Danicu. Optužnicom je opisano kako je pretukao motkom i ostavio na livadi ne dozvoljavajući joj da uđe u kuću. Nesrećna starica je vani preminula, a njene tri kćerke su kasnije optužile policiju da nije učinila dovoljno, s obzirom na ranije Radenkove nasrtaje na roditelje, prijavljivanja i pritvaranja zbog nasilja.

Koji dan kasnije u Rožajama, na Turjaku, **Muamer Škrijelj**, nožem je napao suprugu **Elviru Tarhaniš**, povrijedivši i nerođenu djevojčicu u njenom stomaku. Elvira i dijete su jedva spašeni.

dnevnikom, da li ga još uvijek čuva, s obzirom na loše zdravstveno stanje i na muža nasilnika“, priča Šuvakić.

S. R. se za pomoć *SOS telefonu* u Plavu posljednji put obratila prije pola godine, kada je bila toliko premlaćena da je morala biti prebačena u plavsku bolnicu.

„Imala je povrede u predjelu usta i čitave glave. Smjestili smo je u bolnicu. Ali šta se desilo? Ona je pobjegla iz bolnice. Policija ju je pronašla u kući, u izbjegličkom naselju u Gusinju 'nakljukanu' ljekovima za smirenje. Vratila se djeci. Policija je neko vrijeme čuvala. Ona nema gdje da ode“, kaže Šuvakićeva.

Prema njenim riječima u plavskoj opštini porodično nasilje je veoma izraženo. „Upravo smo zaokružili deset godina postojanja *SOS telefona za djecu i žene žrtve nasilja*. Za to vrijeme registrovali smo oko šest stotina slučajeva. To bi značilo da smo svaki šesti dan imali po jedan slučaj nasilja, što je poražavajuće“, kaže Šuvakić.

Ona naglašava kako je, uprkos usvajanju novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, u posljednjih nekoliko mjeseci taj broj u drastičnom porastu.

„Jedna zlostavljana žena nam je ispričala kako joj je muž zaprijetio da će tek sada da vidi svoga Boga. Zaista, od avgusta, kada je zakon stupio na snagu, mi bilježimo drastičan rast nasilja. Za tri-četiri mjeseca imali smo najmanje trideset registrovanih slučajeva“, kaže Šuvakić.

Kao karakterističan navodi slučaj **Taibe Drašković** koja je zbog teških tjelesnih povreda nanesenih najvjerovatnije pešnicama i daskom, završila na hirurgiji beranske bolnice. Ona se poslije izlaska iz bolnice nije vratila u Plav. Otišla je zauvijek iz toga grada.

Svome suprugu se nije vratila ni **Velika Vučinić** iz Murine, koja je tako pretučena, da se jedva živa izvukla. Za nju je pronađen nužni smještaj u

izbjegličkom naselju u Gusinju.

U Plavu je prije nekoliko godina zabilježen i slučaj porodičnog nasilja koji je imao tragični kraj, kada je od posljedica batina preminula prosvjetna radnica **Milunka Turković**. Njen suprug **Bogoslav**, takođe prosvjetni radnik, je osuđen prvo na četrnaest, a kazna mu je potom smanjena na devet godina.

Esmeralda Šuvakić ističe kako je od ogromnog broja slučajeva nasi-

lja, sudski, i to najčešće sa blagim i uslovnim kaznama, završeno svega oko četrdeset.

„Mnogo je teško kada se zakaže suđenje i čekate pred sudnicom, a žrtva se ne pojavi. Odustane. Sjutra vas gleda na ulici kao da ništa nije bilo. Misli da je završeno sa nasiljem, ali najčešće nije. Onda dođe ponovo da traži pomoć“, kaže Šuvakić.

Koordinatorica *SOS telefona* u Plavu priča kako je sa svojim kolegicama pokušavala da za jedan broj najtežih slučajeva nađe smještaj u Podgorici ali da to nije moglo da se realizuje zbog nedostatka novca.

„Ovdje u Plavu smo pronašli jednu osobu, u čijem stanu sklanjamo žene na nekoliko noći. Nekada nam izlazi u susret i bolnica, koja pretučene žene hospitalizuje neko vrijeme, dok se malo ne oporave. Nemamo drugog rješenja, a ovom gradu je potrebno neko sigurno mjesto za žrtve nasilja“, smatra Šuvakić.

Jedan od posljednjih teških slučajeva u Plavu je registrovan prije dvadesetak dana, kada je D. T., udata žena i majka, prijavila da je silovao izvjesni taksista. Slučaj je, prema riječima Šuvakić, došao do policije, ali je žrtva insistirala da se završi sa upozorenjem, kako bi „sačuvala porodicu od blama“.

Dnevnik S. R. strašna je opomena. Alarm je uključen! Ako ima ko da ga čuje.

PRIZORI
KOJI SE
PONAVLJAJU:
Žrtva
porodičnog
nasilja u Plavu

Tufik SOFTIĆ

Jednolumno dvovlašće

Tajna je da li je DS metafora SPS ili je SPS metafora DS

Srbija može da postane članica EU 2016. Pobeđićemo, ali ne za Demokratsku stranku, nego za Srbiju i njene građane” – **Boris Tadić**, predsednik Demokratske stranke i predsednik Srbije, Beograd, Sava centar, 18. decembar 2010.

„Srbija treba da uđe u EU ne zbog Unije, već zbog građana i boljeg života” – **Ivica Dačić**, predsednik Socijalističke partije Srbije, Beograd, Sava centar, 11. decembar 2010.

U razmaku od osam dana na istom mestu SPS je organizovala, boljševičkim naređenjem 8. kongres, a DS skupštinu. Skup potomaka **Slobodana Miloševića** ne treba brkati sa 8. sednicom CK SK Srbije 1987. kad je Srbija počela da piše autobiografiju poraza. Na binu *Sava centra* dovedeni su isti dekorateri – zasadili su zastave EU, zvezde repatice i zvezde padalice raznih boja. Isti su i ceremonijal majstori - neizostavan ruski ambasador i mirodija u svakoj čorbi, kandidat za predsednika Teniskog saveza Srbije **Doković** stariji.

Razlika između dva skupa je što su članovima DS govorili izaslanik premijera Albanije, poslanici Evropskog

parlamenta i predsednik Republike Srpske **Milorad Dodik**. Socijalistima je svirač rastrubio državnu himnu Bože pravde i Internacionalu, svečanu pesmu Saveza komunista Jugoslavije, u čijoj drugoj strofi piše „Krvnici su nam car i bog”.

Socijalisti su ugostili i članove anti-miloševićeve gerile *Otpor*, gej aktivistu i starog partijskog kamarada **Uroša Šuvakovića**, koji je sa Dačićem držao počasnu stražu mrtvom Miloševiću.

ZAJEDNIČKI DNK: Nekada prva opoziciona stranka DS starija je od vlasti pokorne SPS. Dve i po godine su u koalicionom zagrljaju.

Oba predsednika srasla su s vlašću. U *Sava centru*, koji je sazidan za Titove vladavine, od njegovog nasleđa uzeli su samo njegovu privrženost doživotnim funkcijama.

Na decembarskoj skupštini Tadić,

jedini kandidat za predsednika DS izabran je sa 94,15 odsto glasova. Dačić je izabran sa 100 odsto glasova, takođe bez protivkandidata.

„Poslednji evropski diktator” **Aleksandar Lukašenko** u nedelju je imao devet protivkandidata. Batka, bivši upravnik sovhoza, sebi je namontirao 79,67 odsto beloruskih glasova. Milošević je 1989. na konkursu za predsednika Predsedništva Srbije namaknuo 86 odsto glasova. Bio je 16 godina predsednik SPS i još devet meseci u zagrobnom životu. Dok nije Dačić pobedio u borbi za krvavi presto.

Dačić leškari u drugom, Tadić u trećem stranačkom mandatu i drugom neustavnom položaju predsednika Srbije. Predsednik najmlađe evropske države **Fatmir Sejdiu** je u septembru odstupio s položaja zbog upozorenja Ustavnog suda da gazi po ustavu, jer ne može biti i predsednik države i predsednik Demokratskog saveza Kosova.

„Demokratija nije oblik vladavine, već skup principa”, naučavao je pre 100 godina predsednik SAD **Vudrou Vilson**. Srpski predsednik nije morao čitati američkog predsednika. Sve je to mnogo kasnije u knjizi *Poredak i sloboda* napisao Tadićev otac **Ljubomir** i dobio Sedmojulsku nagradu.

Delegati DS birali su pet od šest prijavljenih kandidata za potpredsednika stranke. Na kongresu SPS šef stranke predložio je pet od pet izabranih potpredsednika.

BURA U ČAŠI ZASEĆERENE VODE: Dačić i Tadić su, svaki svom članstvu, predložili iste stranačke prioritete: kadrovske promene, ali u tuđem staništu, reforme ali bez izbornog i pravnog sistema, pravosuđa, darežljive zakone o finansiranju političkih stranaka, škrte zakone o restituciji, borbu protiv organizovanog krimi-

Boris Tadić je u trećem stranačkom mandatu i drugom neustavnom položaju predsjednika Srbije. Fatmir Sejdiu odstupio je s položaja zbog upozorenja Ustavnog suda da ne može biti i predsjednik države i predsjednik Demokratskog saveza Kosova

nala i korupcije, smanjenje državne administracije u obliku tuđih partijskih štićenika, decentralizaciju, ali umerenu,

korišćenje vetra i biomase, početak dijaloga o Kosovu, regionalnu saradnju. Dačićevi su iz svog dokumenata izostavili "društvenu svojinu", a DS unela „rešenje demografskih problema”.

Ovaj nemilosrdni brevijar EU davno i na desetine puta izdiktiran je u Briselu i ne samo na srpskom jeziku. Dvojica novih-starih stranačkih predsednika imali su i uzvratne posete – Dačić, portparol SPS od 1992. do 2000. koji je oblik frizure i položaj brade adaptirao izgledu najvećeg među socijalistima, čutao je na skupštini demokrata. Tadić je govorio na kongresu socijalista. Dvojica lidera izljubila su se pred govornicom, a Tadić je uglađenom maniru socijalnog liberala - „dame i gospodo” - dodao „drugovi i drugarice”.

„Nismo više ni komunisti ni nacionalisti. Danas smo socijalisti”, upozorio ga je prvi čovek SPS, kome je rutinski izbor za najmoćnijeg među socijalistima čestitao **Aleksandar** iz kuće **Karadžević**.

Na socijalističkoj pozornici za razliku od decembra 2006. nije bilo fotografija Miloševića, ali su mali privrednici pred salom nudili bedževe s portretima Dačića i Miloševića. Cena ista - 87 centi.

MR DŽEKIL I DR HAJD: Socijalistima je Tadić obećao deceniju savezništva sa DS. To znači dva redovna izborna ciklusa i jedan prevremeni. Tadića je ispratio aplauz nekada ljutih protivnika.

S iste govornice decembra 2006. Dačić je poručio da je opsesija SPS da skine sa vlasti DS, kao „najveću političku elementarnu nepogodu u istoriji Srbije”.

Tada je Dačić govorio kako će „SPS braniti Kosovo svim sredstvima” i da

„niko nema pravo da kaže da neće ratovati za Kosovo”. Ove godine na istom mestu rekao je da se njegova partija zalaže „za odbranu državnih i nacionalnih interesa isključivo mirnim i političkim putem”.

SPS od jula 2008. traži da bude

Na decembarskoj skupštini **Boris Tadić**, jedini kandidat za predsednika DS-a, izabran je sa 94,15 odsto glasova. **Ivica Dačić** je izabran sa 100 odsto glasova za predsednika SPS-a, takođe bez protivkanidata

pa na 16, a 2008. u koaliciji s penzionerima i arkanovcima vaskrsela na 20 poslanika. Koalicija za evropsku Srbiju - Boris Tadić ima 103 mesta.

Prećutnom post izbornom koalicijom evropejaca i ex-miloševićevaca nastala je Vlada Srbije. Dačić je prvi zamenik premijera, ima četiri ministra, nosača Miloševićevog kovčega.

Za dve godine u DS se učlanilo još 20.000 ljudi. DS ima više od 180.000 članova. SPS mora da krije broj članova jer ih je u najboljim danima imala 600.000. Milošević je iz Šeneningena izabrao Dačića

članica Socijalističke internacionale u kojoj je 160 stranaka. Na kongresu SI u Atini dva predstavnika SPS ušunjala su se u maskirnom odelu DS. Revoltiran što je Dačić u delegaciji DS, kongres je napustio predsednik SDP BiH **Zlatko Lagumdžija**. Dačić želi da ponovo dobije preporuke DS za učlanjenje u SI i Partiju evropskih socijalista.

Od uvođenja višestranačja u Srbiji privlačnost SPS uporno pada. Na prvim izborima 1990. dobila je 194 od 250 skupštinskih mesta. Od 1992. vladala je uz pomoć sledbenika **Vojislava Šešelja** i **Mirjane Marković**. Odlaskom Miloševića SPS je spala na 22 mesta,

kao svog kandidata na predsedničkim izborima 2004. Miloševićev kandidat ispao je u prvom krugu zbog tričavih 112.405 glasova. Tada je Tadić uzeo 853.584 glasova.

„Srbija je velika tajna”, pisala je francuska stipendistica, dubrovačka učiteljica, autorka predgovora za Miloševićevu knjigu *Godine raspleta*, koja posthumno nagrađuje **Rajka Petrova Noga**, senatora RS, saborca **Radovana Karadžića**.

Tajna je da li je DS metafora SPS ili je SPS metafora DS. Ko je dr Džekil, a ko mister Hajd.

Tamara KALITERNA

„Multikulti” kao propagandni trik

Pošto nije izvršena demiloševićevizacija, varvarstvo je opstalo sve do današnjeg dana u raznim oblicima. Istorija je nepobitno dokazala da je fašizam opaka kuga i da ta kuga ne nestaje sa nestankom vođe. Duh vođe nastavio je da živi u mnogim političkim strankama, u mnogim institucijama i ustanovama, u mnogim (a)istorijskim knjigama, u medijima

Najpoznatiji politički lider romske manjine u Srbiji, dr Rajko Đurić, filozof, pisac, doktor sociologije, najbolji je sagovornik na temu kulture Roma i njihovih aktuelnih šansi da realizuju svoje potencijale. On je i predsjednik Međunarodne romske unije i generalni sekretar Romskog cen-

tra međunarodnog PEN-a. Razgovor smo, s razlogom, počeli komentarisanjem izjave Angele Merkel o propasti multikulturalnosti i Đurićevom zalaganju za interkulturalnost.

„Živeo sam u Berlinu od oktobra 1991. do maja 2004. Projekat nazvan sarkastično „multikulti“, koji je lansiran

90-tih, bio je u suštini propagandni trik. Svako ko je razumeo smisao pojma kulture, odnosio se kritički prema tom projektu. Kratko kazano, to je značilo živeti i dalje „jedan pored drugoga“ ili „jedan ispod drugoga“, a ne „jedan s drugim“. Tim projektom je obesmišljeno osnovno stanovište kulture:

čovečnost. Projekat multikulturalnosti - tako kako je bio koncipiran - morao je da propadne. Međutim, kancelarka Nemačke Angela Merkel, koristeći to kao alibi, zahteva kulturnu hegemoniju! Kulturna hegemonija je u osnovi nasilje nad Drugim, njegovim jezikom, njegovom kulturom, poništavanje njegovog identiteta, koji je Jirgen Habermas definisao kao samosvest i sposobnost za interakciju. Iz tih razloga zalagao sam se za osnivanje interkulturalnog saveta u Srbiji. Interkulturalnost podrazumeva postojanje demokratskog okvira i čovečnost kao temelj života, delanja i stvaranja svih ljudi i građana, bez obzira na nacionalnu pripadnost. Stvari u Srbiji su, na žalost, neuporedivo gore nego u Nemačkoj. Nakon Osme sednice uništene su sve demokratske institucije i uspostavljena plebiscitarna diktatura, a tokom ratnih 90-ih godina Srbija se fašizirala. Pošto nije izvršena demiloševićevizacija, varvarstvo je opstalo sve do današnjeg dana u raznim oblicima. Istorija je dokazala da je fašizam kuga i da ta kuga ne nestaje sa nestankom vođe. Duh vođe nastavio je da živi u mnogim političkim strankama, u mnogim institucijama i ustanovama, u mnogim (a)istorijskim knjigama, u medijima itd.

MONITOR: *Autor ste Istorije Roma, Istorije romske književnosti, bavili ste se i holokaustom nad Romima. Aktuelna je priča o navodnoj trgovini organima kidnapovanih ljudi na Kosovu, prema izveštaju Dika Martija. Da li su romske organizacije i partije konsultovane u vezi sa istragom o ovoj temi?*

ĐURIĆ: To je stara priča. Ona je danas samo aktuelizovana. Prema mojim saznanjima, žrtve su, pored Srba, bili i Romi. Koliko je meni poznato, romske organizacije nisu konsultovane. Efekat izveštaja Dika Martija biće kratkog dometa.

MONITOR: *Napisali ste dramu „Đinđić efekat“. U njoj ima dosta književno-istorijskih likova koji nisu direktni učesnici Đinđićeve životne priče, ali jesu srpske i srpsko-crnogorske drame u širem smislu. Tu su Andrić, Kiš, Pekić, ali i neki doskorašnji srpski ministri, kao ministar policije*

Dragan Jočić. Je li to inspirisano „prokletom avlijom“?

ĐURIĆ: Drama o Đinđiću, koju je žiri na čelu sa Biljanom Srbljanović uvrstio u pet najboljih drama u 2010. godini, biće premijerno izvedena 2011. Nije uputno prepričavati dramu, kojoj daju pečat reditelj, glumci, scenograf... Napisao sam je u znak poštovanja prema Zoranu, koga su posthumno

stvari u vezi sa tim ubistvom! Premijer, koga je ubila ova država, nije dobio još spomenik. Ali, na bivšem Trgu Marksa i Engelsa imamo spomenik Nikoli Pašiću, uz čije je ime Slobodan Jovanović dodao samo jednu reč: „fanatik“. Za one koji su čitali Voltera to je dovoljno. I sasvim dovoljno da shvatimo na kojim smo prostorima i u kojem vremenu živimo.

PODUDARNOST

MONITOR: *Za vas je bliskost Srbije i Crne Gore, izražena u formuli „dva oka u glavi“ slična Gebelsovom odnosu prema bliskosti Nemačke i Austrije. O kakvoj „glavi“ se tu radi?*

ĐURIĆ: Istraživao sam simbole u Miloševićevim govorima, počev od onih koji su sabrani u njegovoj knjizi *Godine raspleta* pa do raznih drugih. Na osnovu tih analiza, nepobitno sledi da je Milošević u početku nesvesno, a kasnije svesno koristio jezik fašista i nacista. Njegova čuvena rečenica da su „Srbija i Crna Gora dva oka u glavi“ je poput one koju je izgovorio Gebels o Nemačkoj i Austriji. Reč je, dakle, o poznatom fenomenu da iste ili slične mentalne strukture ličnosti koriste iste ili slične simbole, a podudarnost se može javiti čak i na sintaksičkom planu. Milošević, siguran sam nije znao za tu Gebelsovu parolu, ali je ona proistekla iz njegovog duhovnog sklopa i konkretne situacije. Puno značenje te njegove parole iskusili su i platili glavom kako građani Srbije, tako građani Crne Gore. Ali, šta tek reći za rečenicu da rat „nosi u sebi jednu veliku, večitu, neprolaznu svetlost“?! (Sednica CK SK Srbije, septembar 1987). Suočen s tim iskazom, Erih From bi verovatno upozorio da je u pitanju jedan vrlo opasan i bolestan čovek. Ali, u Srbiji se pevalo: „Care Lazo, nisi imo sreće, da se Sloba pored tebe šeće!“

besomučno gazili i pljuvali poslanici pojedinih stranaka u Narodnoj skupštini!!! Treba li nam dubljeg i očiglednijeg dokaza o snazi i razmerama varvarstva od toga?! Gaziti po lešu čoveka deluje strašnije od ubistva. Naša javnost prelazila je ćutke i preko toga. Kao što prelazi ćutke preko mnogo drugih

MONITOR: *Rekli ste da je pojavljivanje „humoreske Vojko i Savle“ u Politici, nagovjestilo vrijeme koje dolazi, kada će se „kotrljati glave“, kako je rekao jedan vaš kolega. Može li se danas, i bez dokumenata, shvatiti odakle se zavrtela ta „anegdota“ koja će toliko uticati na istoriju Srbije i*

SFRJ i na tolike ljudske sudbine?

ĐURIĆ: Besramni tekst *Vojko i Savle* osvanuo je u nedeljnom broju *Politike* 18. januara 1987. Bio sam toga dana dežurni urednik, a moj kolega Aleksandar Saša Nenadović bio je dežurni u spoljno-političkoj rubrici. Sav usplahiren, došao je u desk i rekao je: „Posle ovog teksta kotrljaće se i glave, ali to neće nikoga uzbuđivati!“ Te njegove reči imale su proročansko značenje. Danas se pouzdano zna da je ideju za taj užasni tekst dao Nikola Ljubičić, koji je - kako mi je jednom saopštio Ivan Stambolić – najviše doprineo širenju i jačanju moći Slobodana Miloševića. *Politika* od tada nije više mogla da stane na noge, a granice između otvorene laži i istine, života i smrti postajale su sve bleđe. Posle zločina u paraćinskoj kasarni, na koji knjiga *Žrtve* I. Stambolića i S. Čuruvije baca novo svetlo, *Politika* je mesecima objavljivala feljton Halita Trnavcija, čiji je pravi autor bio u stvari književnik Miodrag Bulatović. Potom, tzv. odjeke i reagovanja, koji su pisani po mustri Gebelsove propagande protiv Jevreja. Doda li se tome učinak *Politike ekspres*, RTS itd, vreme koje je došlo bilo je takoreći nužnost. Ni zato nije nikome falila dlaka s glave!

MONITOR: *Tvrdite da Zoran Đinđić kao političar nije dobro tumačen, da je njegova politika vulgarizovana. Mislite da je i u tragediji Đinđića odnekud djelovao imperativ „upropastiti najbolje“?*

ĐURIĆ: Latinka Perović je dala najbolji i najdublji uvid u politiku i političku ličnost Zorana Đinđića, koji je posle Marka Nikezić a najznačajnija ličnost srpske istorije posle Drugog

svetskog rata. Kao član Izvršnog odbora Demokratske stranke od njenog osnivanja bio sam svedok raznih događaja i sukoba unutar te stranke. Sjajno obrazovan, brzometni mislilac, Zoran je bio svestan i stanja u zemlji i u stranci. U politici odnose prevagu odnosi snaga, a ne istina. U vreme kada je Zoran postao premijer, mnogi njegovi protivnici bili su krvavi i spolja i iznutra, a kako se pokazalo takvih je bilo i u njegovom bliskom okruženju. Naravno da njima nije bilo u interesu da „najbolje zaživi“.

MONITOR: *Slažete se sa onima*

MOĆ PREDRASUDE

MONITOR: *Stalno se suočavamo sa najgorim predrasudama o Romima, sa velikim rasizmom, uprkos „dekadi Roma“ i sličnim akcijama?*

ĐURIĆ: Ajnštajn je rekao da je lakše razbiti jezgro atoma nego rasne predrasude! Pod uticajem te misli, došao sam do zaključka da je lakše stvoriti besklasno društvo, nego društvo bez rasnih predrasuda. Rasizam onemogućava

čoveku da vidi čoveka u ljudskom biću koji pripada drugoj naciji ili veri. Kada se rasizam institucionalizira, kao što je to bilo u nacizmu, onda su konclogori neminovnost. Međutim, ljudska bića se mogu uništavati i bez logora. Naime, ako su ljudi primorani da žive na smetlištu, da se hrane otpacima, da neprestano udišu otrov i smrad, da se smrzavaju itd., onda se to jedva razlikuje od logorskog života. Na žalost, to su najčešće slike života Roma u Srbiji u 21. veku!

koji kažu da je nacionalizam nespojiv sa savremenom demokratijom. Posljednjih godina, međutim, čak više u EU nego kod nas koji smo se umorili bar od ratovanja, jačaju desnica i ultradesnica. Ima li mjesta strahu od budućnosti demokratskog sveta koji se opasno naginje udesno?

ĐURIĆ: Jaspers je upozorio posle Drugog svetskog rata da nacionalizam može uništiti Evropu. Meša Selimović

mi je jednom rekao: „Oni koji misle da mogu razvijati demokratiju pomoću nacionalizma, postupaju kao baštovani koji zalivaju cveće živom sodom!“ Iz nacionalizma su proistekle mnoge tragedije, mnogi ratovi. Nacionalšovinizam pretvara čoveka u životinju. Međutim, njegove posledice nisu svuda iste. U Evropi, nemački nacionalšovinizam je najopasniji, a na našim prostorima srpski i hrvatski. Desnica je u sponu od osamdesetih godina prošlog veka u Evropi. Posledica toga su njene institucije i stanje u njenim državama. Od završetka Drugog svet-

skog rata, reklo bi se nikad gore! Naravno, krivicu za to snose i građani, koji su prestali da cene ljudske slobode i prava.

MONITOR: *Vi ste među osnivačima Udruženja žrtava režima Slobodana Miloševića, nedavno nastalog u Beogradu. Čini se da je zadnji momenat da se nešto tako uradi?*

ĐURIĆ: Društvo žrtava režima Slobodana Miloševića tek je osnovano. Kao što znamo, bilo je političkih i ideoloških žrtava, žrtava etničkog čišćenja, žrtava genocida, žrtava silovanja, logorskih zatočenika itd. Te žrtve ne smeju potonuti u

zaborav. One imaju pravo na reč, one moraju biti priznate. Predložio sam da se žrtvama toga režima izgradi spomenik u Beogradu, a 25. avgust proglasi za Dan sećanja na žrtve Miloševićevog režima, jer je toga dana 2000. godine bio kidnapovan Ivan Stambolić. Strašno je da u Beogradu još nema ulice sa imenom Ivana Stambolića!

Nastasja RADOVIĆ

ITALIJOM SE ŠIRI TALAS PROTESTA

Berluskoni dolio ulje na vatru

EKSPLOZIJA GODINAMA
AKUMULIRANOG
NEZADOVOLJSTVA:
Protesti u Rimu

Prošlonedjeljni protest studenata, prosvetnih radnika i građana u Rimu završio je privođenjem šezdeset studenata. Eksploziralo je nezadovoljstvo koje tinja već dvije godine, a da vlada pritom nije pokazala ni najmanje interesovanje za dijalog, niti za argumente na koje se pozivaju studenti i profesori. Najžešći sukobi buknuli su nakon izglasavanja povjerenja **Berluskoniju** kupljenim glasovima trojice poslanika.

„Ovo nije zemlja za mlade i obrazovane. Politika nam negira pravo da izrazimo nezadovoljstvo i budemo saslušani”, poručuju studenti.

Rim je i 22. decembra bio blin-dirani grad. Studenti sa trga Alda Mora i periferije najavljuju da neće prihvatiti reformu obrazovanja, dok političari u Senatu strahuju od novih sukoba na ulicama glavnog grada Italije. Demonstranti garantuju da će protesti proteći u pacifističkom duhu, navodeći da neće nasjesti na provokacije nakon odluke da se odrede „crvene zone” u kojima im pristup nije dozvoljen.

Studenti istovremeno govore da neće dozvoliti da se njihov opravdani otpor beskompromisnoj većini u parlamentu pretvori, kao prethodne nedjelje, u sukob i konflikt sa policijom, jer će tako, kako kažu, samo netolerantna politika imati koristi. Oni studentski pokret nazivaju otporom kriminalcima.

Studenti su se obratili predsjedniku države **Napoletanu**, sa molbom da ne potpiše zakon o reformi školstva.

Najžešći sukobi buknuli su nakon izglasavanja povjerenja Berluskoniju kupljenim glasovima trojice poslanika

Italijanski studenti pokušavaju da skrenu pažnju na sopstvenu situaciju i mjesecima u svim gradovima ne posustaje otpor protiv Nacrta zakona o reformi, koji predviđa drastična smanjenja sredstava namijenjenih obrazovanju i kulturi. Oni istovremeno podsjećaju da je za privatne škole ove godine znatno uvećana dotacija države, što govori o permanentnom pogoršanju kompletnog javnog školstva kojim se Italija makar do sada relativno mogla pohvaliti.

Smanjenjem budžeta za 800 miliona eura da-

nas je Italija među posljednjim državama po korišćenju informatičke mreže - svega 51,7 odsto u odnosu na Norvešku, koja je dostigla 92,5 odsto.

Dramatični okršaji militantnih studenata i ubačenih agresivnih pojedinaca sa policijom podsjetili su Italiju na nedavne proteste.

Italijanski studenti pokušavaju da skrenu pažnju na sopstvenu situaciju i mjesecima u svim gradovima ne posustaje otpor protiv Nacrta zakona o reformi, koji predviđa drastična smanjenja sredstava namijenjenih obrazovanju i kulturi

Četrnaestog decembra na hiljade studenata, radnika na prinudnom odmoru, nezaposlenih i stanovnika iz Akuile pogođene zemljotresom izišli su na ulice da protestuju ne samo protiv reforme školstva i univerziteta, već i zbog nezadovoljstva godinama akumulir-

ranog zato što političkom scenom i dalje dominiraju konflikti, standard se pogoršava, industrija stagnira, nezaposlenost raste... Više stotina mladih je povrijeđeno, a mnoštvo automobila zapaljeno. Gradske vlasti tvrde da štete iznose 20 miliona eura.

Četrnaestog decembra stigle su i informacije o tri kupljena glasa od strane prvog Berlusconijevog ministra, što je dodatno dolilo ulje na vatru. Ta tri kupljena glasa definitivno su označili gubljenje povjerenja u vladu na čelu sa Berlusconijem i ugasili nadu u bolju budućnost zemlje. Berlusconi jeva upornost da ostane na vlasti nazvana je Pirovom pobjedom.

Nakon nedavnih seksualnih afera koje su znatno ugrozile poziciju Berlusconija, kredibilitet mu je narušen brojnim skandalima i njegovim neumješnim izjavama, ali i izjavama njegovih saradnika. Istovremeno, javnost proziva i jednog od prvih Berlusconijevih saradnika za neadekvatnu brigu o kulturnoj baštini zemlje nakon obrušavanja jednog od najvažnijih arheoloških dragulja ovog prostora - Pompeje.

Tom haosu i novom mandatu Berlusconija pomaže i izgubljeni identitet opozicionih grupa, njihova dezorijentisanost, kao i nedostatak hrabrosti ljevice koja godinama nije u stanju da ponudi alternativu dramatičnoj stagnaciji zemlje. Izuzetak je guverner Pulje **Niki Vendola**.

Bez sumnje najveći gubitnik je Italija, koja plaća ceh kako bi se održao na vlasti Berlusconi, koji je ovih dana izjavio da nikada neće dati ostavku. On je političar i lider, kako se navodi u medijima, kog se većina stidi i još je na slobodi i u parlamentu samo zato što je na vlasti. Berlusconi je uspio da blokira konkurenciju u sektorima gdje su dominantne njegove firme, posebno u oblasti mas medija.

Za izlaz iz takvog stanja jedina nada i ohrabrenje su pokreti mladih usmjerni posljednjih godina protiv organizovanog kriminala, grupa *Zbogom Reket*, aktivna u Palermu i Napulju, kao i asocijacija *Amazateci tutti* (*Sve nas ubijte*), koja djeluje na području Kalabrije.

Vesna ŠĆEPANOVIĆ

INTERVJU: MILICA PILETIĆ, DRAMSKI PISAC

STVARANJE U SUKOBU

Tema ima mnogo, a jedna velika i neispričana za Crnu Goru je i dubrovačko ratište ili uspon tajkuna. Pozorišta bi morala da prepoznaju svrhu da o tome govore. Neko bi morao da napiše tekst, ali ne jeftinu komediju koja bi zamaglila suštinu

Predstava *Dokle?! Ateljea 212* iz Beograda u režiji Alise Stojanović nedavno je izvedena u Podgorici. Komad je napisala Milica Piletić i za ovo djelo dobila ovogodišnju *Mihizovu nagradu za dramsko stvaralaštvo*. Milica Piletić rođena je u Beogradu. Diplomirala je na odsjeku Dramaturgija na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu. Objavila je više drama i potpisala scenario za film *Opet pakujemo majmune*, u režiji Marije Perović. Predavač je na podgoričkom Fakultetu vizuelnih umjetnosti.

MONITOR: Vaš komad „Dokle?!“ prati život običnih ljudi u Srbiji posljednjih petnaestak godina, koji su vjerovali u promjene. Sam naziv predstave ima u sebi i uzvičnik i upitnik. Da li je to zato što se i dalje nadamo istim promjenama?

PILETIĆ: Znak pitanja i znak uzvika ukazuju na ljutnju i razočaranje, a pitanje je upućeno svima nama: dokle ćemo živeti posledice grešaka iz prethodnih dvadeset ili sto godina? Dokle će se istorija ponavljati, a mi praviti iste greške? Dokle ćemo se deliti na: Obrenovićevce i Karadorđevićevce,

partizane i četnike, ibeovce i titoiste, na nacionaliste, socijaliste i demokrate... Bilo bi dobro da već jednom shvatimo da ćemo svi do jednog biti gubitnici kao i prilikom svih prethodnih podela: i u Prvom i u Drugom svetskom ratu, bez obzira na proglašenu pobjedu, početkom devedesetih, kada smo izbačeni iz svih međunarodnih organizacija, pa 1999. godine kada smo proglasili pobjedu nad NATO... pa opet u gubit-

ništvu u martu 2003, kada je ubijen prvi demokratski premijer. Danas smo svi gubitnici tranzicije. Ali, da... nadamo se nekim promenama. Taj motiv deljenja najizraženiji je upravo u drugoj priči, naizgled običnoj

Pozorište nema pravo da bude suzdržano. To je za političare. Jer, ono što oni pokušaju da sakriju, ono što neće da kažu, pozorište treba da problematizuje

bračnoj svađi, međutim, problemi su nepremostivi i vode ih u razvod. Ta scena je posvećena deci koja su naša budućnost bez obzira kakvi su njihovi roditelji.

MONITOR: Je li obaveza pozorišta da o tome govori?

PILETIĆ: Pozorište nema pravo da bude suzdržano. To je za političare. Jer ono što oni pokušaju da sakriju, ono što neće da kažu, pozorište treba da problematizuje. Pisac stvara u sukobu,

ali u ime slobode. Zato je pisati na ovaj način teško i jednako: leći i probuditi se s avetima. Na kraju neko mora da pobeđi. Pozorišta bi morala da insistiraju na savremenom domaćem tekstu. Konkurs je prečica do takvog cilja. Tema ima mnogo, a jedna velika i neispričana tema za Crnu Goru je i dubrovačko ratište ili uspon tajkuna. Pozorišta bi morala da prepoznaju svrhu da o tome govore. Neko bi morao da napiše tekst, ali ne jeftinu komediju koja bi zamaglila suštinu. Naravno, pozorište ne menja svet, ali ono samo mora da veruje da je to moguće. Na tom paradoksu počiva svako ozbiljno pozorište.

MONITOR: *Premijera predstave bila je u Ateljeu 212 povodom devetogodišnjice petooktobarskih demonstracija u Beogradu i smjenjivanja Miloševićevog režima. Zašto ste odabrali da kraj predstave bude u stvari hronološki početak priče?*

PILETIĆ: Zato što kratko pamtim. A osim toga, to je dobar način da prevazidete patetiku. Prva priča koja otvara komad zove se *Mrtvi*, a prva po hronološkom redu zove se *Ajmo, ajde...* Kraj je optimističan, ostavljamo ih u sreći, a znamo da oni više nikada neće biti zajedno i da će stradati. U to vreme protesta 1996/97, više od sto dana, hodali smo uspravno i bili ponosni što smo građani Beograda ili Srbije. Tada smo povratili izgubljeno dostojanstvo. Šta je bilo posle, znamo.

MONITOR: *Nakon izvođenja predstave u Podgorici, gledaoci su imali isti zaključak – fale nam savremeni tekstovi, teme o našoj svakodnevnici, kritički osvrit na naše društvo. Šta mislite, zašto se u Crnoj Gori ne rade takve predstave?*

PILETIĆ: Moj je utisak da su istorijske teme godinama unazad

predominantne. Moguće i iz straha da pozorište bude prva institucija koja će otkriti ko smo, gde smo bili, a gde smo sada. Bežanje u patetično i neubedljivo prepričavanje istorije u pozorištu je kao kad vi imate kancer, a daju vam malo vitamina C za jačanje. Publika nije naivna. Van tog konteksta je komad *Otpad* Ljuba Đurkovića, koji je po meni i dalje najbolja predstava CNP-a za ovih deset godina. Jasno je zašto.

MONITOR: *Radili ste kao asistent na novoootvorenoj katedri za dramaturgiju na Cetinju. Zašto ste napustili Fakultet dramskih umjetnosti?*

PILETIĆ: Moj opstanak i napredovanje na univerzitetu umetnosti bili su uslovljeni nebuloznim tumačenjem bolonjske deklaracije da moram imati

Moj je utisak da su istorijske teme godinama unazad predominantne. Moguće i iz straha da pozorište bude prva institucija koja će otkriti ko smo, gdje smo bili, a gdje smo sada

magistarske i doktorske studije, a ja ne pristajem na besmislene kompromise.

MONITOR: *Široj javnosti poznati ste kao scenarista crnogorskog filma „Opet pakujemo majmune“, kao i scenarija za kratku igranu televizijsku formu „Ništa lično“. Da li u planu postoji neki sličan projekat?*

PILETIĆ: S rediteljem Vladimirom Popadićem radim na projektu s najstarijim građanima Srbije. Zanimaju me lična svedočanstva ljudi koji dosta toga pamte. U planu je pozorišna produkcija i dokumentarni film. Za koji dan počinju i probe predstave *Tom Sojer i đavolja posla* u beogradskom pozorištu *Boško Buha*. Ovo će biti treće izvođenje posle Podgorice u režiji Nikole Vukčevića, te Celja u režiji Ivane Đilas.

MONITOR: *Dobitnik ste nagrade „Borislav Mihajlović Mihiz“. Da li to znači da će vam uskoro biti objavljena knjiga?*

PILETIĆ: Ime velikog pisca koje sada stoji u mojoj biografiji, obavezuje. Mihizova nagrada došla je u najboljem trenutku za mene lično.

Kada su mi javili, zahvalila sam, spustila slušalicu, a moja mama je od radosti zaplakala. Na žalost, bila je već toliko slaba i nije gledala predstavu. Deo novčane nagrade uplatila sam na račun jedne

devojke koja godinama čeka bubreg. S obzirom na to da moj lik u drami *Dokle?! umire čekajući bubreg*, da je od toga болоvala moja majka, da su nam obili bubreg devedesetih... na dodeli nagrade, pozvala sam prisutne dobrostojeće političare i biznismene da učine isto. Volela bih da je još neko od njih to učinio.

Miroslav MINIC

MUZIČKI DOČEK NOVE GODINE

PRVI KONCERT U CRNOJ GORI: Džiboni

MORE I EURI

Kakve ljetnje tezge i koncertne turneje! Kakvi promotivni meganastupi, svadbe i ostala veselja! Kraljica svih zarada je „najluđa noć“, znaju to dobro svi muzičari. Samo što će crnogorski uglavnom gledati kako tu maksimu u djelo utjelotvoruju muzičari iz regiona, njima ispred nosa

Nema za ovu Novu godinu puno posla za ovdašnje muzičare. Kajmak su, kao i skoro svaki put do sad, pokupili muzičari iz Srbije i Hrvatske, a našima su bačene mrvice sa stola izobilja. Zakon ponude i potražnje je surov, kažu ugostitelji, a Crnogorcima ostaje da se pitaju da li je uistinu ogromna razlika u cijeni između „naših“ i „njihovih“ plod tržišne matematike ili je nešto drugo, mentalitetsko, posrijedi. Kako bilo, nastupi domaćih izvođača mogu se izbrojiti na ruke, a nakon tri dana

novogodišnjeg praznovanja, iz Crne Gore će u zemlje regiona biti odnešeno blizu 300.000 eura!

BOGATA BUDVA I OSTALI: Već i vile znaju da će na trgu u Budvi, u noći između 31. decembra i 1. januara, nastupiti **Džiboni**, hrvatska mega-zvijezda, koja je sa heavy-metal grupom *Osmi putnik* prve spotove snimila upravo na Crnogorskom primorju. Ovo je prvi put da **Zlatan Stipišić** kao Džiboni pjeva u Crnoj Gori, koncert će biti besplatan, a organizuje ga Turistička organizacija Budve za cijenu od

50.000 eura, kako navodi Televizija Nova. Prije Džibonija, na trgu pjeva **Bojan Marović**, te budvanska grupa *Bittersweet*.

U popodnevrim satima, prvog dana nove godine, u Budvi je na programu koncert Mediteranskog revijskog orkestra, sa solistima **Marcelom Francesco** i Barankom **Aleksandrom Vojvodić**, koja je nedavno publikovala debitantski album. Večernji dio zabave otvara budvanski bend *Goddamn*, a onda nastupaju **Milena Vučić**, **Jovana Nikolić** i beogradska pop-diva **Aleksandra Radović**.

Malo je crnogorskih muzičara koji su se obezbijedili za neku od trodnevnih slavljeničkih tezgi, a jedan dio njih traži „uhlebljenje“ u preostalim danima do Nove godine. Među onima koji imaju siguran angažman su i **Nenad Kne-**

žević Knez (uz *Balkankan orkestar* na gradskom trgu u Bijelom Polju), **Andrijana Božović** (restoran *Prova* u Tivtu) i **Slaven Knezović** (isti restoran, sve tri večeri).

Nastupaju i **Zdravko Đuranović** i grupa *Crveno i crno* (trodnevni angažman u hotelu *Princess* u Baru), **Ivana Martinović** (restoran *Wellness centra*, Podgorica), **Šukrija Žuti Serhatlić** (hotel *Splendid*), **Danijel Alibabić** (31. decembar - klub *Market* Podgorica, 1. i 2. januar - *Diskoteka 66*, gdje za doček nastupa **Bojan Jovović**) i **Ivan Čanović** (hotel *Kedar* na Zlatiboru; 1. januara će biti u diskoteci *Šminka 2* u Podgorici). U klubu *Da Vinči* u Petrovcu 1. januara nastupa **Nina Petković** sa kolegicom iz *Operacije trijumf* **Anom Bebić**.

NEKO U „ARENI“, NEKO U KINI: Zvijezda *Farme Ekrem Jevrić Gospoda* u „najluđoj noći“ imaće svojevrstu turneju od Ulcinja do Budve, jer su plakati sa njim kao jednim od učesnika izlijepljeni za različite lokale diljem Crne Gore. Velika novogodišnja žurka sprema se u *Beogradskoj areni*, gdje će zajednički koncert održati hercegrovski kantautor **Vlado Georgiev** i jedan od najpopularnijih folk pjevača na

prostorima bivše Jugoslavije **Haris Džinović**.

Svojom voljom ili sticajem okolnosti, u novogodišnjoj noći, kako sada stvari stoje, neće nastupiti **Perper**, **Božo Bulatović**, **Gula**, **Nebojša Đukanović** i **Grim**, **Biljana Mitrović**, **Sergej Četković**, pa čak ni legendarni **Edi Purašević**, koji je ovako prokomentarisao svoj izostanak: „Pošto sam ove godine zaradio dosta para od moje umjetnosti, poći ću za ‘najveću noć na svetu’ do drevne Kine na jedno temeljno podmlađivanje. Pritom ne mislim na estetiku lica i tijela, za tim nemam potrebe jer se računam u 10 najljepših muškaraca estrade, već na suštinsko, unutrašnje podmlađivanje koje bi mi omogućilo da živim još najmanje 80 godina, što bi sa ovih mojih sadašnjih 61 bilo ukupno 141, što nije malo! Iako to košta puno, preko 60 hiljada eura, ne žalim, jer ću ih kasnije imat’ kad opet zaradit’. Zna da u Kinu za dva centa naprave lutku, a možete mislit’ što će od mene napraviti’ za 60.000 eura?! Planiram ugradnju potpuno novih, unutrašnjih organa, napravljenih od nekakvih specijalnih plastika što se ne mogu istopiti’ ako se leži blizu šporeta i što traju baš dugo! Doći će Vam Edi Purašević i u novu 2011. mladi, a isti!”.

A, „SUŠKE” SAMO LETE: Po odlasku iz Crne Gore, neće samo Džiboni zadovoljno trljati ruke. Srpski narodnjak **Aca Lukas** biće najplaćeniji izvođač kod nas. On će za nastupe u Petrovcu i Budvi uzeti čitavih 80.000 eura. Po navodima medija, **Severini** se smiješi 65.000 iz *Splendida*, kontroverznoj folkerki **Jeleni Karleuši** iz diskoteke *Trokadero* 70.000, a atraktivnoj **Ani Nikolić** iz obližnje *Sparte* 50.000 eura. Ovoj cifri valja dodati i **Dženana Lončarevića** i *Coloni*, koji nastupaju u kotorskoj diskoteci *Maksimus* 1. i 2. januara.

Najplaćeniji izvođač sa ovih prostora sa objelodanjenim honorarom za Novu godinu je **Goran Bregović**. On će za koncert u jednom moskovskom klubu zatvorenog tipa, gdje će pjevati i italijanski pevač **Toto Cutugno**, dobiti čitavih 120.000 eura,

što ipak nije rekord njegove karijere. Prošle Nove godine on je, naime, u Sofiji inkasirao čak 150.000 eura. Ni folkerka **Seka Aleksić** nije loše prošla. Kako pišu srpski mediji, za doček 2011. godine dobiće u Cirihu 80.000, a za reprizu 1. januara još 20.000 eura. Njen kolega **Aco Pejović** će pjevati na tri mjesta i za to dobiti 50.000 eura. **Džej Ramadanovski** nastupa u beogradskom restoranu *Jezero* za 15.000 eura, a istu sumu uzeće i **Saša Matić** u klubu *Rizort* u Novom Vinodolskom u Hrvatskoj, čiji je jedan od vlasnika nekadašnji teniser **Bruno Orešar**. I **Miroslav Ilić** se odlučio za Hrvatsku, Posušje, za 25.000 eura, koliko dobija i **Željko Samardžić** u Doboju. Prava folkmanija očekuje se i na planini Kopaonik. Tamo će u različitim objektima

Po odlasku iz Crne Gore, neće samo Džiboni zadovoljno trljati ruke. Srpski narodnjak **Aca Lukas** biće najplaćeniji izvođač kod nas. On će za nastupe u Petrovcu i Budvi uzeti čitavih 80.000 eura. Po navodima medija, **Severini** se smiješi 65.000 iz *Splendida*, kontroverznoj folkerki **Jeleni Karleuši** iz diskoteke *Trokadero* 70.000, a atraktivnoj **Ani Nikolić** iz obližnje *Sparte* 50.000 eura

KULTURA

nastupiti **Milan Topalović Topalko**, **Radmila Manojlović**, **Dragica Radosavljević Cakana** i **Ana Bekuta**. Cijena je zasad poslovna tajna.

Pop pjevači **Željko Joksimović**, **Nina Badrić** i **Nataša Bekvalac**

održaće novogodišnji koncert u foajeu Sava centra 31. decembra, i nakon njega biti „teži” za 50.000, 40.000, odnosno 35.000 eura. U ranim jutarnjim časovima na bini će im se pridružiti i **Ljubiša Stojanović Luis**. Hrvatski pjevač **Toni Cetinski** će zabavljati beogradsku publiku u hotelu *Kontinental* za honorar od 40.000 eura. Rock grupa *Riblja čorba* za doček Nove godine nastupiće u Hali 5 Beogradskog sajma. Prije benda koji je posljednji put za „najluđu noć” u srpskoj prijestonici svirao prije više od 10 godina, publiku će zagrijati **Prljavi Inspektor Blaža** i *Kljunovi*, kao i *Đura* i *Mornari*, i kragujevački bend *Vesele 80-te*.

I hrvatski gradovi pripremaju feštu za Novu godinu. Turistička zajednica grada Zagreba svojim sugrađanima je organizovala koncert grupe *Stereo MC's*, muzičko-plesne skupine vrlo poznate u devedesetim globalnim hitom *Connected*. Po svemu sudeći, *Splicane* će za doček Nove Godine 2011. na rivi zabavljati **Oliver Dragojević**, **Marijan Ban** i **Lidija Bačić**, u Rijeci će nastupiti **Neno Belan**, u Karlovcu **Jasmin Stavros**, a u Primoštenu **Jelena Rozga**.

Željko MILOVIĆ

SPLENDID I TROKADERO: Severina i Jelena Karleuša

NEDOVOLJNO RAZVIJENA KRITIKA

Argumentovana kritika je ne samo stvar ljudskih sloboda nego je i srž kvaliteta svakog društva koje pledira da bude demokratsko i visokocivilizovano

MONITOR: *Dobitnik ste ovogodišnje nagrade 13. novembar - Dan prijestonice Cetinje. Koliko su nagrade važne za stvaralaštvo, kakvim se vi bavite?*

ČILIKOV: Dobijao sam i ranije stručne nagrade – godi to svakome, na ovaj ili onaj način – međutim nagrada prijestonice je doista nešto posebno, svakako priznanje koje mi više znači od bilo kog drugog. Ujedno smatram je, bez trunke ironije i krajnje iskreno, istovremeno i nagradom svim sugrađanima moje generacije koji su imali hrabrosti da odluče provesti čitav život u Cetinju, gradu koji je bezmalo pola vijeka bio tako okrutno zapostavljan i minimiziran.

MONITOR: *Objasnite nam Vaš odnos prema likovnoj kritici u Crnoj Gori. O kojem nivou izražavanja i kritičke promisli je riječ?*

ČILIKOV: Sporadično sam se bavio likovnom kritikom, bolje reći

likovnim komentarima. Ona je svakako neophodna – da nije tako, ukinule bi je mnogo umjetnički razvijenije sredine od crnogorske. Slažem se sa mišljenjima da u Crnoj Gori praktično ne postoji negativna likovna kritika. Rijetki primjeri opravdanog ukaziva-

nja na nekvalitet pojedinih izložbi ili umjetnika kod nas se završavaju linčom kritičara što je rezultiralo selektivnim tekstovima – izbjegava se pisanje o prosječnim i lošim umjetnicima - ili neutralnim stavom. Inače, ubijeđen sam, Crna Gora ima određen broj jako

kvalitetnih likovnih kritičara i teoretičara čije su reference često više cijenjene van domicilne sredine.

MONITOR: *Da li kritika u umjetnosti ima ulogu kreiranja kulturne svijesti?*

ČILIKOV: Naravno da posjeduje takvu ulogu. Kritičar može od sasvim prosječne poetike stvoriti u kulturnoj javnosti mišljenje o vanrednom kvalitetu. Imamo mi takvih primjera no, kao istoričar umjetnosti, znam da vremenska distanca sve dovede u red. U to sam se uvjerio na osnovu činjenice da se određeni, u svom vremenu slavljani, domicilni umjetnici, danas gotovo i ne pominju. Isto to će se desiti i sa pojedinim, danas aktivnim, umjetnicima o kojima likovna kritika iznosi pozitivne kvalifikative koji su, mišljenja sam, na ivici krajnje degutantnosti.

MONITOR: *Kako objasnjavate stav naših mislećih intelektualnih glava - „libiti se kritike“, i da li to opravdava sveprisutno - kritizerstvo?*

ČILIKOV: Argumentovana kritika je ne samo stvar ljudskih sloboda nego je i srž kvaliteta svakog društva koje pledira da bude demokratsko i visokocivilizovano. U Crnoj Gori s jedne strane imamo nedovoljno razvijenu kritiku mnogih društvenih anomalija, međutim nijesmo imuni ni na potpuno stroge i neargumentovane kritičke osvrte. Svakako, primarno izraženo u Crnoj Gori je stanje izbjegavanja argumentovane kritike društva – za takav stav dobijate niz privilegija (stručne nagrade i priznanja, finansijski dobro plaćene angažmane, realizaciju personalnih projekata, kvalitetno profesionalno uhlebljenje.. i sl.) i, ubijeđen sam, da ih je suviše mnogo stručnjaka prihvatilo.

MONITOR: *Sa stažom dugogodišnjeg pedagoga na fakultetima (FLU, FDU, Muzička CT, Fakultet političkih nauka, Fakultet za turizam i ugostiteljstvo i na Trebinjskoj akademiji) kako oslušujete nove generacije? Da li su velike razlike ili premala sličnost, sa onima od prije*

Određeni, u svom vremenu slavljani, domicilni umjetnici, danas se gotovo i ne pominju. Isto to će se desiti i sa pojedinim, danas aktivnim, umjetnicima o kojima likovna kritika iznosi pozitivne kvalifikative koji su, mišljenja sam, na ivici krajnje degutantnosti

deceniju ili dvije?

ČILIKOV: S obzirom na okolnosti, ambijent i egzistencijalne uslove u kojima studiraju najmlađe generacije, prosto sam fasciniran njihovim kvalitetom. Crna Gora je prepuna talenata u brojnim umjetničkim disciplinama i to sam posebno uočio kada njihov rad uporedim sa radovima stranih studenata – Italijana, Francuza, Amerikanaca, Rusa, Španaca, i dr. Na žalost, ambicije i kontinuirani rad se u većini slučajeva gube nakon diplomiranja i samo rijetki istrajavaju dok pojedini odlaze u veće i umjetnički razvijenije sredine. Ono što im ja na neki način zamjeram je apatična apolitičnost i indolentnost kada su u pitanju njihova studentska prava. Kao da nijesu dovoljno svjesni da moraju biti u borbi za svoja ljudska i profesionalna prava – ako ne što drugo, bar da na izborima svojim glasom podrže neku ideju u korist mladosti. Ne pozivam ja

nikoga na političke proteste i bune, ali ugrožavanje statusa državnog univerziteta i skupe školarine, ne bi trebalo među studentima da budu bez odgovarajućeg odjeka. U svakom slučaju njihov talenat i moral daju mi vjeru u neka buduća bolja i moralnija vremena od proživljenih i sadašnjih.

MONITOR: *Preseljenje Ministarstva kulture u prijestonicu, da li uopšte nešto treba da znači?*

ČILIKOV: Iako Cetinjani neće dobiti neki korpus novih radnih mjesta, preseljenje Ministarstva kulture smatram veoma značajnim i to ne samo u simboličkom smislu. Budućnost prijestonice leži u kulturnim i turističkim djelatnostima što je izgleda shvaćeno kod jednog dijela političkih struktura – skoro urađeni menadžment plan razvoja Cetinja, gdje sam imao čast da budem jedan od recenzenata, najbolji je planski i strateški dokument o prijestonici koji sam ikada vidio, a nagledao sam ih se na desetine. Vjerujte, postojao je veliki otpor seljenju Ministarstva kulture, no

istrajnost pojedinih stručnjaka i personalno, ministra Mićunovića, donio je Cetinju instituciju koju nesumnjivo zaslužuje, instituciju krajnje važnu za budućnost grada. Ubijeđen sam u izneseni stav, a vrijeme će pokazati da li sam u pravu.

MONITOR: *Da li je na istom fonu i priča o kreiranju Umjetničkog univerziteta na Cetinju, koji bi objedinio sve umjetničke akademije i da li je to u stvari najavljeno sa projektom gradnje univerzitetskog kompleksa na prostoru gornjeg Oboda?*

ČILIKOV: Prema informacijama sa kojima raspolazem, gradnja novih zgrada na lokaciji kompleksa starog Oboda je izvjesna, i to me krajnje veseli. Naravno, realizacija izgradnje kompleksa, podrazumijeva i ostvarenje stare ideje o univerzitetu umjetnosti. Optimista sam u pogledu rješavanja navedenih projekata nakon čega će se osloboditi prostori starih ambasada za

neke druge kulturne sadržaje.

MONITOR: *Kakav tretman ima kulturno-istorijsko naslijeđe, kao nacionalno blago u Crnoj Gori?*

ČILIKOV: E baš ste mi našli slabu tačku. Kao konzervator savjetnik, a naročito nakon putovanja širom Crne Gore posljednjih godina, uvjerio sam se u krajnje teško i alarmantno stanje kada su u pitanju status i devastacija kulturno-istorijskih spomenika. Imam utisak kao da je kulturno – istorijsko naslijeđe tokom posljednjih decenija zla, ratova, tranzicija i održivog razvoja, finansijskih kriza i privatizacionih procesa, postalo kolateralna šteta u očima političkih kreatora naših sudbina. Primjera radi, gotovo da i nijesam

čuo posljednjih dvadeset godina, da se na Skupštini Crne Gore, vode neke ozbiljnije rasprave o spomenicima kulture. Nova planska dokumenta i institucionalna reorganizacija nagovještavaju možda bolje dane. No, ona ništa ne znače ako ne zažive pravne sankcije prema devastatorima – ma ko on bio – i ne izdvoje se enormno veća finansijska sredstva od sadašnjih, krajnje bijednih i ponižavajućih. Ova problematika je veoma kompleksna i traži mnogo više analiza od rečenog.

MONITOR: *Koji je Vaš komentar za status quo – ikone Bogorodice Filermose?*

ČILIKOV: Mišlim da je suviše medijske pažnje poklonjeno problematici prezentacije ikone Bogorodice Filermose, bez obzira na njenu neospornu umjetničku i sakralnu univerzalnu vrijednost – pomalo me to iritira ako znam da niko ne

obraća pažnju na prezentaciju nekih kapitalnih crnogorskih spomenika kulture, prepuštenih zaboravu i zubu vremena. Kao istoričar umjetnosti pobornik sam prvo njene naučne obrade – utvrđivanje starosti i umjetničke vrijednosti – pa tek onda adekvatne prezentacije. Već ranije sam u štampi saopštio ličan stav da bi je trebalo izložiti u posebno sagrađenoj crkvi u kojoj bi se mogli vršiti obredi sve tri hrišćanske konfesije – pravoslavci, katolici, protestanti. Lokacija buduće građevine ako se realizuje na prostoru iznad Cetinjskog manastira, bojim se, poništiti će sve one vrijednosti svetišta kao simbola domicilne državnosti, kulture i nacionalnosti.

Imam utisak kao da je kulturno – istorijsko naslijeđe tokom posljednjih decenija zla, ratova, tranzicija i održivog razvoja, finansijskih kriza i privatizacionih procesa, postalo kolateralna šteta u očima političkih kreatora naših sudbina

Idealna lokacija, po mom mišljenju, bila bi na vrhu Đinovog brda gdje bi se sagrađila bogomolja posvećena Sv. Krstu.

MONITOR: *Zašto, po Vašem mišljenju, vlast ima takav odnos prema*

kulturi države koju predstavlja?

ČILIKOV: Pa, iskreno, nijesam se nešto uvjerio ni da opozicija pre-tjerano posvećuje pažnju očuvanju, prezentaciji i valorizaciji kulturne baštine. Potajno se nadam da griješim, no čini se da briga o spomenicima kulture ne donosi političkim akterima glasove birača – sa druge strane crnogorski populus, usuđujem se reći, nije svjestan kvantiteta i kvaliteta svog kulturnog naslijeđa što mu se, u neku ruku, ne može ni zamjeriti s obzirom na njegovu grozničavu borbu za očuvanje osnovnih egzistencijalnih stvari.

MONITOR: *Šta nam pripremate od monografija i koje su Vaše profesionalne ambicije za futur?*

ČILIKOV: Pa ima dosta posla, samo neka bog da zdravlja. Već je u štampi kapitalna monografija *Pravoslavni manastiri u Crnoj Gori* koju sam radio zajedno sa Tatjanom Pejović, kao koautorom. Trenutno privodim kraju tekst monografije *Crkve i manastiri*

Skadarskog basena čiji će izdavač biti CANU. Kako imam običaj da radim više tekstova istovremeno, trenutno sam zaokupljen i radom na monografijama: *Manastir Podlastva* i *Ikone u Crnoj Gori*. Pored navedenog povremeno radim i na već godinama razrađivanom projektu pod naslovom *Crnogorska istorija umjetnosti za početnike* – neka mi se oprostimo ovo „za početnike“ ali riječ ima opravdanje jer sam se preko pedagoškog rada i brojnih druženja uvjerio koliko se o umjetničkoj kulturi Crne Gore tako malo zna i ko je sve neopravdano prisvaja. Ponavljam, ako bog da zdravlja, nakon svega nabrojanog, kao Cetinjanin i Crnogorac, imam želju a i obavezu da napišem tekst monografije pod naslo-

vom *Cetinjski manastir – arhitektura, slikarstvo, primijenjena umjetnost* i to bi bilo više nego dovoljno za jednu ljudsku i profesionalnu karijeru.

Marija ČOLPA

NEDELJNA ŠEMA

08:30; 11:22; 15:00; 18:00; 20:00
Montena Vrijeme

08:38 Montena SHOP/ radnim danima

09:00 Mali oglasi /Hit dana

09:15 Radnim danima:Crtani film/
Pčelica Maja
Subotom Crtani film: Mumijevi:
Baltazar

10:00 Serija: SALON /
radnim danima /r.

10:00; 13:00;18:00; 20:00/TV SHOP

09:15;11:10;13:10;17:00;/TOP SHOP

11:15 Marketing 1

11:20 Pregled programa / Hit dana

12:00 Crtani film – Mumijevi/radnim
danima/

13:20 serija: Sirli Templ /
radnim danima /r.

14:00 Ponedjeljkom:14:00 NEDELJNI
PG RAPORT /r.

14:30 ARS MONTENEGRINA /r.
Utorkom:u 14:00
MONTENA BIZNIS /r.
Srijedom:16:00 OČI u OČI
Četvrtkom:14:00
RAPORT IZ BARA /r.
Subotom:17:00 TEKSTURA; /r.
Subotom: LEDO-Večera
kod Dzaje /r.
Nedjeljom:17:00 KORIDORI /r.

14:50 Marketing 2

15:00 Montena vrijeme
Nedjeljom: F I L M

15:05 Dokumentarni program /
radnim danima

15:50 Mali oglasi

16:00 Serija:Sirli Templ/radnim danima

16:00 TEEN EYE/ nedjeljom

16:50 MONTENA SHOP/radnim danima

17:00 TEKSTURA/subotom

17:15 Serija:SALON/ radnim danima

18:15 Mali oglasi / Hit dana

18:53 Marketing 3

19:00 VIJESTI-informativni program

19:10 NEDELJNI PG RAPORT/nedjeljom

19:30 Crtani film-Pčelica Maja

20:00 PG RAPORT/radnim danima
Subotom:MONTENA
MOTORSPORT MAGAZIN

20:50 Marketing 4

21:00 I N F O - informativni program
Nedjeljom: F I L M

21:30 KORIDORI/četvrtkom
MONTENA MOTORSPORT
MAGAZINE /srijedom
Montena BIZNIS / ponedjeljkom

22:00 TEKSTURA/ ponedjeljkom
OČI u OČI / utorkom
MONTENA BUSINESS
BROADCASTING/četvrtkom /r.
MONTENA BUSINESS
BROADCASTING / petkom
FILM / nedjeljom

00:00 PONOĆNI INFO/osim nedjeljom

01:00 Repriza dnevne produkcije
i serijskog programa

IZLOG KNJIGA

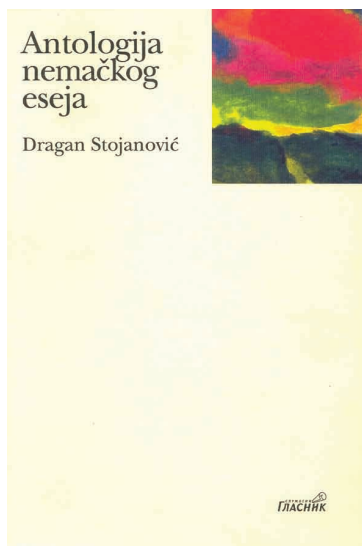
**O GREHU, PATNJI, NADI
I ISTINSKOM PUTU**

Franc Kafka

(JP Službeni glasnik, Beograd, 2008)

Priredio i preveo: Jovica Acin

Kafkino pisanje je bilo „oblik molitve“. Priličan dio njegovih meditativnih uvida (koji pretežno sačinjavaju ovu knjigu sabranu iz njegove rukopisne ostavštine, tj. Kafkinih svezaka u Bodlivijevskoj biblioteci u Oksfordu) o pojavama svijeta u kojem obitavamo, upravo potiče iz situacije stalnog iznevjeravanja onoga bez čega, po Kafki, života nema. Ko bolje vidi od onoga koji je vječito na ivici groba? I ova zbirka nam svjedoči o tome. Ne kazuje nam ono što je istina, ali nam nudi njene vidove i uči zašto izvjesna pitanja moramo htjeti i znati da postavljamo.

**ANTOLOGIJA NEMAČKOG
ESEJA**

Urednik: Dragan Stojanović

(JP Službeni glasnik, Beograd, 2010)

Antologija nemačkog eseja izašla je u ediciji *Službenog glasnika* nazvanoj *Biblioteka A*. Naziv edicije podrazumijeva simboliku čovjekove pismenosti i izražavanja. U grčkom, hebrejskom i latinskom, u slovenskim, romanskim i germanskim jezicima A je prvo slovo azbuke/abecede. Zato je A i simbol Knjige. U knjigama *Biblioteke A* sabrano je iskustvo civilizacija.

U ovoj antologiji sabrani su eseji njemačkih autora o Vagneru i Helderlinu, ali i o Vergiliju, Servantesu, Čehovu ili Žorž Sandovoj. Dati su, takođe i eseji pojedinih njemačkih autora o „vječnim temama“. Ima u tom izboru, pored Hofmanstala, T. Mana, H. Mana, Brehta, Adorna, G. Bena, H. Broha, E. Bloha, Benjamina, Muzila, Jingera, H. Arent, Hajdegera i Habermasa, i manje poznatih autora.

(Ovu rubriku *Monitor* realizuje u saradnji sa knjižarom *Karver*)

Dom revolucije

Kako je svjetska naftna kriza početkom sedamdesetih pogodila SR Crnu Goru koja je ekonomiju bazirala na razvoju rudarstva, crne i obojene metalurgije i proizvodnji električne energije

Svjetska naftna kriza i ekonomska recesija početkom 70-ih teško su pogodili komunističke zemlje i nanijeli im više štete nego svi disidenti, američka propaganda i prisustvo NATO-a. Pored povećanja cijene energenata, i tehnološka revolucija, zasnovana na elektronici, informatici i računarima, dovela je komunističku privredu do zaostajanja i propadanja. Komunistička industrija je trošila previše sirovina, energije, imala je višak zaposlenih, nije mogla da prati inovacije i njeni proizvodi nijesu bili konkurentni. Prevaziđena istočnoevropska industrija održavala se zahvaljujući zatvorenom tržištu, stranim kreditima i oštroj državnoj regulaciji. Tako su se održavali

i komunistički režimi.

Ova kriza je pogodila i SR Crnu Goru koja je ekonomiju bazirala na razvoju rudarstva, crne i obojene metalurgije i proizvodnji električne energije. Izgradnja velikih objekata pod državnim i partijskim nadzorom je pokazala neefikasnost komunističkog ekonomskog modela i Crna Gora je 1972. godine upala u najveću ekonomsku krizu od 1945. godine. Na šest ključnih objekata (*Kombinat aluminijuma, Rudnici*

Pad standarda i nezaposlenost su se odrazili na povećanje emigracije. Prema podacima Republičke konferencije Saveza sindikata Crne Gore krajem marta 1973. godine u inostranstvu je bilo oko 10.000 radnika iz Crne Gore, dva odsto njenog stanovništva

boksita, HE Mratinje, Elektroprenosna mreža, Krečana u Spužu i Rudnik *Brskovo*) prekoračenja u investicijama su iznosila 1,7 milijardi dinara. Prosječna plata u Crnoj Gori 1972. godine bez

poreza i doprinosa iznosila je oko 1.500 dinara, a najveća oko 2.300 dinara.

U prvom polugodištu 1973. godine crnogorska privreda je imala poslovni gubitak od 105,6 miliona dinara. Od toga je gubitak industrije iznosio 35,7 miliona, od čega samo Elektroindustrije *Obod* 24,4 miliona. S obzirom na to da novca za pokrivanje gubitaka i nove investicije nije bilo u domaćoj kasi, država i privreda su morali da se zadužuju kod „trulog zapada“. Crnogorska privreda je 1973. godine imala 1,25 milijardi dinara stranog duga. Strani kreditori su imali malo povjerenje u crnogorsku privredu zbog njene niske akumulacije, zbog čega su krediti bili skupi sa kamatom od 12 odsto i kratkim rokom otplate. Od 80 ugovora za strano ulaganje u Jugoslaviju koji su potpisani 1973. godine, samo dva su se odnosila na preduzeća iz Crne Gore. U Vašingtonu su 21. decembra 1973. godine predstavnici *Eksim banke, Željezare*

DOIMO

www.doding.co.me

SHOW ROOM:
Cetinjski put bb
(preko puta Delta city-ja)
Mob: 069 018 181
Tel: +382 20 290 290

doding
enterijeri

PROIZVODNJA:
Majevička br. 18
Tel: +382 20 262 277
81000 Podgorica,
Crna Gora

Boris Kidrič iz Nikšića i *Investicione banke* iz Titograda potpisali ugovor o zajmu od 34 miliona dolara za rekonstrukciju i modernizaciju *Željezare*. Kupovna moć dolara iz 1973. godine bila je četiri puta veća od kupovne moći dolara iz 2010. godine, odnosno, to je današnjih 136 miliona dolara. To je bio najveći kredit koji je do tada jedna crnogorska radna organizacija dobila u inostranstvu.

Kriza se odrazila na standard građana.

Kupovna moć prosječne plate u Crnoj Gori je u prvoj polovini 1973. godine bila niža za 10 odsto u odnosu na isti period 1972. godine, a četvoročlana porodica je 60 odsto primanja trošila na ishranu. U odnosu na 1972. godinu troškovi života su porasli za 23,6 a troškovi ishrane 29,6 odsto. Pad standarda i nezaposlenost su se odrazili na povećanje emigracije. Prema podacima Republičke konferencije Saveza sindikata Crne Gore krajem marta 1973. godine u inostranstvu je bilo oko 10.000 radnika iz Crne Gore, dva odsto njenog stanovništva ili 12,5 odsto zaposlenih u 1972. godini. Zvaničan broj nezaposlenih u Crnoj Gori 1974. godine bio je oko 14.000. Crna Gora je 1975. godine oko dvije trećine izvoza plasirala u istočnoevropske države.

Samo zahvaljujući stranim kreditima, raspodjelom gubitaka na teret čitavog društva, restrikcijom uvoza i povlašćenim plasmanom robe na jugoslovensko i istočnoevropsko tržište crnogorska ekonomija je uspjela da se održi. Glavni problem je bio u

Dok su krediti odlagali neizbježan krah dirigovane ekonomije, vlast se trudila da javnosti pokaže da nema razloga za bojazan i upustila se u skupe egzibicije. U slavu socijalističkog samoupravljanja, i u čast XI kongresa SKJ, u junu 1978. počela je izgradnja Doma revolucije u Nikšiću. Predviđeno je da izgradnja objekta od preko 7.000 m² traje dvije godine. Poznata je sudbina Doma revolucije: on je metafora komunizma i njegove ekonomije. Impozantna ruina

tome što se nijesu rješavali strukturni problemi. Krediti su, uglavnom, trošeni za pokrivanje i prikrivanje gubitaka.

Sredinom 70-ih 85 odsto crnogorske privrede je bilo u društvenom sektoru. Pošto je bilo jasno da ovaj sektor ne može da ponudi egzistenciju i zaposlenje za sve, tražile su se alternative. Vlast je u julu 1977. godine odlučila da liberalizuje privatni biznis u uslugama, koji je omogućen ekonomskom reformom iz 1965. godine. Sredinom 1977. godine u Crnoj Gori je u privatnom vlasništvu bilo 1.044 zanatskih radnji s 1.990 zaposlenih, 152 ugostiteljske radnje s 347 zaposlenih, 298 taksista i 248 prevoznika robe, dok je oko 5.500 domaćinstava raspolagalo sa oko 39.000 turističkih ležajeva. No, liberalizacija je bila uslovljena. Vlast je ohrabivala razvoj privatnog sektora, pod uslovom da se on odvija u skladu sa socijalističkim propisima. Da se liberalizacija ne bi pretvorila u restauraciju kapitalizma, vlast je donijela odluku da se mala privreda preko kooperacije poveže sa

14 i 57 prosječnih plata.

Dok su krediti samo odlagali neizbježan krah dirigovane ekonomije, vlast se trudila da javnosti pokaže da nema razloga za bojazan i upustila se u skupe egzibicije. U slavu komunizma i socijalističkog samoupravljanja, i u čast održavanja XI kongresa SKJ (posljednjeg na kojem je učestvovao Tito), u junu 1978. godine počela je izgradnja Doma revolucije u Nikšiću. Predviđeno je da izgradnja objekta od preko 7.000 m² traje dvije godine i da košta 120 miliona dinara. Odlučeno je da oko 17.000 zaposlenih u Nikšiću, kroz porez od dva odsto na bruto lične dohotke, obezbijede 90 miliona dinara ili 75 odsto neophodnih sredstava. Penzioneri su obećali po jednu mjesečnu nadoknadu, a *Željezara Boris Kidrič* je, kao pokretač ideje, trebala da obezbijedi 10 miliona dinara. Odavno je poznato šta je bilo sa Domom revolucije: on je metafora komunizma i njegove ekonomije. Impozantna ruina.

PODSJETNIK

OUR-ima i da se u malu privredu uvede samoupravljanje. Zbog ovih ograničenja privatni sektor i mala privreda su donijeli skromna poboljšanja crnogorskoj ekonomiji.

Loša ekonomska politika se odrazila na standard. Prosječna plata bez poreza i doprinosa u Crnoj Gori 1978. godine je iznosila 4.400 dinara, dok je najjeftiniji kolor televizor u Titogradu koštao 21.000 dinara, ili skoro pet prosječnih plata. *Reno 4* je 1978. godine u Titogradu koštao 62.000 dinara, *Ford fiesta* 170.000 dinara, a *Pežo 504* 250.000 dinara, ili između

Dragutin PAPOVIĆ

A woman with dark hair, wearing a white blazer, is shown from the chest up, resting her chin on her hand and looking upwards with a thoughtful expression. Above her head is a large, stylized thought bubble containing four blue icons: a sofa, a scooter, a Christmas tree, and a computer monitor. The background is a blurred indoor setting.

ZA 24 SATA

**Hypo potrošački krediti
VEĆ SJUTRA!**

Nedavno, kad je poštar Radovan otišao u penziju, u naselju nasta muk. Godinama smo se mirili sa svim nedaćama, ovog umornog života, čekajući bolje sutra, nadajući se kakvoj premiji, želeći izmaštati fikciju i brinući za svoje jalove snove. Tada nam je Radovan donosio samo plave i bijele koverta. Nekad je znao uprtiti paketić-dva, brižan i požrtvovan, za termin odgovoran, za posao zaskromno plaćen. Pokojna baba, bi vazda za njega imala dinar, markicu, eurić, kad je ura od penzije, kad je vakat od para. I ostali svijet je „pazio” našeg dobrog i poštenog Radovana. Čušu mu, onako da niko ne vidi, da se nađe za kafu, za decu. A imao je najljepše ime za poštara - Radovan. Glasna metafora za svu radost koju je pronosio, kojoj smo se radovali. I kad medijski, životno i s jedom dobismo neke druge Radovane, našem poštaru tek tada s pažnjom izgovarismo ime, da se ne uvrijedi, naljuti, da ne pomisli kako ne spada. I družismo se k'o ljudi.

Naročitu pažnju smo pridavali nadolazećim decembarsko – januarskim praznicima. Euforija je počinjala rano. Znalo se kad se kiti bor, i šta nam valja pripremiti za doma, prijatelje, rodbinu i putnike namjernike. I opet Radovan. Na njega smo često mislili, kako li će pregurati, ‘oće li se grdan opučiti od rabote.

Razglednice smo guštali s mjerom i pripovjedi. Čuvali ih u kredenci, skupljali ih u kutiji od cipela. A čestitke... Novogodišnje i Božićne čestitke su otkad znam za sebe bile - mit. Kupovali smo ih na tone. I onda, kad se nije imalo previše, za čestitke se nije žalio para. Svako on nas je u apsolutnoj zbilji, čekao svoju personalnu kartu – želja i čestitanja. Pravili smo spiskove, i slagali ih po kriterijumu,

ŠIŠARKE KAO PREVENCIJA PREHLADE

Za inat svima, učini što i ja danas: napravi čestitke, ispiši ih tintom i baci na poštu - fizički. Naberi šišarke. Pola oboji u zlatnu, a ostatak spakuj u teglu. Plastičnu jelku zafrljači kroz prozor. I dok je sve na broju moraš biti sretan

POMAŽE:

- prevenciji kod prehlade
- dezinfekciji grla
- jačanju pluća
- iritaciju kod kašlja

ko nam je i koliko važan, važniji ili najvažniji. Onaj koji prima čestitanje, znao je gdje je svrstan i zanimljivo, odgovaralo se istom mjerom i načinom. Po nekom nepisanom pravilu kovetirane čestitke su putovale onim ultra važnim: profesorima, nastavnicima i doktorima. Van zemlje, su išle one napucane sa zlatom i šljokicama, da se vidi da imamo, da nam je svanulo. A one posebne i tajne, pisane su tintom u boji...

Naravno, bilo je bitno kojim stilom sričeš „čestitanje”. Dok bi sam kraj, bio začinjjen po naški. Svi ukućani bili bi potpisani, hijerarhijski važno i tačno, od najstarijeg do najmlađeg. E kad bi mi dobili povratni glas, da nas „sreća i zdravlje prati u nastupajućem

Novom ljetu”, počelo bi prebrojavanje. Dičili bi se reprezentativnim šarenim kartama novogodišnjeg usklika, i sve stavljali na pijedestal tako spakovane sreće – pod okićeni bor.

Današnja sreća se mjeri nekim drugačijim parametrima sreće. Čestitki već odavno nema. Još malo pa ćemo imati i virtelnog poštara. On nam je u ovom elektronskom opštenju – najpotrebniji. Možeš li zamisliti nekog supersosničnog Radovana kako sortira novogodišnje čestitke u neželjenu, opasnu i neprimjerenu spam poštu. To je metafora za one (naše) mrske i neugledne čestike, što te je stid, da ih pokažeš. Za njih bi danas dao svako od nas - dukat. Dao bi sve mejlove, trepteće anđele, i sve poruke koje dobijaš pod *frendly*

forward. Užas. Zaglavljani smo u prostoru, u kojem nema ničega opipljivog. Nema one naše materijalizovane sreće, nema starih dobrih želja i čestitanja, i da zlo bude veće nema ni Radovana.

Preporuka: Sakupiti zdrave, zelene šišarke bora. Poređaj u teglu što je bolje moguće i kad je tegla puna sipaj smeđi šećer. Teglu dobro protresi, zatvori i ostavi na tamnom 3-4 nedjelje, na sobnoj temperaturi, gdje nije mnogo toplo. Sirup uzimaj jednom do dva puta dnevno po kašičicu. Doze su iste i za djecu i za odrasle.

Za inat svima, učini što i ja danas: napravi čestitke, ispiši ih tintom i baci na poštu - fizički. Naberi šišarke. Pola oboji u zlatnu, a ostatak spakuj u teglu. Plastičnu jelku zafrljači kroz prozor. I dok je sve na broju moraš biti sretan. A za prehladu se ne boj, ona dolazi od nevolje, nesreće i loše vibre. Diši, punim plućima i ostvaruj svoje snove. Jer je današnje vrijeme, upravo takvo – sve je moguće.

Marija ČOLPA

REAGOVANJE

Sud će reći svoje

(*Lovci na svjedoka, Monitor*, broj 1052)

Molimo vas da na osnovu Zakona o štampi objavite moje reagovanje, bez ikakvih skraćivanja i na istim stranama u novinama gdje su objavljene perfidne diskvalifikacije na moj i račun *Udruženja porodica deportovanih bosansko-hercegovačkih građana iz Crne Gore 1992. godine*, čija sam predsjednica.

Naime, u nekoliko posljednjih brojeva *Monitor* sistemom istrnutih citata iz saopštenja našeg Udruženja, koje vam redovno dostavljamo a vi ih ignorirate, i istrzanjem citata iz mog intervjua *Pobjedi*, nastavlja nehumanu kampanju protiv mene, ovog *Udruženje* i porodica deportovanih ljudi.

Mi smo doista očekivali da, držeći se uzusa profesionalnog novinarstva, pozovete mene ili nekog iz našeg *Udruženja* i tako nam pružite priliku da odgovorimo na monstruozne optužbe **Slobodana Pejovića** penzionisanog policijskog

inspektora i aktivnog učesnika u zločinu hapšenja i deportovanja naših najmilijih - da radim za crnogorsku tajnu policiju, koja je u smrt poslala meni najdraže biće na svijetu, mog brata **Alenka**, i da naše udruženje finansira ta policija.

No, umjesto elementarnog pravila da se čuje i druga strana, vi nastavljate da ciljanim i jednostranim tekstovima blatite i diskreditujete žrtve deportacija. Tako ste u prošlom broju, veličajući Slobodana Pejovića, za kojeg su tokom aktuelnog suđenja u Podgorici dvojica svjedoka Tužilaštva, bivši policajci **Ranko Mihailović** i **Ranko Martinović**, posvjedočili da je bio jedan od ključnih ljudi u ratnom zločinu hapšenja i deportovanja naših najbližih, objavili i faksimil njegovog rješenja o penzionisanju. Sa ciljem da dokažete kako Pejović tokom ratnog zločina deportovanja, u kojem je nesporno učestvovao, nije bio inspektor za potrage nego krim-inspektor. Što po nama i nema neke velike razlike: bitno je da je Pejović znanje inspektora za potrage primjenjivao hapseći naše najmilije.

I umjesto da objavite validan dokument o tome koju je funkciju inspektor Pejović stvarno obavljao tog kobnog maja i juna 1992. godine, uz njegovo skromno priznanje da je on ipak nekada bio inspektor za potrage (što je do jučer, uz brojne uvrede na račun svjedoka Tužilaštva, kategorički negirao), objavili ste faksimil rješenja o njegovom penzionisanju u svojstvu krim-inspektora iz 29. decembra 1994. godine!? A to se zove manipulacija.

Ipak, hvala. Naime, iz objavljenog faksimila jasno se vidi da je Pejoviću rješenje o penzionisanju uručeno 29. decembra 1994. godine, u trenutku kada je imao gotovo četiri decenije staža i da je u tom trenutku bio krim-inspektor. Ovo rješenje jasno pokazuje da je Pejović, koji godinama obmanjuje javnost pričama kako je penzionisan zbog navodnog suprotstavljanja akciji hapšenja i deportovanja naših najmilijih, ustvari penzionisan dvije godine i sedam mjeseci nakon te zločinačke akcije. I to, kako se vidi iz Rješenja, uz komplimente za višedecenijski odani rad i uz petomjesečnu otpremninu.

Ni to nije sve. Iako već godinama nama i bosansko-hercegovačkoj javnosti „fakturiše“ navodni progon iz cg. policije zbog navodnog suprotstavljanja deportacijama, zaboravni Pejović u vašem tekstu „ekskluzivno“ otkriva: „Mislim da sam s posla otkojan iz političkih razloga“. A novinar *Monitora* precizira:

„Pejović je od maja 1990. godine bio član Liberalnog saveza Crne Gore, a skoro osam godina i član Opštinskog odbora LSCG u Hercegovom.“

Ostavljamo crnogorskoj javnosti da se prisjeti da li je u vrijeme od maja 1990. do početka 1995. godine u „depolitiziranoj“ i demokratskoj Pejovićevoj crnogorskoj policiji mogao raditi politički nepodoban član Liberalnog Saveza CG i član Opštinskog Odbora LSCG. Ili se i ovdje radi, kako bi napisao vaš novinar, da „nekome vraški treba da pobrka datume, kako bi lansirao ovu bezdušnu podvalu“. I prema žrtvama, i prema svima nama koji smo nekada vjerovali Pejoviću, i prema časnim i antiratnim crnogorskim liberalima, kojima se ovako podmuklo podvaljuje da su njihovi aktivni članovi učestvovali u ratnom zločinu nad našim najmilijima.

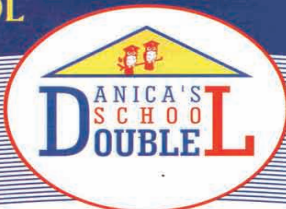
Uz to, u prošlom broju *Monitora*, Pejović opet bezobzirno tvrdi da je spasio trojicu bezimernih Bošnjaka, koji su, „kada je prošla ta oluja, kada je prošla opasnost, svojim kolima, to su bili porodični ljudi, preko Makedonije, Turske pošli u zemlje zapadne Evrope“.

Što predstavlja još jednu neistinu. Naime, tom maršrutom spasa prošle su samo majke, žene, djeca, i sestre pohapšenih ljudi. Punoljetne Bošnjake su crnogorski policajci već bili pohapsili. A ovi neznani Bošnjaci, što ih je hrabri Pejović tobože spasio, svojim su kolima i to sa bosanskim tablicama, mirno i bezbjedno u društvu svojih obitelji otišli iz Hercegovog, preko Budve, Cetinja, Podgorice, Kolašina, Moj-

CITY SCHOOL
PC STADION

020 665 900
069 012 920
069 684 410

UPIS U TOKU!!!

ENGLISKI, ŠPANSKI, ITALIJANSKI,
FRANCUSKI, NJEMAČKI, RUSKI...

doublel.city@t-com.me • www.doublel.co.me
069 379 888

MAXIM
PC MAXIM

020 228 301
069 319 959
069 012 930

ŠKOLA STRANIH JEZIKA • PREVODILAČKI BIRO

LICENCA MINISTARSTVA PROSVJETE I NAUKE BR. 01-382/06
ZA EDUKACIJU SVIH UZRASTA IZ OBLASTI STRANIH JEZIKA

kovca, Bijelg Polja, Rožaja... do Kosova i Makedonije. I od ondašnjih mnogobrojnih policijskih patrula niti jedna ih nije zaustavila!? Divne li i časne ondašnje Pejovićeve policije!? Da nije tužno, bilo bi smiješno.

I ta Pejovićeva kratkotrajna oluja u kojoj je, kako priznaje, učestvovao samo jednu noć, a **Bulatovićeva** „kobna greška koja je trajala samo jedan dan“, za nas je teški ratni zločin koji je trajao vječnih mjesec dana.

No, obojica će, kao i svi drugi za koje prikupimo validna svjedočenja i dokaze, imati priliku da pred sudom u Podgorici ili pred Sudom za ratne zločine u Sarajevu dokažu da li su tokom deportovanja bili heroji ili zločinci. A na sudu je, priznaćete, da utvrdi istinu i prilikom određivanja kazne uzme u obzir i eventualne olakšavajuće okolnosti za počinioce zločina, kao što su priznanje ili kajanje.

I na kraju: zbog krajnje neprofesionalnog i jednostranog pisanja i veličanja policajaca koji bestidno i brutalno vrijeđa žrtve a za kojeg se tokom suđenja u Podgorici pokazalo da je bio važna karika u hapšenju i deportovanju naših najbližih, ne želimo da *Monitor* bude uključen na bilo koji način u buduće organizovanje bilo kakvog sjećanja na ovaj ratni zločin.

Jasenska Perović

Predsjednica
Udruženja porodica
deportovanih bosansko-hercegovačkih građana iz
Crne Gore 1992. godine

(Odgovor našeg novinara
u sljedećem broju)

102 FM 92.7 FM

SKALA RADIO
Tel. 032 302 688 fax. 302 569

Manastirska 3, 85340 HERCEG-NOVI
Tel/fax: 031 344 244
E-mail: radio.delfin@t-com.me
www.radiodelfin.me

BOKA KOTORSKA 94,3 MHz
NIKŠIĆ 96,8 MHz, BAR 97,6 MHz
PODGORICA 105,7 MHz
BERANE, BIJELO POLJE
PLAV, ROŽAJE 91,4 MHz

FM SKALA
STEREO ZVUK
040/214-427 marketing 040/214-606
brze informacije-dobra muzika
GLAS SLOBODNE CRNE GORE

ANTENA
RADIO FM STEREO 87,6 MHz

Tel.: 664-281; Fax: 664-284; Marketing: 664-284
www.antenam.net

07.00 - 10.00 Jutarnji program
08.00 - 08.20 Jutarnji dnevnik
12.00 - 12.20 Podne-informativna emisija
13.30 - 14.00 Radio Slobodna Evropa
15.00 - 15.25 Petnaest - informativna emisija
17.00 - 17.30 Žurnal - glavna informativna emisija
18.00 - 19.00 Radio Slobodna Evropa
00.00 - 02.00 Radio Slobodna Evropa

SPECIJALNI PROGRAMI

Ponedjeljak, Četvrtak,
10.30 - 11.50 *Radio veza*, kontakt program, urednik i voditelj Darko Šuković
22.00 - 24.00 *Top 20 Prepelica*, voditelj Zonjo

Utorak, Petak,
11.15 - 11.55 *Grad*, emisija o Podgorici
21.00 - 23.00 *Migracije*, muzička emisija, voditelj Marko Stojović

Srijeda,
10.15 - 11.00 *Pokreni se*, emisija o zapošljavanju, urednik Duška Pejović
16.00 - 17.00 *U srijedu*, radio debata, urednik i voditelj Tatjana Ašanin
20.00 - 22.00 *Regeneracija*, muzička emisija, voditelj Danko Drašković

Četvrtak,
21.00 - 24.00 *The Coming*, muzička emisija, voditelj Nikola Rajković

Petak,
10.15 - 11.55 *Stranice*, emisija o kulturi, urednik i voditelj Katarina Milačić

00.00 - 02.00 *The Books of Knjige*
Subota,
10.05 - 10.50 *Dječja soba*, urednik Nevena Tomović
14.00 - 15.00 *Zvukom do svjetlosti*, urednik Božidar Denda
20.00 - 22.00 *Noć zvijezda*, voditelj Milorad Nikočević

Nedjelja,
14.00 - 17.00 *Antena sport*, voditelj Đorđe Kustudić

PRETPLATA * PRETPLATA * PRETPLATA

Uplatu izvršiti u korist računa:
Crnogorska komercijalna banka
A.D. Podgorica
Swift Code: CKBCMEPG
Acc.No. 400876851700 EUR
IBAN: ME2551000000000283959

Intermediary bank:
COMMERZBANK AG FRANKFURT/
MAIN GERMANY
SWIFT CODE: COBADEFF

za "Monitor" D.O.O. Podgorica,
02373190

Kopiju uplate obavezno poslati na fax:
+382 81 231-944 i 231-955, ili na adresu:
81000 Podgorica, ul. Vuka Karadžića br.11

Važnost oblika

U ljudskoj praksi svako zapostavljanje formi ne potiče – kako bi moglo izgledati – iz neke pretjerane revnosti i ljubavi prema sadržini, nego – po pravilu – iz potajne, možda a nevidljive i nesvjesne, ali stvarne namjere da se izigra, obmane, podredi i siluje sama sadržina

Ne postoji ništa što bi bilo ništa. Jer bi time ništa bilo nešto, ništa bi postojalo. A ništa ne postoji. Postojanje i ništa se isključuju i u stvarnosti i kao pojmovi. Jer nema prostora u kome ne bi bilo nešto. Ništa jedino i traje. Jer nema ni trajanja bez nečega. Jedino materijalni svijet postoji u prostoru i trajanju. Nema prostora i vremena bez materije, ni materije van vremena i prostora (jer bi van vremena i prostora moglo biti samo ništa, a kako ono ne postoji, nego postoji samo nešto, to nešto je uvijek stvarno, materijalno).

Već su antički mislioci (Demokrit, Aristotel) sve to, manje – više, dokučili. Oni su već znali i za kretanje kao za bitnu osobinu materije. Savremena nauka ne samo da sve to potvrđuje, nego dokazuje i da svijet, kome je svojstvena materijalnost, prostor i vrijeme, ne postoji bez nekakvog kretanje, nekakvog mijenjanja, a ni lišen nekog – tačnije: nekih, mnogih, a možda i nebrojenih – oblika energije. Kretanje, energija itd. To su oblici postojanje materije. Materija bez oblika nema, kao ni bez prostora, vremena, kretanje i sl. Ništa ne postoji, ništa se ne kreće sem u nekom obliku. Oblici – ili kako se to češće kaže: forme – jesu način života, način postojanja materije. (A u materijalno, materiju, svijet i sl. – najšire shvaćeno

– spada i ljudsko društvo, budući su i ona „proizvod” materije, budući ne postojanje bez nje). Cvijeće ne postoji bez određene boje i mirisa. Ni pjesma bez oblika. Sve veliko stvoreno je u savršenoj – i uvijek drukčijoj – formi. Nema sadržine bez forme i pretpostavljati jedno dugome je besmisleno, jer se oni u stvarnosti ne pretpostavljaju, nego idu zajedno, neodvojivo, makar i suprotni, i baš što su suprotni, jedno drugom. Ništa, - pa i život, lijepo je onda kad su forme i sadržina u najvećem sukobu, kad se jedno u drugom najpunije izražavaju, odnosno – kad

Nekad je bilo i važno i neminovno boriti se sa svim sredstvima i oblicima – za sadržinu. Činilo se svijesti našoj – da i za formu – za novu formu vlasti, novu formu svojine, nove forme svega. Sada ... lako se zna da se forma ne može odvojiti od sadržine, da su one jedinstvo suprotnosti, da se međusobno bore, satiru i iznova stvaraju, ne mogući jedna bez druge... sada izgleda da je borba za formu, za njegovanje i razvijanje demokratskih formi života – ili još bolje: običnih, ljudskih formi života – trenutno nešto najvažnije, najnužnije i najprogresivnije

su u najvećem skladu.

U ljudskoj praksi svako zapostavljanje formi ne potiče – kako bi moglo izgledati – iz neke pretjerane revnosti i ljubavi prema sadržini, nego – po pravilu – iz potajne, možda a nevidljive i nesvjesne, ali stvarne namjere da se izigra, obmane, podredi i siluje sama sadržina. U stvari, potcjenjivanje bilo forme bilo sadržine pogubno se odražava ne samo na jednom. Ne može se ni potcjenjivati ni precjenjivati samo jedno ili drugo, jer su u stvarnosti neodvojivi, žive jedno drugim i jedno u drugome.

Ljudi oduvijek – otkad su u društvu – žive i moraju da žive. Ali ljudi žive samo na određen način, u određenim – društvima – oblicima (forma). Van društva, bez društvenih načina, oblika, oni ne bi ni bili ljudi (društvene životinje). Ti oblici života se stalno mijenjaju, mijenjajući time i način života ljudi. Ono što se ne mijenja – odnosno mijenja se i ono, ali sporo i nezavisno od svijesti ljudi – jesu biološki zakoni života (kao određenih živih bića). Svoj život u društvu, kao i život društva, ljudi grade sami, razumije se, u zavisnosti od materijalnih i duhovnih mogućnosti svoje epohe.

Život društva uvijek ima – kao i sve – i sadržinu i formu. I to neodvojivo jednu od druge.

Jugoslovenski komunisti su

dugo, veoma dugo morali da se tuku, u raznim i stalno novim oblicima, za novu sadržinu (novu svojinu, novu vlast, novu ideologiju). Oni su se dugo držali shvatanja da je sadržina glavno, a forma sporedno. Iako je ta postavka jednostrana, i stoga, umnogome i netačna, možda je baš čvrsto držanje za nju bilo ne samo neminovno, nego čak i korisno da bi se mogle razoriti stare sadržine i stari oblici.

Ali danas više nije tako.

Sada, kada je nova - socijalistička - sadržina, sem na selu, uglavnom već tu. Izgleda da nema drugog načina da se ona očuva nego ako se bar podjednako, ako ne i više, ukazuje pažnje i prezrenoj i zapostavljenoj formi.

Jer šta je forma (oblik)? To su, prije svega, zakoni, pošto oni umnogome regulišu način života ljudi. To su, dalje, moralne društvene norme, utvrđene navike u odnosima između ljudi, načina diskusije, donošenje odluka itd. i sl. Ukratko radi se o tome kako ćemo živjeti, kako rješavati sporove i neslaganja među sobom. Njegovanje i razvijanje formi, pošto već imamo socijalističku sadržinu, znači: dovođenje u sklad načina života (u stvari - društvenih odnosa) s društvenom osnovom (svojinom). Dovođenje u sklad forme i sadržine je stalan proces, jer je i rušenje tog sklada stalan proces. A dovoditi ih u sklad danas znači - njegovati i razvijati demokratiju. A i nešto više i trajnije

i dalekosežnije od demokratije - njegovati i razvijati očovječene, prirodne odnose među normalnim, običnim prirodnim ljudima. To znači - kročiti u

novu, socijalističku kulturu, u kulturu novih odnosa među ljudima. To znači - omogućiti diskusiju i kritiku. I to na danas jedino mogući - demokratski, civilizovani - način. To znači... znači sve - očovječavati, stalno kretati sadržinu socijalizma i demokratije, onu sadržinu koja je za obične ljude i za njihov život, u stvari, jedino

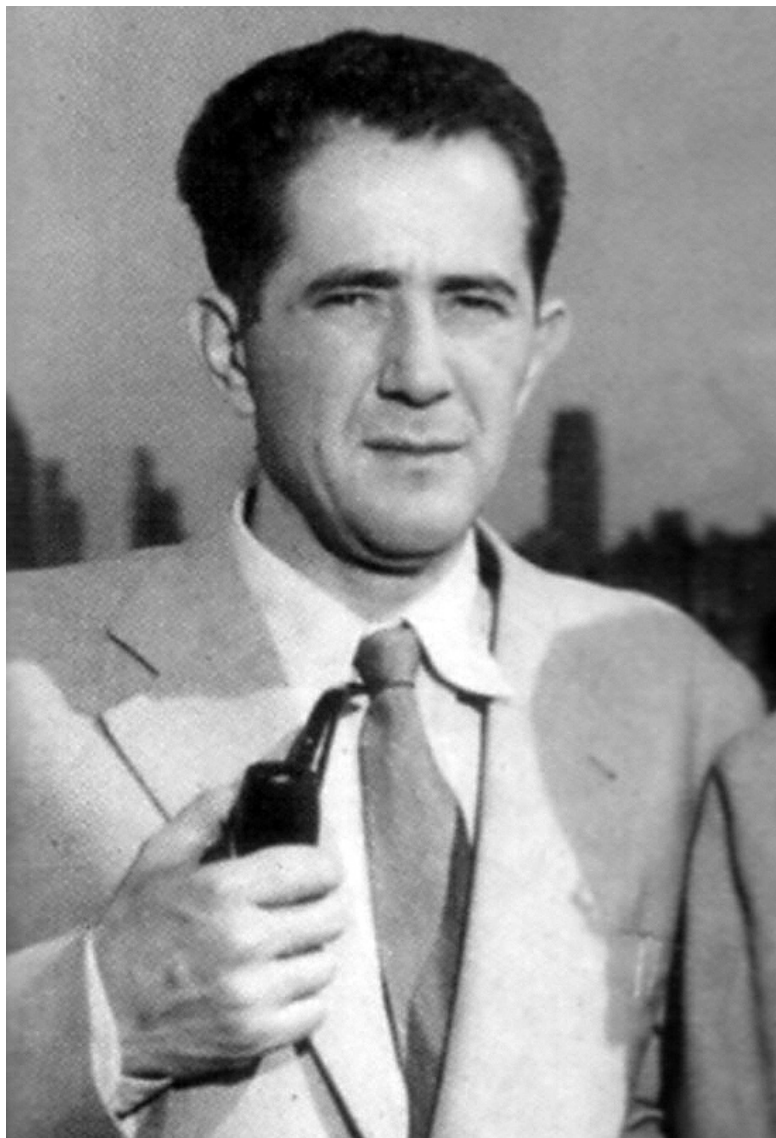
Jer šta je forma (oblik)? To su, prije svega, zakoni, pošto oni umnogome regulišu način života ljudi. To su, dalje, moralne društvene norme, utvrđene navike u odnosima između ljudi, načina diskusije, donošenje odluka

nosti, da se međusobno bore, satiru i iznova stvaraju, ne mogući jedina bez druge... sada izgleda da je borba za formu, za njegovanje i razvijanje demokratskih formi života - ili još bolje: Običnih, ljudskih formi života - trenutno nešto najvažnije, najnužnije i najprogresivnije. To je borba za sadržinu, za demokratske, socijalističke, ljudske odnose među ljudima. Jer čemu danas nacionalizovana industrija i trgovina - to ima i SSSR i drugi državni kapitalizmi - ako i društveni odnos nijesu „nacionalizovani”, ako obični ljudi ne uređuju međusobne odnose i odnose u vlasti i privredi na slobodan nači, ako bi im bila silom i obmanom nametnuta forma društvenih odnosa?

Tako i mora biti. Svako društvo, čim je ulazilo u svoje normalne i stvarne oblike, oblike kojih je bilo svjesno, svjesno se okretalo formi. Zašto bi socijalističko društvo bilo izuzetak? Možda samo utoliko što u njemu forma još jače, tj. - slobodnije, treba da dođe do izraza, jer se na taj način jedino i mogu kretati osnova sadržine socijalističkog društva.

8.11.1953.

(Nastavlja se)

i važna, pravo ne međusobne odnose, društvene odnose, u stvari, uređuju sve slobodnije i samostalnije.

Nekad je bilo i važno i neminovno

Posljednji ciklus skulptura malog formata, koji ste predstavili u Danilovgradu, nosi naziv „Djetinjstvo”. Šta za vas ono predstavlja?

Radovima sam predstavio sjećanje na djetinjstvo, koje je bilo baš čarobno, a svako od nas ima svoju priču iz tog perioda. To je sjećanje na osjećaj bezbriznosti i doživljaj igre. Jednostavno, htio sam da doprem do posmatrača i ga podstaknem na razmišljanje o tom neobjašnjivom osjećaju vječnosti.

Kad ste zavoljeli vajarstvo?

Bio sam u osnovnoj školi kada sam od gline napravio skulpturu oca. Nastavnik likovnog Momir Bulatović tada je primijetio moj talenat. Skulptura je toliko podsjećala na mog oca da me je nastavnik odmah primio u likovnu sekciju i na taj način sam ušao u svijet umjetnosti.

Umjetnici analiziraju svoj svijet i svijet u kojem žive, svoju svakodnevicu. Koliko je to slučaj sa vama?

Skulpture su moj doživljaj svijeta... Definitivno me sve inspiriše - svakodnevni događaji, male i veoma bitne stvari za moj život.

Skulpture su izvedene u čvrstom željezu. Za njih treba uložiti mnogo umijeća, rada i vremena. Kako one nastaju?

Željezo je materijal koji u svojoj obradi pruža veliki otpor. Savladavajući ga, pretvaram ono što sam zamislio u jednu cjelinu. Kada je ovaj pristup u pitanju ponekad se zadržim i po nekoliko mjeseci na jednom komadu. Spajajući male komade metala, kidanjem željeza pa opet njegovim sastavljanjem konačno nastaje ono što sam zamislio.

Ko je najviše uticao na vaš rad?

Na mene su najviše uticali roditelji, dajući mi nesebičnu podršku kada mi je bila najpotrebnija. Od trenutka kada su uvidjeli moj talenat i veliku želju da se bavim umjetnošću u potpunosti su me podržali u tome. Podrška je najbitnija kada mladi čovjek kreće u svijet istraživanja.

Da li u Crnoj Gori postoji tržište za skulpturu?

U posljednje vrijeme ta slika je bo-

ŽELJKO RELJIĆ

Umjetnik Željko Reljić rođen je 1976. godine u Bazelu, Švajcarska. Diplomirao je vajarstvo na Fakultetu likovnih umjetnosti na Cetinju u klasi Pavla Pejovića, a magistrirao u klasi Milivoja Babovića. Član je ULUCG, a radi kao stručni saradnik na cetinjskom FLU. Dobitnik je nagrade za analitički crtež na FLU i dva puta nagrade Lubarda – Stijović - Milunović ULUCG

lja. Sve je više onih koji zaista prilaze skulpturi analizirajući je stručno i onih koji vide skulpturu u svom prostoru.

Da li vam je teško da se odvojite od radova?

Naravno da je teško! Svaki put kada se to desi postoji određeni osjećaj praznine. Isto tako i zadovoljstva kada znam da postoji neko ko voli i cijeni ono što sam stvarao.

Šta crnogorskoj likovnoj sceni najviše nedostaje?

U Crnoj Gori postoji mnogo talentovanih i kreativnih stvaralaca iz

oblasti likovne umjetnosti. Neophodno je da im se pruži mnogo više likovnih manifestacija poput bijenala, trijenala, raznih likovnih konkursa, boljih prostora za izlaganje... Ono što je isto tako jako važno je da se umjetnici iz inostranstva pozivaju u našu zemlju kako bi sa njima razmijenili iskustva. Vidim da se u tom pravcu radi, ali jedino u Podgorici, Cetinju i primorskim gradovima. Smatram da je neophodno to isto uraditi i na sjeveru Crne Gore.

Miroslav MINIĆ